

Náročnost dobrovolnictví v hospici

Žaneta Fojtíková, DiS.

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Žaneta Fojtíková
Osobní číslo: H17593
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Náročnost dobrovolní v hospici

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dobrovolnictví, hospicové péče a thanatologie.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010, 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

SVATOŠOVA, Marie. *Hospice o umění doprovázet*. 7., dopl. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, 149 s. ISBN 978-80-7195-580-1.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMEŠ, Igor, Eva DRAGOMIRECKÁ, Katarina SEDLÁROVÁ a Daniela VODÁČKOVÁ. *Rozvoj hospicové péče a její bariéry*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, 166 s. ISBN 978-80-246-2941-4.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, 149 s. ISBN 80-7367-178-6.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústav

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.05.2020

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(2) zákon č. 112/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Náročnost dobrovolnictví v hospici“ se snaží porozumět zátěži, kterou představuje dobrovolná služba v hospici pro dobrovolníky. Cílem práce je zjistit, z jakého důvodu si dobrovolníci sami zvolili vykonávat dobrovolnou službu v sociálním zařízení s náročnými podmínkami a jak tuto situaci zvládají. Domníváme se, že výsledky našeho výzkumu mohou být přínosné a zajímavé jak pro dobrovolníky hospice, tak pro část populace, která dobrovolnictví teprve zvažuje. Teoretická část bakalářské práce je zpracována rozбором odborné literatury a sestavena do čtyř kapitol. Praktická část bakalářské práce je zpracována pomocí interpretativní fenomenologické analýzy – jednou z designů kvalitativního výzkumu. Data byla získána metodou polostrukturovaného rozhovoru.

Klíčová slova: thanatologie, smrt, hospicová péče, paliativní péče, hospic, dobrovolnictví, dobrovolník, eutanázie

ABSTRACT

The bachelor thesis „The Heftines of Volunteering in Hospice“ seeks to understand the burden posed by voluntary hospice service for volunteers. The aim of the work is to find out why the volunteers themselves chose to perform voluntary service in a social establishment with challenging conditions and how they handle the situation. We believe that the results of our research may be benefit and interest to both hospice volunteers and the part of the population that is yet to consider volunteering. The theoretical part of the bachelor thesis is worked out through an analysis of professional literature and compiled into four chapters. The practical part of the bachelor thesis is worked out using interpretative phenomenological analysis – one of the designs of qualitative research. Data was obtained using the semi-structured conversation method.

Keywords: thanatology, death, hospice care, palliative care, hospice, volunteering, volunteer, euthanasia

Nejdříve bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Heleně Skarupské, PhD., za její trpělivost, moudrá slova, ochotu, odborné rady a slova povzbuzení. Byla jste mou motivací a světlem v temných uličkách.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině, partnerovi a mým přátelům, že ve mě věřili. Za jejich trpělivost a neochvějnou podporu během celého studia. Byli jste mými sluníčky na obloze plné mráčků.

V neposlední řadě děkuji všem respondentkám za jejich ochotu a milou spolupráci, díky které jsem mohla uskutečnit praktickou část své bakalářské práce.

„Všichni umřeme. Cílem není žít věčně, cílem je vytvořit něco, co věčně žít bude.“

Chuck Palahniuk

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 THANATOLOGIE.....	10
1.1 UMÍRÁNÍ	11
1.2 SMRT.....	12
1.2.1 Smrt podle Ulrichové	14
1.2.2 Smrt podle Haškovcové	14
2 HOSPICOVÁ A PALIATIVNÍ PÉČE	15
2.1 HOSPICOVÁ PÉČE.....	15
2.1.1 Hospic	17
2.2 PALIATIVNÍ PÉČE	19
3 DOBROVOLNICTVÍ.....	21
3.1 DOBROVOLNÍK	21
3.2 PROCES PRÁCE S DOBROVOLNÍKY	23
3.2.1 Získávání dobrovolníků	23
3.2.2 Výběr a výcvik dobrovolníků.....	24
3.2.3 Supervize dobrovolníků	25
3.2.4 Hodnocení a ocenění dobrovolníků	26
4 EUTANÁZIE	27
4.1 ARGUMENTY PRO A PROTI EUTANÁZII	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	32
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL	33
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
5.3 VÝZKUMNÝ PŘÍSTUP	35
5.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	37
5.5 METODA SBĚRU DAT	38
5.6 TVORBA DAT	39
5.6.1 Sběr a tvorba dat z pohledu výzkumníka	40
5.7 POSTUP ANALÝZY.....	41
6 INTERPRETACE A PREZENTACE VÝSLEDKŮ.....	46
6.1 ROZHOVOR Č. 1 – RESPONDENTKA ALENA	47
6.1.1 Proč zrovna hospic?	47
6.1.2 Otevřené srdce.....	48
6.1.3 I umírání je dar	49
6.1.4 I já mohu pomoci	49
6.1.5 Otázky smrti	50
6.1.6 Shrnutí	51

6.2	ROZHOVOR Č. 2 – RESPONDENTKA KATEŘINA.....	52
6.2.1	Proč zrovna hospic?	53
6.2.2	Otevřené srdce.....	54
6.2.3	I umírání je dar	54
6.2.4	I já mohu pomoci	55
6.2.5	Otázky smrti	56
6.2.6	Shrnutí	57
6.3	ROZHOVOR Č. 3 – RESPONDENTKA JITKA	58
6.3.1	Proč zrovna hospic?	59
6.3.2	Otevřené srdce.....	60
6.3.3	I umírání je dar	61
6.3.4	I já mohu pomoci	61
6.3.5	Otázky smrti	62
6.3.6	Shrnutí	62
6.4	ROZHOVOR Č. 4 – RESPONDENTKA JANA	64
6.4.1	Proč zrovna hospic?	65
6.4.2	I umírání je dar	66
6.4.3	I já mohu pomoci	66
6.4.4	Otázky smrti	67
6.4.5	Shrnutí	67
6.5	ROZHOVOR Č. 5 – RESPONDENTKA MARIE.....	69
6.5.1	Proč zrovna hospic?	69
6.5.2	Otevřené srdce.....	70
6.5.3	I umírání je dar	71
6.5.4	I já mohu pomoci	71
6.5.5	Otázky smrti	72
6.5.6	Shrnutí	73
6.6	ROZHOVOR Č. 6 – RESPONDENTKA EVA	74
6.6.1	Proč zrovna hospic?	75
6.6.2	Otevřené srdce.....	75
6.6.3	I umírání je dar	76
6.6.4	I já mohu pomoci	76
6.6.5	Otázky smrti	76
6.6.6	Shrnutí	77
6.7	SPOLEČNÁ TÉMATA	78
6.8	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	84
	ZÁVĚR	86
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	89
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	93
	SEZNAM TABULEK.....	94
	SEZNAM PŘÍLOH.....	95
	PŘÍLOHA P I: SEZNAM PŘIPRAVENÝCH OTÁZEK K ROZHOVORŮM.....	96
	PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 1 S RESPONDENTKOU ALENOU	97
	PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 2 S RESPONDENTKOU KATEŘINOU	100

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 3 S RESPONENTKOU JITKOU	103
PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR Č. 4 S RESPONENTKOU JANOU	106
PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR Č. 5 S RESPONENTKOU MARIÍ.....	110
PŘÍLOHA P VII: ROZHOVOR Č. 6 S RESPONENTKOU EVOU	113

ÚVOD

Dobrovolnictví je činnost, kterou si může každý z nás svobodně zvolit za účelem pomáhat druhým a to bez nároků na odměnu. Dobrovolně věnujeme svůj čas, svou energii a schopnosti ku prospěchu činnosti, za kterou nedostáváme žádnou finanční odměnu. Místo odměny si dobrovolník odnáší dobrý pocit z pomoci ostatním, zkušenosti do života a často i nová přátelství. Dobrovolníkem se může stát kdokoliv, protože každý z nás disponuje určitými schopnostmi a dovednostmi, které může nabídnout druhým.

Hospice jsou specializovaná zařízení, která poskytují péči osobám trpícím nevléčitelným onemocněním, které v dohledné době vede ke smrti. Hlavním úkolem hospice je dopřát umírajícímu prožít zbytek jeho života co nejdůstojněji a podle jeho přání. Hospice jsou vybaveny školeným personálem, který klientům poskytuje veškerou možnou péči. Nedílnou součástí těchto hospiců jsou i dobrovolníci, kteří jsou k dispozici ošetřujícímu personálu, rodinným příslušníkům umírajících, ale zejména samotným umírajícím, kterým zprostředkovávají potřebu lidského kontaktu.

Tématem této bakalářské práce je náročnost dobrovolnictví v hospici. Cílem práce je popsat zejména zkušenosti dobrovolníků s hospicem a způsob, jakým se vypořádávají s otázkami své vlastní smrti vzhledem ke skutečnosti, že vykonávají dobrovolnictví v zařízení pro osoby v terminální fázi života. Kromě těchto cílů se bakalářská práce zaměřuje i na názory dobrovolníků ohledně eutanázie, která není v našem státě legální. Různé anonymní průzkumy však poukazují na možnost, že k ní i přesto dochází.

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část je zpracována formou rozboru odborné literatury, která se vztahuje k danému tématu. Je rozdělena celkem do čtyř kapitol. Cílem této části je definovat pojmy, které s tématem souvisí.

První kapitola se věnuje thanatologii, vědnímu oboru, který se zabývá smrtí a vším, co je s ní spojeno. Thanatologie se snaží hledat různé příčiny smrti, nejen ty, co souvisí s fyzickými zdravotními problémy, ale i psychickými. Vzhledem k otázkám o smrti, které byly respondentkám ve výzkumném šetření pokládány, jsme uznali za vhodné zařadit i tuto kapitolu do naší bakalářské práce.

Druhá kapitola se zabývá hospicovou a paliativní péčí. Obě tyto péče jsou zvlášť charakterizovány a popsány. Kapitola zahrnuje také menší popis hospice a jeho myšlenku.

Třetí kapitola pojednává o dobrovolnictví a definici dobrovolníka z hlediska legislativy. Zabývá se také definicí koordinátora dobrovolníků a procesu práce a jeho jednotlivými kroky s dobrovolníky.

Poslední, čtvrtá kapitola teoretické části, je zaměřena na eutanázii, její dělení a pohled, jakým se na ni v současné době díváme. Do kapitoly jsme zapracovali také argumenty, které hovoří pro a proti eutanázii.

V úvodu praktické části bakalářské práce se zabýváme metodikou výzkumného šetření, stanovením výzkumného cíle, výzkumných otázek a volbou výzkumného vzorku. Pro sběr dat jsme zvolili metodu polostrukturovaného rozhovoru. K analýze a zpracování dat jsme použili kvalitativní výzkumný design IPA – interpretativní fenomenologická analýza (*interpretative phenomenological analysis*).

Výsledky výzkumu, a jejich interpretace, jsou zpracovány zvlášť pro jednotlivé respondenty pomocí nadřazených témat a podtémat vzešlých z analýzy rozhovorů. Následují společná témata, kdy jsme se pokusili vzniklá témata propojit, najít v nich souvislosti a odpovědět na stanovené výzkumné otázky. V závěru praktické části bakalářské práce nalezneme doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 THANATOLOGIE

Thanatologie, jako interdisciplinární vědní obor o umírání, smrti a všech jevech, které jsou s ní spojeny, je rozšířená do mnoha dalších oborů jako například filozofie, psychologie, sociologie či medicína (Haškovcová, 2007). Podle Špatenkové (2014, s. 19) je snahou thanatologie obsáhnout problematiku smrti v nejrůznějších souvislostech a nehledat příčinu pouze u fyzických zdravotních problémů, ale i v nemocné duši. Autorka zmiňuje ve své publikaci citaci od Jaroslavy Králové: *„umírání a smrt propojuje všechny vědní disciplíny, nejen ty humanitní, protože základním principem existence vesmíru, přírody i lidí je obnova. Tedy nekonečný cyklus: zrození – bytí – umírání – smrt – zrození.“* Zdá se nám, že to je nejužitečnější vyjádření termínu.

Název tohoto oboru je odvozen z řeckého jazyka podle **Thanatose**, řeckého boha smrti (Špatenková, 2014). Zamarovský (2000, s. 414) popisuje Thanatose jako boha smrti, ale i jako smrt samotnou. Byl synem bohyně noci Nykty a boha věčné temnoty Tartara. Thanatos *„měl srdce ze železa, černá mrazivá křídla a neznal soucit ani slitování; koho uchvátil, byl beznadějně ztracen. Vzbuzoval hrůzu nejen mezi lidmi, ale i mezi bohy, kteří byli nesmrtelní. Přesto měl tak říkajíc jen výkonnou moc, nikoli rozhodující. Den smrti byl určen osudem; jeho povinností bylo, aby jej přesně evidoval, a když tento den nadešel, dostavil se i on. Vzal člověku duši, odnesl ji do podsvětí a odevzdal ji chmurnému Hádrovi.“* Autor dále uvádí, že umělci v období antického Řecka zobrazovali boha smrti jako mladíka s černými křídly a s uhaslou či skomírající pochodní. Nejčastěji býval zobrazován na náhrobních reliéfech a vázách spolu se svým bratrem Hypnem, bohem spánku.

Odborníci na thanatologii se ve většině případů shodují, že studenti medicíny a zdravotnictví by měli být v rámci svých studií seznámeni i s otázkami a problémy, které vyplývají z tématu o umírání a smrti. Haškovcová (2007) uvádí hned několik problémových okruhů, se kterými by měli být studenti seznámeni: fenomén smrti, proces umírání, zadržaná smrt, eutanázie, problematika bolesti, zármutku a žalu, ritualizace smrti a úroveň kvality života. V neposlední řadě by studenti měli být seznámeni s dostupnou literaturou týkající se otázek umírání a smrti jak u nás, tak v zahraničí.

Thanatologie není oborem, se kterým by chtěli být spojováni i sami odborníci na ni, jelikož o tématu smrti a umírání se v dnešní době nemluví. Naopak se nabízí téma o umění, jak život prodloužit, a z toho důvodu mohou odborníci na thanatologii, zabývající se otázkami smrti, působit morbidním dojmem. Přestože se nám o tématu smrti a umírání

nemluví zrovna lehce, je důležité se nad otázkami smrti zamyslet, neboť „každému, kdo se zrodí, je do vínku dána také smrt. Život člověka je podmíněn smrtí a smrt je podmínkou života.“ (Haškovcová, 2007, s. 23)

Lidé žijící v dnešní moderní době očekávají, že budou žít dlouhý a spokojený život bez větších zdravotních komplikací. Díky technicky vyspělé medicíně, která bojuje za každý ohrožený život, a snaží se, aby smrt nebyla vítězem, však došlo k tomu, že téma umírání a smrti lidé začali brát jako tabu. Přestali si uvědomovat, že smrt je přirozenou součástí života každé živé bytosti, jelikož existuje medicína, která umí zázraky, a mohou se na ni v každém případě spolehnout. (Haškovcová, 2007)

1.1 Umírání

Umírání můžeme popsat jako poslední fázi v životě člověka. Je to proces, který má pokaždé různou dobu trvání. Období procesu může být relativně dlouhé a v některých případech může tento proces trvat i několik let. Výsledkem procesu je zánik jedince. (Špatenková, 2014)

Haškovcová (2007) dále upozorňuje na pojem umírání z hlediska medicíny, kdy z lékařského pohledu je umírání bráno jako stav, při kterém selhávají důležité funkce organismu a orgány a následkem tohoto stavu je smrt jedince.

Zajímavý pohled na proces umírání naskýtá učitel tibetského buddhismu Sogjal Rinpoche (2017) ve své publikaci *Tibetská kniha o životě a smrti*. Podle něj se proces umírání skládá ze dvou fází rozplývání. Rozplývání **vnějšího**, tedy smyslů a živlů, a rozplývání **vnitřního**, což jsou hrubé i jemné myšlenkové stavy a city. Před samotnými fázemi rozplývání je však důležité nejdříve porozumět složkám těla a mysli, které se budou ve smrti rozkládat. Podle autora je celé naše bytí formováno pěti základními živly, a to zemí, vodou, vzduchem, ohněm a prostorem. Tyto živly tvoří a udržují naše tělo pohromadě, a když se začnou rozplývat, dochází k procesu umírání.

Špatenková (2014) ve své publikaci *O posledních věcech člověka* odkazuje na Kübler – Rossovou, která se zmiňuje o třech obdobích souvisejících s procesem umírání: období před umíráním, období vlastního umírání a období po smrti. **Období před umíráním** popisuje jako moment, kdy se člověk dozvídá diagnózu, pravdu o své nemoci a postup, jakým by se měli věci nadále odvíjet. U **období vlastního umírání** jde o užší pojetí umírání, kdy si člověk začíná uvědomovat, že fyzicky opravdu umírá, a nastupují otázky ohledně

pohřebního rituálu či zvolení správného druhu péče o nemocného člověka. **Období po smrti** zahrnuje smrt, kdy dotyčný člověk zemře, starost o jeho tělesnou schránku a pozůstalé, kteří truchlí nad ztrátou blízké osoby.

S umíráním se většinou pojí také **sociální umírání**. Tento pojem můžeme chápat jako stav, ve kterém se umírající nachází, když je naživu, ale nepodílí se na společenském životě. Nenavazuje sociální vazby ani vztahy, které jsou pro člověka v životě důležité. Tento stav je většinou zapříčiněn z důvodu onemocnění. Je však vhodné, aby měl nemocný člověk možnost se i nadále podílet na společenském životě a pokusil se alespoň trochu žít jako předtím. S tímto úkolem mu mohou pomoci především osoby blízké a zdravé. Tyto osoby mohou nemocnému dopomoci k tomu, aby nezemřel dříve po sociální stránce než po fyzické. Z tohoto vyplývá, že nikdo by neměl umírat sám. (Haškovcová, 1990)

25. června roku 1999 zasedl parlament Rady Evropy, který schválil důležitý dokument **Doporučení č. 1418/1999, O ochraně lidských práv a důstojnosti nevyléčitelně nemocných a umírajících**, neboli, pod jiným názvem, *Charta práv umírajících*. (www.ikem.cz©2015 – 2020). Dokument vznikl díky týmu odborníků, v jejichž čele stál rakouský profesor Günter Virt. Text dokumentu pojednává o tom, jak je nutné chránit každý lidský život, o paliativní péči, přístupu k pravdivým informacím a respektování rozhodnutí pacienta, kdy pacient odmítá vyslechnout pravdu o svém stavu. Pojednává o **právech** těžce nemocného umírajícího pacienta, jako například právu na to, aby neumíral osamocený, právu na ušetření bolesti, právu na vyjádření svých pocitů ohledně svého stavu a nadcházející smrti, právu na pravdu a pravdivé informace o svém stavu a další práva. Stejně tak tento dokument pojednává i o **základních principech paliativní péče**, které souvisí se **specifickými potřebami umírajících**, jež mají naplnit určité cíle, jako například sociální zázemí, emotivní podporu, péči zmírňující bolest, aktivizační činnosti a další potřeby. (Haškovcová, 2007)

1.2 Smrt

Smrt je dnes vnímána jako něco nepřírodního, co se nehodí do našeho pokojného života. Je to něco skrytého, něco, o čem se nám dobře nemluví. Smrt tady však vždy byla, stále tu je a bude tu, a nám nezbývá nic jiného, než se s ní vyrovnat. K našemu životu patří zrození, a stejně tak k němu patří i smrt. V otázkách umírání a smrti je tak zbytečné hledat viníka.

Smrt dává našemu životu smysl. Realita smrti nám pomáhá odlišovat podstatné a pro nás důležité aktivity, činy a rozhodnutí od těch nepodstatných. Vědomí smrti nám umožňuje plánovat a vytvářet si svůj život tak, aby měl nějaký význam, a aby i smrt měla svůj smysl. (Špatenková, 2014)

Délka lidského života se s postupem času prodlužuje. Na délku našeho života mají vliv především sociální a biologické faktory. Jsou tu však i další faktory, které způsobují prodloužení života, a to zejména velký pokrok ve vědě, technice a medicíně. Dožíváme se tak relativně vysokého věku a smrt postupně odsouváme. (Špatenková, 2014)

Definovat smrt není jednoduchá záležitost. Pokud bychom se na problematiku smrti podívali z pohledů různých disciplín, každá by ji definovala jiným způsobem. Z pohledu sociologie můžeme na smrt nahlížet jako na vyústění životní cesty, z pohledu psychologie jako na zakončení života a jeho jednotlivých etap vývoje a z pohledu teologie jako na ukončení jednoho života a počátek druhého. (Špatenková, 2014) Jednu z možných definic smrti zmiňuje ve své publikaci Haškovcová (2007, s. 89): „*smrt (mors) je individuální zánik organismu, tedy také člověka. V jistém slova smyslu se dá říci, že člověk umírá od narození. Geneze smrti je podmíněna životem a život je umožňován smrtí.*“

Smrt můžeme rozlišit podle rychlosti skonu, příčiny (úraz, nemoc), věku, i zdali si smrt člověk přivodil sám, a to buď neúmyslně, nebo úmyslně (Ulrichová, 2009). Jedním z nejčastějších důvodů úmrtí je nemoc neboli chorobná příčina **nezávislá na věku člověka**, kterého postihne. Mezi nejčastější příčiny úmrtí **osob ve vyšším věku** pak řadíme zejména následující: „*kardiovaskulární onemocnění (ischemická choroba srdeční a cévní onemocnění mozku), infekční onemocnění (pneumonie), malignity (bronchogenní a kolorektální karcinom), úrazy (doprava, pády), demence.*“ (Špatenková, 2014, s. 34)

Stejně jako existuje pojem sociální umírání, existuje i pojem **sociální smrt**, která může předcházet skutečné biologické smrti. Má se tím na mysli situace, kdy okolí vyčlení člověka ze společnosti, přestane jej vnímat jako osobnost a považuje jej za zemřelého ještě dříve, než opravdu zemře. K této situaci dochází zejména z důvodu dlouhodobé institucionalizace, kdy člověk ztrácí většinu sociálních kontaktů a přichází o své sociální role. (Špatenková, 2014) Z medicínského pohledu se „*sociální smrtí rozumí obraz částečné smrti mozku při zachování bulbárních funkcí. Při normálním dýchání a oběhu jsou pouze částečně zachovány duševní, sensorické a motorické funkce. Individuum již nepředstavuje rozumnou bytost*“. (Kordač in Špatenková, 2014, s. 34)

Poslední fází života je **biologická smrt**, neboli smrt totální, kdy ustávají veškeré životní projevy. Výsledkem biologické smrti jsou tzv. **mrtvolné změny**, které můžeme jinak označit jako jisté známky smrti. (Špatenková, 2014)

1.2.1 Smrt podle Ulrichové

Ulrichová (2009) hovoří o třech typech smrti: klinická smrt, biologická smrt a smrt mozku. Za **klinickou smrt** považuje stav, kdy dojde k zástavě krevního oběhu a dýchání. Tomuto typu smrti můžeme zabránit pomocí důsledné a okamžité resuscitace. **Biologická smrt** nenastává ihned po zástavě oběhu a dýchání, ale nastupuje až po pár minutách. Tuto krátkou chvíli autorka označuje jako bezprostřední resuscitační čas, který je významný z důvodu transplantací a odběru orgánů. U buněk jiných tkání je tento čas delší, než u mozkových. Posledním typem je **smrt mozku**, kdy mozkové buňky už nejsou funkční, zatímco jiné, životně důležité orgány, pracují stále tak, jak mají, a lze je tedy nadále uměle udržovat pomocí přístrojů.

1.2.2 Smrt podle Haškovcové

Haškovcová (2007) se zaměřuje na smrt podle toho, jak rychle k ní dochází, a rozlišila tak tři typy smrti: smrt náhlá, smrt rychlá a smrt pomalá. **Náhlá smrt** o svém příchodu nedává žádným způsobem vědět, jednoduše k ní dojde náhle, nečekaně. Často je spojována s tragickou smrtí, jako je úraz či autonehoda. **Rychlá smrt** přichází podobně jako náhlá, ale v omezeném rozsahu. Příkladem rychlé smrti je infarkt myokardu, tedy nemoc, která způsobí okamžitý skon. Oba typy smrti mají společné, že přichází neohlášeně a zcela tak zaskočí příbuzné zemřelého, kteří nejsou na tuto situaci vůbec připraveni. Posledním typem smrti, který autorka zmiňuje, je **pomalá smrt**, která jako jediná dává o svém příchodu vědět, a to prostřednictvím různých zdravotních obtíží. Příbuzným se tak naskytuje čas k přípravě na ztrátu a rozloučení se s umírajícím.

2 HOSPICOVÁ A PALIATIVNÍ PÉČE

Paliativní péče je jednou z forem pomoci, která je poskytována pacientům s **nevléčitelnou nemocí** nacházející se v **pokročilém** nebo **terminálním** stadiu. Paliativní péče není nijak časově omezená, je poskytována tak dlouho, jak pacient potřebuje. Jejím cílem však není léčba. Paliativní péče nemá vést k uzdravení, má pouze zachovávat kvalitu života pacienta. Zaměřuje se na zmírnění bolestí, udržování kontaktu s přáteli a rodinou a především na zachování pacientovy důstojnosti. (www.pece.cz©2019)

Hospicová péče úzce souvisí s paliativní péčí, a to z toho důvodu, že k paliativní péči dochází zejména v hospicích. Hospicová péče se však liší v tom, že je poskytována **pouze nemocným pacientům**, kteří se nacházejí v **závěrečné**, nebo také **terminální fázi nemoci**. Stejně jako u paliativní péče je i u hospicové péče dbáno na kvalitu života pacienta, kdy se hlídá především jeho stravování a pitný režim. Hospicová péče umožňuje návštěvy rodiny a přátel v kteroukoli denní dobu a příbuzným je nabízeno strávit co nejvíce možného času s pacientem, zatímco multiprofesní tým zařízení se stará o osobní hygienu pacienta, zajišťuje podávání léků na zmírnění bolestí a celkově se snaží o zachování pacientovy důstojnosti. (www.pece.cz©2019)

Pojďme si tedy o něco více přiblížit tyto dvě formy pomoci.

2.1 Hospicová péče

Kisvetrová (2018, s. 15) definuje hospicovou péči podle Radbrucha jako péči, jenž se *„zabývá člověkem v jeho celistvosti a klade si za cíl naplnit všechny jeho potřeby – fyzické, emocionální, sociální i duchovní. Doma, v rámci denní péče či v hospici se pečuje o osobu, která se nachází na konci svého života, stejně jako o ty, kdo tuto osobu milují. Zaměstnanci a dobrovolníci pracují v rámci multiprofesního týmu, který poskytuje péči na základě individuálních potřeb pacienta a jeho osobního přání. Hospic se snaží nabídnout úlevu od bolesti, důstojnost, klid a pokoj“*. Z našeho pohledu je tato definice hospicové péče dostačující a zahrnuje základní principy a podstatu této péče.

Hospicová péče je charakteristická multiprofesním týmem, který sestává z mnoha různých pracovníků podílejících se na péči o pacienty. Tento tým bývá složen z lékařů, zdravotních sester, pečovatелů, sociální pracovníce, dobrovolníků, duchovních a psychologa, případně sociálního poradce pro rodiny a pozůstalé. Všichni tyto pracovníci se

snaží co nejvíce minimalizovat obtíže u pacienta způsobené onemocněním. (www.asociacehospicu.cz©2010)

Haškovcová (2007) uvádí tři základní formy hospicové péče a její organizaci:

- **domácí hospicovou péči**, která je poskytována v domácím prostředí umírajícího, kde o něj pečuje jeho rodina a kvalifikovaní pracovníci, kteří rodině vypomáhají,
- **stacionární hospicovou péči**, kdy stacionář je součástí hospice a jedná se o denní pobyty,
- **lůžkovou hospicovou péči**, tedy péči poskytovanou přímo v hospici.

Domácí hospicová péče nabízí nemocnému pacientovi prožití posledních chvil života v domácím prostředí v kruhu rodiny, která se o něj stará. V péči vypomáhají lékaři a zdravotní sestry, kteří pacienta v domácím prostředí navštěvují. (www.asociacehospicu.cz ©2010) Domácí hospicová péče se může jevit jako ideální řešení, ale ne vždy je toto řešení proveditelné a dostačující. Někteří pacienti zcela postrádají rodinné zázemí, a z tohoto důvodu je forma této péče neproveditelná. I přesto, že rodinné zázemí pacienti mají, ne vždy má rodina dostatek sil na to, aby tuto těžkou situaci zvládla, a po nějaké době jí mohou dojít síly. Další překážkou k této péči mohou být malé prostory, kdy jeden dům či byt obývá příliš mnoho lidí a po čase si vzájemně začnou překážet, jelikož nemají možnost se v domácím prostředí odreagovat. (Svatošová, 2008)

V souvislosti s domácí hospicovou péčí bychom chtěli zmínit *Standardy domácí paliativní péče*, kde si každý zájemce může vyhledat charakteristiku domácího hospice, metodické pokyny k poskytování domácí hospicové péče, potřebnou odbornost a osobní vyzrálост členů, ze kterých je složen tým ošetřující pacienta, nutné předpoklady k provozu domácího hospice a další. (Haškovcová, 2007)

Stacionární hospicová péče probíhá v rámci jednoho dne, kdy je pacient přijat do stacionáře ráno a v odpoledních či večerních hodinách se vrací domů. Pacienta může dopravit rodina, případně se lze domluvit s hospicem, pokud ovšem disponuje těmito možnostmi. Tato forma hospicové péče je vhodná zejména pro pacienty, kteří pobývají v blízkém okolí stacionáře. (Svatošová, 2008) Autorka dále uvádí několik důvodů, díky kterým je vhodné zvolit tuto formu péče:

- **diagnostický důvod** – kontrola bolesti, která je způsobená onemocněním,

- **léčebný důvod** – léčba nemocného, podání léků tišících bolest, nastavení správné medikace, díky které může nemocný nadále zůstat v domácím prostředí v péči rodiny,
- **psychoterapeutický důvod** - mohou nastat situace, kdy si nemocný pacient potřebuje promluvit a rodina není ochotná jej vyslechnout, případně si pacient může připadat osamělý, a touto formou péče se dostane do kontaktu s jinými lidmi,
- **azylový důvod** – bývá nejčastější příčinou umístění pacienta do stacionáře, kdy si rodina či pacient od sebe potřebují na chvíli odpočinout, načerpat znovu síly a energii pro další potřebnou péči. Tento způsob můžeme brát také jako preventivní opatření, díky kterému pak může v rodině vše fungovat v pořádku a nekonfliktně.

Poslední formou hospicové péče je **lůžková hospicová péče**, která je velmi podobná péči stacionární a stejně tak podobné jsou i důvody pro ni. Rozdíl je v tom, že se nejedná pouze o denní pobyt. Tato forma péče je tedy vhodná pro pacienty, pro které není dobré každodenně dojíždět do zařízení, ať už z důvodů zdravotních či z důvodu dojíždění z velké vzdálenosti. Jedním z pozitiv lůžkového hospice jsou návštěvy, které mohou k pacientovi chodit nepřetržitě, tedy kdykoli během 24 hodin po všechny dny v roce. O pacienta pečuje multiprofesní tým složený z několika různých pracovníků zařízení, ale velmi vítána je i rodina, která se může na péči o pacienta podílet. Aby byl pacient umístěn do hospice, musí o tom rozhodnout **hospicový lékař**, který dává přednost především nemocným klientům, u nichž lze předpokládat, že v dohledné době dojde k úmrtí. Zejména těmto pacientům je hospic určený. (Svatošová, 2008)

K hospicové péči bychom ještě chtěli zmínit, že zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách se nezmiňuje o pojmu **hospic** ani **hospicová péče**. Používá pouze termín **paliativní péče**, kterou definuje jako druh zdravotní péče, „*jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevyléčitelnou nemocí.*“ (Kala, Dorková, 2017, s. 9)

Jelikož se pojem hospicová péče odvíjí od zařízení, ve kterém je poskytována, podíváme se blíže i na něj.

2.1.1 Hospic

Termín hospic pochází z latinského slova *hospitium* (útulek). V anglickém jazyce pojem hospic označuje **útulek**, **útočiště** či **úkryt**. Již za časů starého Říma a

ve středověku existovaly přístřešky či domy odpočinku. Bylo to místo, kde si mohli unavení poutníci odpočinout a nabrat síly na další putování, těhotné ženy mohly porodit a nemocní se buď uzdravit a pokračovat v cestě, nebo v klidu zemřít. Aby měl tento hospic význam, vedl jej většinou někdo, kdo se zároveň vyznal v ranhojičství a mohl tak ulevit poutníkům od různých strastí a bolestí. (Haškovcová, 2007)

Dnes je hospic založený na myšlenkách vycházejících z úcty k životu, z úcty k člověku a respektujících člověka jako jedinečnou a nenahraditelnou bytost. (Svatošová, 2008)

Hlavní osobností hospicového hnutí byla Angličanka **Cicely Saundersová**, která pracovala jako sociální pracovnice, zdravotní sestra a po té jako lékařka, když si dostudovala lékařské vzdělání. Roku 1967 byl v Londýně otevřen první moderní hospic, který nesl název Svatý Kryštof a který mohl být postaven díky štědrému daru 500 liber, které věnoval Cicely Saundersové jistý polský emigrant za její péči, aby je použila na výstavbu další nemocnice pro nemocné a umírající, kteří potřebují specifickou péči. V čele hospice Svatý Kryštof stála sama Cicely Saundersová a v dnešní době je tento hospic nazýván mateřským domem hospicového hnutí. (Haškovcová, 2007)

První hospic, který vznikl v České republice, byl Hospic Anežky České v Červeném Kostelci, který svou činnost zahájil 1. ledna 1996 a po měsíčním zkušebním a návštěvním období začal přijímat první pacienty. O vznik tohoto hospice se zasloužila lékařka **Marie Svatošová**, která je v současné době prezidentkou APHPP a za vynikající práci, kterou odvedla, byla vyznamenána Medailí Za zásluhy. (Haškovcová, 2007)

Svatošová (2008) uvádí tři věci, které hospic garantuje nemocnému pacientovi:

- 1) Pacient se nemusí obávat nesnesitelné bolesti, protože ošetřující personál mu podá potřebné tišící léky, které bolest zmírní, případně úplně utlumí.
- 2) Pacient bude respektován vždy a ve všech ohledech a bude zachovávána jeho důstojnost.
- 3) Pacient se nemusí obávat, že poslední chvíle svého života prožije opuštěný a sám, protože díky multiprofesnímu týmu, který o pacienta pečuje, a díky návštěvním hodinám, kdy rodina může přijít, kdy chce a odejít, kdy chce, pacient osamocen určitě nebude.

2.2 Paliativní péče

Velmi výstižnou a srozumitelnou definici paliativní péče zmiňuje Kisvetrová (2018, s. 14) od Radbrucha Lukase ve své publikaci *Péče v závěru života*, kde uvádí, že „*paliativní péče představuje aktivní celkovou péči o pacienta, jehož onemocnění neodpovídá na kurativní léčbu. Zásadně důležité je mírnění bolesti a dalších příznaků a sociálních, psychologických a duchovních problémů. Paliativní péče je ve svém přístupu interdisciplinární a do své působnosti zahrnuje pacienta, rodinu a komunitu. V jistém smyslu nabízí paliativní péče nejzákladnější koncepci péče – péči zaměřenou na naplnění pacientových potřeb, a to bez ohledu na místo, kde pacient pobývá, ať doma nebo v nemocnici. Paliativní péče ctí a chrání život. Umírání a smrt považuje za normální proces, smrt však ani neurychluje, ani neoddaluje. Usiluje o zachování maximální možné kvality života až do smrti.*“

Podle Haškovcové (2007) se můžeme setkat s nejrůznějšími pojetími a definicemi paliativní péče, jelikož tento pojem není stále docela upevněn. Slovo paliativní má latinský původ a v překladu znamená plášť neboli obal. Když si spojíme slovo paliativní se slovem péče, můžeme si představit, že cílem bude poskytnout nemocnému ochranu (plášť) ve chvíli, kdy se nachází v nepříjemné situaci a potřebuje podat pomocnou ruku. Podstatou paliativní péče je zachovat kvalitu života nemocného člověka a ucelený postoj k nemocnému včetně jeho rodiny. Paliativní péče je zde především proto, aby poskytla pomoc a podporu jak nemocnému člověku, tak jeho rodině.

Paliativní péči můžeme rozdělit na obecný paliativní přístup a specializovanou paliativní péči podle stupně úplnosti. **Obecný paliativní přístup** je využíván v zařízeních poskytujících paliativní péči pouze příležitostně. Je uplatňován v agenturách, které poskytují domácí ošetrovatelskou péči nebo jej mohou poskytovat praktičtí lékaři. Základem obecného paliativního přístupu je rozpoznat, sledovat a pokud možno ovlivnit to, co může zlepšit kvalitu života pacienta, například léčba symptomů, komunikace s pacientem a jeho rodinou, empatie a respekt k pacientovi. (Tomeš, 2015) Aby se mohli zdravotníci tomuto obecnému přístupu věnovat, je důležité, aby byla paliativní péče součástí jejich vzdělávání a přípravy. Kvalita obecného paliativního přístupu tedy záleží na vzdělání a přípravě zdravotníků, na dostupnosti léků nebo na možnosti vybrat si místo, kde bude pacientovi péče poskytována. **Specializovaná paliativní péče** je poskytována multiprofesním týmem odborníků, kteří podstoupili vzdělání v oblasti věnující se přímo paliativní péči. Tato péče je poskytována ve

specializovaných zařízeních. Tato zařízení jsou určena pro klienty se složitými potřebami a problémy, se kterými by si v běžných zdravotnických zařízeních nedokázali poradit natolik jako v zařízeních poskytujících specializovanou paliativní péči. (Kisvetrová, 2018)

Špatenková (2014) se zmiňuje o určitých obtížích, které doprovázejí nemocného člověka ohroženého na životě a při kterých má paliativní péče poskytovat podporu jak nemocnému, tak i jeho rodině. Autorka se zmiňuje celkem o čtyřech typech obtíží: **tělesné obtíže** (bolest, nechutenství, slabost), **psychické** (úzkost, strach, osamělost), **sociální** (vztahy v rodině, poslední vůle, příspěvky na péči) a **spirituální obtíže** (život a jeho smysl, rituály, smíření).

Kala a Dorková (2017) se taktéž zmiňují o těchto obtížích, které by měly být zahrnuty v individuálním léčebném plánu každého pacienta, kde je stanoveno, jak se má k pacientovi přistupovat. Tento plán se mění na základě vývoje pacientovy nemoci, která je pravidelně pečujícími vyhodnocována a pokud nastanou u pacienta jakékoli změny, plán se přepracuje, aby byl aktuální. Autoři uvádějí jako příklad pacienta, který trpí z důvodu nemoci velkými bolestmi. Díky léčbě se však podaří tuto bolest podstatně zmírnit, a u pacienta začnou převládat jiné problémové stavy. Tyto nesnáze se mohou projevit v jakékoli podobě, je to individuální u každého pacienta. Mohou přijít projevy úzkosti spojené s depresí, zhoršení pohyblivosti, problémy s dýcháním či stavy spojené s blouzněním a nevědomostí o sobě. Z tohoto důvodu musí být všechny změny zdravotního stavu pacienta přehodnoceny a péče o pacienta musí být nastavena tak, aby byla co nejvhodnější.

O paliativní péči se zmiňuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který ji však definuje pouze z hlediska jejího účelu. Popisuje paliativní péči jako jeden z druhů zdravotních služeb. Od 1. listopadu 2018 je platná novela, která zahrnuje také pojem hospic v § 44a. (www.cestadomu.cz)

3 DOBROVOLNICTVÍ

Dobrovolnictví můžeme porozumět různými způsoby a stejně tak tento pojem různě vysvětluje mnoho definic. Tyto definice se neshodují, jelikož každá popisuje dobrovolnictví ze svého úhlu pohledu. Podle Friče a Pospíšilové (2010) však můžeme v každé definici dobrovolnictví najít minimálně tři společné znaky, a to ty, že dobrovolnictví je činnost vykonávaná ve prospěch druhých lidí, že za dobrovolnictví nejsou poskytovány finanční odměny a že dobrovolnictví je činnost, která je nepovinná, neboli jak už vychází ze samotného termínu, dobrovolná. Může se vyskytovat ještě čtvrtý společný znak, který už není v definicích tak častý, a to organizační kontext. Tošner a Sozanská (2002, s. 35) nám nabízejí tuto definici: *„Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.“*

Účelem práce dobrovolníků je docházet do zařízení a přinášet dětem, dospělým a seniorům něco navíc. Dobrovolníci se snaží vypomáhat zaměstnancům zařízení, kteří pečují o klienty a v mnoha případech nemají volného času nazbyt. Dobrovolníci tento čas naopak mají a věnují ho klientům, za kterými docházejí, snaží se je vést k pozitivitě a radosti ze života a přispět jim k lepšímu průběhu léčby a terapie. (www.adra.cz©2014)

Dobrovolníci tvoří v zařízeních jako je hospic nenahraditelnou skupinu lidí. Tito lidé pomáhají zlepšovat kvalitu služeb, které zařízení poskytuje. Hlavní náplní dobrovolníků je práce s jednotlivými klienty, povídání si s nimi, držení je za ruku, procházení se s nimi a nejčastěji jen s nimi být, poskytovat jim přítomnost druhého, který se zajímá a vyslechne si, co má klient na srdci bez toho, aniž by byl souzen. Kromě těchto činností se dobrovolníci během celého roku zapojují do pravidelných aktivizačních programů, vypomáhají při bohoslužbách a různých společenských aktivitách, které jsou pro klienty organizovány. (Výroční zpráva hospic Citadela 2018©2019)

3.1 Dobrovolník

Dobrovolník je člověk, který nabízí svůj volný čas a pomocnou ruku lidem, kteří to skutečně potřebují. Záleží pouze na něm, komu si zvolí pomáhat, věnovat svůj čas a energii. Dobrovolnictví však není jen o dávání. Díky dobrovolnické službě může člověk rozvíjet i sebe sama. Může poznávat nové lidi a nová místa, naučit se trpělivosti a pochopení, rozvíjet své jazykové schopnosti a především získat zkušenosti, které mu mohou být v budoucnu

k užitku v rámci profese. Při výkonu dobrovolnické služby není důležité, kolik je dobrovolníkovi let, pokud splňuje podmínku danou zákonem. (www.dobrovolnik.cz)

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě definuje dobrovolnickou službu v § 2 jako činnost, kdy dobrovolník poskytuje:

- a) pomoc nezaměstnaným lidem, seniorům, osobám drogově závislým, zdravotně postiženým,
- b) pomoc při humanitárních, přírodních nebo ekologických katastrofách, při zajišťování ochrany a vylepšování životního prostředí,
- c) pomoc při realizování rozvojových programů v rámci projektů a operací.

Zákon dále stanovuje, že dobrovolníkem se může stát fyzická osoba starší 15 let, pokud vykonává dobrovolnickou službu v České republice. V případě výkonu dobrovolnické služby v zahraničí se může dobrovolníkem stát fyzická osoba starší 15 let.

V zákoně se také dočteme, že dobrovolnictví může být podle své povahy vykonáváno krátkodobě nebo dlouhodobě. Za dlouhodobé dobrovolnictví se považuje to, které trvá déle než tři měsíce. V případě dlouhodobého dobrovolnictví si může dobrovolník nechat vystavit osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě u organizace, která dobrovolníka vyslala.

Podle Matouška (2003) se dobrovolníky mohou stát a také se jimi často stávají:

- lidé v důchodu, kteří mají mnoho volného času a rádi by jej smysluplně využili,
- lidé, kterým chybí kontakt s jinými lidmi,
- ženy na mateřské dovolené nebo v domácnosti, které se ještě nechtějí vrátit do práce, a rády by se ve společnosti nějak uplatnily
- lidé bez zaměstnání,
- studenti.

Většina organizací nabízí svým dobrovolníkům pravidelné školení, aby je připravila pro výkon dobrovolnické služby s určitými klienty. Stejně tak většina organizací dobrovolníkům zajišťuje supervize, které jim poskytují podporu a umožňují jim vyměňovat si názory a zkušenosti s ostatními dobrovolníky. Z pohledu dlouholetých zkušeností lze usoudit, že každý, dobře vyškolený a připravený dobrovolník představuje nezastupitelnou roli v multiprofesním týmu v hospici, který pečuje o nemocné a jejich příbuzné. Předpokládá se, že aby byl dobrovolník řádně připraven, musí mít stejně tak dobře připraveného

koordinátora dobrovolníků, který celý dobrovolnický program řídí. (www.asociacehospicu.cz©2010)

Koordinátor dobrovolníků zastává zásadní roli dobrovolnického managementu a je velmi důležitý z pohledu profesionalizace dobrovolnické činnosti. Jeho úkolem je vést dobrovolnictví v organizaci, hodnotit činnosti dobrovolníků, řešit vzniklé konflikty a nedorozumění mezi dobrovolníky, zpracovávat práva a povinnosti dobrovolníků a vést potřebné dokumenty. Zprostředkovává také kontakty mezi dobrovolníky a zaměstnanci organizace. (www.dobrovolnik.cz)

Koordinátorem může být zaměstnanec organizace, samotný dobrovolník nebo i vedoucí organizace. Stejně jako se školí dobrovolníci, měl by i koordinátor projít určitým výcvikem (např. dobrovolnický management, stáž v dobrovolnickém centru) a mít možnost zúčastnit se pravidelné supervize. (Tošner, Sozanská, 2002)

3.2 Proces práce s dobrovolníky

Práce s dobrovolníky má svá základní pravidla. Jedná se především o proces práce s dobrovolníky, který se neustále opakuje a tento proces probíhá v několika fázích:

- 1) Získávání dobrovolníků
- 2) Výběr a výcvik dobrovolníků
- 3) Supervize dobrovolníků
- 4) Hodnocení a ocenění dobrovolníků (Tošner, Sozanská, 2002)

3.2.1 Získávání dobrovolníků

Při získávání dobrovolníků je důležité respektovat jejich požadavky na harmonogram kalendářního roku, u pracujících z důvodu zaměstnání, u studentů z důvodu studií. Z tohoto důvodu je nejlepší vyhledávat nové dobrovolníky v měsících září a říjen, kdy má většina lidí po prázdninách a dovolených a jsou většinou schopni tyto požadavky vyjádřit. To, jakým způsobem probíhá získávání dobrovolníků, záleží především na koordinátorovi dobrovolníků a na jeho nápaditosti a tvořivosti. Tošner a Sozanská (2002) jmenují několik nejčastěji používaných forem získávání dobrovolníků:

- **Leták, plakát, cedule, nástěnka** – častý způsob získávání dobrovolníků, avšak málo efektivní, jelikož poskytuje pouze základní informace.

- **Noviny, časopisy, rádio, televize** – díky médiím se organizaci může podařit dostat informace tam, kam potřebuje, a to široké veřejnosti. Média dokážou propagovat myšlenky dobrovolnické činnosti, ale také zprostředkovat přímý kontakt s lidmi, kteří by měli o tuto činnost zájem.
- **Náborová akce** – jedná se o akci, která je zaměřená na cíl získat dobrovolníky. Často bývá spojena s jinými akcemi, na kterých se očekává velký počet zájemců (veletrh, výstava).
- **Střední školy a vysoké školy** – studenti tvoří velkou část dobrovolníků. Nejlepším způsobem, jak je získat, je zařít jim přímo ve vyučování přednášku o dobrovolnictví či uspořádat akci, na které budou studenti seznámeni s činností dobrovolníka a mohou se vyptat na další informace. Dalším užitečným krokem je nechat studenty, kteří mají o nabídku zájem, při přednášce či akci vyplnit dotazník s kontaktními údaji a zaměřením, kterému by se chtěli věnovat.
- **Osobní kontakty** – získávání dobrovolníků přes přátele, rodinu či známé. Tento způsob je velmi účinný. Problémem je, že okruh známých lidí se brzy vyčerpá.

Autoři dále uvádějí, že je dobré kombinovat hned několik způsobů získávání dobrovolníků najednou. Nejvíce času a energie je však potřeba věnovat těm místům, kde o dobrovolnické službě nebyli dostatečně informovaní a nemají tudíž představu, co takové dobrovolnictví obnáší a co může dobrovolníkům přinést.

3.2.2 Výběr a výcvik dobrovolníků

Každá příprava a výcvik dobrovolníka se liší z pohledu činnosti, kterou má dobrovolník vykonávat. Jedním způsobem se bude připravovat dobrovolník při práci se seniory a druhým způsobem dobrovolník, který má pracovat s dětmi. Z tohoto důvodu se doporučuje před zahájením přípravy a výcviku dobrovolníka pozvat na individuální či skupinové setkání, kde si může dobrovolník ujasnit, jakou činnost a proč by ji rád vykonával. Je to také příležitost pro organizaci, aby poznala dobrovolníka, mohla jej seznámit s potřebnými, konkrétními informacemi a nabídkami organizace. (Tošner, Sozanská, 2002)

Dobrovolníky je třeba správně vybrat, aby nedošlo k pozdějším problémům a komplikacím. To, jakým způsobem jsou dobrovolníci vybráni, by mělo být navrženo profesionálem, který se v lidech dokáže vyznat, a který sám tyto dobrovolníky vybere. Během výběrové procedury by měli být vyloučeni lidé vykazující duševní nemoc či

psychopatii, s pedofilní sexuální orientací nebo příslušníci náboženských sekt. (Matoušek, 2003) Může se stát, že v úvodním rozhovoru mezi koordinátorem a dobrovolníkem vyjde najevo, že samotný dobrovolník potřebuje odbornou pomoc. O této skutečnosti je dobré dobrovolníka taktně informovat a poskytnout mu radu, kde potřebnou pomoc může najít. (Tošner, Sozanská, 2002)

Dále je potřeba dobrovolníky zacvičit a připravit. Je důležité sdělit jim teoretické poznatky, ale mnohem důležitější jim názorně ukázat, v čem bude jejich dobrovolná činnost spočívat. Je potřeba jim předvést, jakým způsobem budou pracovat. Tyto poznatky si dobrovolníci mohou nejlépe nacvičit v modelových situacích, které jsou při práci s klienty běžné, a které jim mohou pomoci naučit se, jak určité situace zvládat. (Matoušek, 2003)

Přípravu dobrovolníků můžeme rozdělit na dvě části, a to obecnou a odbornou. **Obecná část** přípravy zahrnuje seznámení dobrovolníka s jeho možnostmi a potřebami, s úkoly organizace a její strukturou, základními dokumenty a především se svou rolí a místem v organizaci. Budou mu také podány informace o koordinátorovi dobrovolníků, na kterého se v případě potřeby může obrátit. **Odborná část** přípravy by měla dobrovolníka přiblížit co nejvíce k jeho dobrovolnické činnosti, k jeho způsobu práce. Vhodnou metodou nácviku je hraní rolí, kdy si dobrovolníci mohou vyzkoušet jak svou roli, tak roli klienta. Tato metoda nabízí dobrovolníkům možnost blíže se seznámit s ostatními spolupracovníky a koordinátorovi možnost včas zachytit případné zdroje možných budoucích konfliktů. Ke každému dobrovolníkovi je potřeba zaujmout individuální přístup a uvědomit si, jaký motiv a zájmy jej k dobrovolnictví přivedly. (Tošner, Sozanská, 2002)

3.2.3 Supervize dobrovolníků

Supervize dobrovolníků probíhá ve většině případů ve skupinách. Tyto skupiny by měly pojmut menší počet účastníků, nanejvýš dvanáct. Malé skupiny dávají více příležitostí k tomu, aby se během supervize bylo možné věnovat každému dobrovolníkovi individuálně. Supervizi ve skupině můžeme brát jako určitou formu učení, kdy si dobrovolníci předávají zkušenosti a názory mezi sebou, mohou společně přijít na nové nápady a přístupy k práci, mohou si vzájemně poskytovat podporu a zpětnou vazbu. (Matoušek, 2003)

Obsah supervize se odvíjí podle toho, na jaký charakter dobrovolnické činnosti je zaměřena. Supervize probíhá formou komunikace mezi dobrovolníky a supervizorem. Měla by se konat v prostředí, ve kterém se dobrovolníci mohou cítit bezpečně, a kde nemají obavy

vyjádřit své postoje, názory a pocity, které se týkají jejich dobrovolnické činnosti. (Tošner, Sozanská, 2002)

Supervize u dobrovolníků slouží jako prevence k tomu, aby dobrovolníci z organizace neodcházel. Může u nich nastat ztráta motivace, a to tehdy, nemají-li možnost se vyjádřit ze svých pocitů a řešit své problémy. (Tošner, Sozanská, 2002)

Podle autorů nemusí supervize poskytovat pouze zpětnou vazbu a komunikaci mezi dobrovolníky, ale může fungovat i jako vhodný způsob, jak dobrovolníka ocenit a dát mu najevo respekt k práci, kterou vykonává.

3.2.4 Hodnocení a ocenění dobrovolníků

Slovo hodnocení si můžeme představit jako proces, na jehož konci se nachází výsledek, který přispívá ke zkvalitnění naší práce. Tento proces náleží i dobrovolníkům, aby na jeho základě mohli zkvalitnit svou dobrovolnou činnost. Nejlépe zhodnotit se dají jednorázové akce s dobrovolníky, kdy se po jejich skončení sepíší určité návrhy a připomínky. Naopak horší je zhodnocení dlouhodobé dobrovolnické činnosti, jelikož do organizace dochází několik dobrovolníků najednou a jejich jednotlivý přínos se nedá lehce určit. Může se to ulehčit tím, že činnost dobrovolníků bude evidována, budou vykazovány počty jejich odpracovaných hodin a také přínos pro organizaci. (Tošner, Sozanská, 2002)

Stejně jako hodnocení je i ocenění a odměňování dobrovolníků proces, který by měl být součástí pobytu dobrovolníka v organizaci. Pro odměňování dobrovolníků nejsou stanoveny žádné hranice a organizace může dobrovolníka ocenit nejrůznějšími způsoby, jako například uspořádání výletu či zájezdu, zajištění vstupenek na kulturní či jiné akce, setkání dobrovolníků a zaměstnanců, veřejné ocenění za zásluhy, symbolická odměna a spousta jiných. (Tošner, Sozanská, 2002)

4 EUTANÁZIE

Termín eutanázie pochází z řeckého jazyka, kdy slovo *euthanasia* znamená dobrou, správnou nebo také krásnou smrt. Již v antice měli představy o dobré smrti, a ty vycházely z toho, co člověk pokládal za dobře prožitý život. Tyto představy se však v mnohém lišily. Lidé si pod eutanázií představovali smrt bez útrap, které provázejí stáří, rychlou smrt bez zdravotních komplikací, bolestí a utrpení nebo smrt v okamžiku, kdy člověk naplnil svůj život. Někteří ve svých představách o dobré smrti umírali hrdinsky, na bojištích či při záchraně rodiny a přátel. Později, po časech antiky, se symbolem dobré smrti staly vyrovnanost, moudrost a důstojnost, tedy stránky lidského života, které nedokázalo zlomit ani umírání. (Loučka, 2015)

Dnes používáme termín eutanázie v užším významu a označujeme jím jednání lékaře, který u člověka navodí nebo také uspíší smrt. Lékařovo jednání je vedeno dobrými úmysly, za účelem zajištění dobré smrti. Uspíšením smrti se snaží člověku pomoci vyhnout se bolestem a utrpení. Do dnešního pojetí eutanázie se totiž začala vkrádat myšlenka, že utrpení nemá smysl a pomocí medicíny jej můžeme odstranit. Medicína se v mnohém zlepšila, osvojuje si čím dál lepší a účinnější prostředky a díky tomu přebírá role, do kterých dříve vůbec nezasahovala. (Loučka, 2015)

Vácha (2019, s. 9) ve své publikaci zmiňuje definici eutanázie od Světové lékařské asociace, podle níž je eutanázie „*vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevyléčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen; jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a koná tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby; a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku*“.

Eutanázie má několik různých významů. Například rozlišujeme eutanázii aktivní nebo pasivní. U obou případů se jedná o lékařův úmysl zabít. Rozdíl u těchto druhů eutanázií je v tom, že kdežto u aktivní eutanázie lékař **aktivně jedná** s úmyslem ukončit život pacienta, u pasivní eutanázie lékař **přestává jednat** a nedělá nic pro to, aby prodloužil život pacienta. Může se jednat o odpojení nemocného člověka od přístrojů podporujících život nebo zastavení podávání výživy. Lékař tedy pozastaví vše, co život člověka dosud prodlužovalo a nechává jej přirozeně odejít. U aktivní eutanázie je lékař přímo nemocným člověkem aktivně požádán, aby ukončil jeho život s tím, že si je vědom své situace, zná veškeré

informace o svém stavu, možnosti léčby a toto rozhodnutí učinil zcela svobodně. Pokud lékař jeho žádosti vyhoví a aktivně jedná, jde tedy o aktivní eutanázii. (Ptáček, 2012)

Dalším významem eutanázie může být přímá a nepřímá eutanázie. U **přímé eutanázie** je hlavním cílem lékařova jednání uspišit nebo nějakým způsobem navodit smrt druhého člověka. Naopak **nepřímá eutanázie** není jednání zamýšlené. Jedná se též o urychlení smrti, ale vzniká jako vedlejší možný důsledek jednání, jež mělo například nemocného zbavit bolesti a trápení, které mu nemoc způsobuje. Jedním z příkladů nepřímé eutanázie je podání vysoké dávky prostředků na utišení bolesti. (Loučka, 2015)

Poslední odlišnou významovou dvojicí, kterou bych ještě chtěla zmínit, je eutanázie dobrovolná a nedobrovolná. U těchto pojmů si můžeme snadno představit, co nejspíš znamenají. U **dobrovolné eutanázie** se jedná o usmrcení na žádost nemocného pacienta, ale u **nedobrovolné eutanázie** nezáleží na rozhodnutí samotného pacienta, nýbrž jeho rodiny, či rozhodnutí lékaře, kdy jsou účastníci tohoto rozhodnutí přesvědčeni, že již nadále nemá smysl nechávat nemocného naživu. (Loučka, 2015)

Většina autorů se též zmiňuje o eutanázii ve spojení s asistovanou sebevraždou, která má velmi blízko k aktivní eutanázii. I když se může zdát, že je mezi těmito pojmy značný rozdíl, ve skutečnosti tomu tak není. V **obou případech se lékař aktivně zapojuje**. Při aktivní eutanázii jednání lékaře vede k úmrtí pacienta a u asistované sebevraždy tvoří lékař a pacient tým, jejichž činnost vede ke stejnému výsledku. I když se u asistované sebevraždy pacient zabíjí sám, je to lékař, který mu k tomuto výkonu poskytne rady a prostředky. Mezi tyto prostředky může patřit jed či jiné smrtící prostředky, které si nemocný člověk aplikuje sám. (Vácha, 2019)

4.1 Argumenty PRO a PROTI eutanázii

Autor Ptáček (2012) se zabývá argumenty pro a proti eutanázii. Vzpomíná na 19. století a první polovinu 20. století, kdy otázka eutanázie nebyla natolik vnímána a řešena, jelikož lidé se dožívali kratšího věku a období nemoci a smrti odešlo stejně rychle, jako přišlo. Přibližně v 50. letech minulého století nastal velký rozvoj a pokrok v medicíně, který měl za následek prodloužení života člověka, ale také změnil průběh nemocí. Vzhledem k délce našeho života prožíváme také delší období churavění a mnoho času strávíme pobytem v nemocničních zařízeních. Přiblížíme si tedy, jaké argumenty autor zmiňuje.

Argumenty PRO eutanázii

- 1) **Prodlužování života** - Z důvodu vzniku vývoje moderních medicínských technologií dnes máme přístroje, které dokáží člověku prodloužit život o několik let. Lékaři by měli přijmout odpovědnost za tyto technologie a k této odpovědnosti by měla být uzákoněna i možnost eutanázie.
- 2) **Důraz na autonomii pacienta** – Situace, kdy člověk bere život jako věc, která patří jen a pouze jemu, a pokud nijak neohrožuje svobodu ostatních, může být i on sám svobodný ve svých rozhodnutích a činit si se svým životem po svém.
- 3) **Strach ze ztráty** – Strach ze ztráty soběstačnosti, důstojnosti, nevědomosti o sobě samém, ztráty kontroly nad sebou či strach z příliš dlouhého života může člověka dovést k rozhodnutí o eutanázii, aby se vyhnul špatnému umírání.
- 4) **Eutanázie tu vždy byla**

Argumenty PROTI eutanázii

- 1) Žádný člověk nemá právo zabít druhého člověka. Toto právo neexistuje.
- 2) V případě, že by byla eutanázie uzákoněna, lidé by toho mohli zneužívat a navrhopvat dobře zdůvodněné případy k usmrcení, které však tak závažný důvod nemají (např. unavenost životem).
- 3) Eutanázie je chybně považována za důstojnou smrt. Té může člověk dosáhnout i díky pečujícímu personálu v hospici, kde smrt neurychlují ani neoddalují.
- 4) Umírající nemůže být schopen se správně rozhodnout a posoudit situaci, jelikož je sám umírající.
- 5) Pokud pacient žádá o eutanázii, znamená to, že některá jeho stránka, ať už biologická, psychologická, sociální nebo spirituální, není ošetřena, uspokojena. Je tedy důležité zjistit, proč byla tato žádost pacientem podána a co můžeme udělat pro to, aby byl pacient po zbytek svého života spokojený.
- 6) Uzákonění eutanázie by mohlo vést k oslabení sociálního respektu k lidskému životu, a to zejména u mladých generací. Akceptování eutanázie by jim ukázalo, jak málo si vážíme lidského života.

Pokud se zaměříme na legislativu, zjistíme, že v Evropě je **eutanázie** povolena v Nizozemí, Lucembursku a Belgii. Co se týče **asistované sebevraždy**, ta je možná v USA ve státech Oregon a Washington a také ve Švýcarsku. V České republice doposud proběhly

dva návrhy zákona o eutanazii pod názvem „důstojná smrt“, a to v letech 2008 a 2016. Ani jeden z těchto návrhů nebyl přijat a proto je i nadále eutanázie v ČR trestným činem. (Vácha, 2019)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Vzhledem k povaze tématu bakalářské práce a splnění výzkumného cíle jsme zvolili pro praktickou část bakalářské práce kvalitativní výzkum pro jeho rozličné metody a přístupy. Za kvalitativní výzkum můžeme jednoduše považovat takový výzkum, kdy se pro získávání výsledků nepoužívají statistické postupy ani jiné procedury k určování množství. Kvalitativní výzkum se může dotýkat lidských životů a jejich příběhů, lidského chování, vztahů mezi lidmi nebo také chodu organizací. (Strauss, Corbin, 1999)

Hendl (1999) se zmiňuje o několika zásadách kvalitativního výzkumu, které mají významnou roli, a to například:

- **Otevřenost** – kvalitativní výzkum by měl být otevřený k osobám a situacím, které jsou zkoumány, a také k metodám, které jsou ve výzkumu použity. Otevřeností se má také na mysli být citlivý a vnímavý k definování situace druhými lidmi a mít schopnost vcítit se do rolí zkoumaných osob.
- **Subjektivita** – nelze vyloučit, že výsledky kvalitativního výzkumu budou ovlivněny výzkumníkem a jeho hodnotami a postoji, jelikož tento výzkum vyžaduje, aby se výzkumník částečně ztotožnil s jevem, který zkoumá. Výzkumník by měl být schopen odstoupit a kriticky analyzovat situaci.
- **Reflexivita** – schopnost výzkumníka být připravený reagovat na situace a okolnosti, které jsou nové a nečekané, a umět se jim přizpůsobit společně se svým výzkumem.
- **Zaměření na případ** – Výzkumník posuzuje každý jednotlivý případ a podrobně jej zapisuje.

Švaříček a Šed'ová (2007) se zmiňují o třech konceptech kvality, které jsou pro kvalitativní výzkum důležité: validita, reliabilita a zobecnitelnost. **Validita**, nebo také pravdivost, znamená, že celý výzkumný proces i jeho výsledky jsou podloženy reálnými odkazy a důkazy, díky kterým je výzkum pravdivý, platný a věrohodný. **Reliabilita** je u kvalitativního výzkumu výrazem pro spolehlivost a značí, že jsme při opakovaném zkoumání stejného jevu dosáhli totožných výsledků. Posledním konceptem kvality je **zobecnitelnost (přenositelnost)**, kdy by měl výzkumník předvést, jak je možné typickou situaci popsat a jakým způsobem ji lze srovnat s jinými kontexty.

Validitou se zabývá také Shinebourne (2011, s. 26 in Řiháček, Čermák a Hytych, 2013), který uvádí čtyři kritéria validity kvalitativních výzkumů pro IPA studii, kterou jsme si zvolili k analýze dat:

- 1) **Senzitivita ke kontextu** – projevuje se od chvíle, kdy si přístup IPA vybereme a také ve způsobu, na základě kterého přizpůsobujeme výzkumný postup tématu. Použitím toho přístupu se rozhodujeme zaměřit se na individuální a specifické rysy konkrétní osoby s jedinečnými vlastnostmi. Senzitivita kontextu se projevuje i v citlivém přístupu respondentů ke svým osobním zkušenostem. V analytickém procesu se projevuje například v tom, jak pozorně přistupujeme k jednotlivým detailům při analýze dat.
- 2) **Závazek a rigoróznost** – Závazek je viditelný již od začátku výzkumného procesu, kdy si vybíráme vhodné respondenty pro náš výzkum. Zavazujeme se, že na analýze budeme pracovat detailně a s pečlivostí. Rigoróznost dále odkazuje na to, jak jsme při výzkumném procesu důkladní. Důkladní v tom, jak si vybíráme výzkumný vzorek nebo jak kvalitně vedeme výzkumný rozhovor.
- 3) **Transparentnost** – Transparentnost znamená, že čtenář dokáže porozumět tomu, čemu porozuměl výzkumník. Když se čtenářovo pochopení shoduje s pochopením výzkumníka, je to další cesta k hodnocení validity kvalitativního výzkumu. V IPA přístupu je transparentnost obsažená v celém výzkumném procesu (sestavování otázek do rozhovoru a jeho vedení, analýza, výběr respondentů, výzkumníkův postoj k tématu výzkumu aj.).
- 4) **Dopad a užitečnost** – Hodnocení výzkumu z hlediska jeho užití, pro které se výzkum prováděl či z hlediska vztahu ke skupině lidí, pro kterou budou výsledky výzkumu podstatné. Aby byl výzkum skutečně validní, měl by čtenáře zaujmout a přinést mu užitečné a důležité informace.

5.1 Výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu je z pohledu dobrovolníků zjistit, jak může být náročné vykonávat dobrovolnou službu v hospici z pohledu dobrovolníků. Pokusíme se nahlédnout do osobních zkušeností dobrovolníků, kteří vykonávají dobrovolnou službu v sociálním zařízení určeném klientům v terminální (závěrečné) fázi života. Budeme se snažit objasnit pozitivní a negativní stránky, které plynou z dobrovolnictví v hospici pro dobrovolníky: co dobrovolnictví v hospici dobrovolníkům přináší a co jim naopak může vzít. Pokusíme se zjistit, co stojí za důvodem dobrovolníků, že se rozhodli pro dobrovolnictví zrovna v tomto zařízení, do kterého by spousta z nás docházet nedokázala. Zaměříme se také na fyzickou náročnost a psychickou náročnost, se kterou souvisí skutečnost, že aby mohl

člověk v takovémto zařízení pracovat, měl by být vyrovnaný se svou vlastní smrtí, což se pokusíme vypátrat i u našich dobrovolníků. V neposlední řadě se budeme zabývat, jaký mají dobrovolníci názor na otázky týkající se eutanázie.

5.2 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka pomáhá výzkumníkovi nalézt cestu, podle které se bude odvíjet jeho výzkum. Výzkumná otázka pomůže výzkumníkovi se samotným začátkem jeho výzkumu a také k tomu, aby se po dobu výzkumu věnoval zkoumanému jevu a neodbíhal od něj. V případě, že výzkumník ve svém výzkumu tápe a není si jist, zda se drží tématu, výzkumná otázka mu ukáže směr. V okamžiku, kdy začínáme analyzovat údaje, které jsme již získali, můžeme výzkumnou otázku postupně zdokonalovat. (Strauss, Corbin, 1999)

Důležitým pravidlem výzkumné otázky je, aby byla v souladu jak s výzkumným problémem, tak s výzkumnými cíli. I když je kvalitativní výzkum do jisté míry otevřený a spoléhá se na improvizaci, výzkumná otázka by měla být stanovena jasně, abychom na konci výzkumu dokázali rozpoznat, zdali jsme na otázku odpověděli nebo ne. Vhodná výzkumná otázka by měla splňovat několik požadavků:

- 1) Měla by být **dostatečně široká**. Když otázku zformulujeme úzce, můžeme se ochudit o důležité jevy z analýzy.
- 2) Měla by pracovat s **obecnějšími koncepty**. S proměnnými koncepty se setkává až v průběhu výzkumu.
- 3) Neměla by se ptát na **množství, četnost**, ani **sílu vztahů** mezi proměnnými.
- 4) Měla by **detailně zkoumat povahu jevů z pohledu aktérů** tak, aby bylo možné popsat, jak jej lidé, kteří se ho účastnili, vnímají a prožívají.
- 5) Měla by se **vyhýbat** zaujatému posuzování a předsudkům.

Při komplexním výzkumném šetření si s jednou výzkumnou otázkou málokdy vystačíme. Časté je, že si výzkumník zvolí jednu hlavní základní a obecnou otázku, kterou dále rozloží na další, specifické otázky, které jsou formulovány přesněji. Předpokladem je, že odpovědi na jednotlivé specifické otázky budou dohromady vytvářet odpověď na otázku základní. Dalším řešením, které může výzkumník zvolit, je zformulovat více výzkumných otázek, které jsou podřízené přímo výzkumnému problému, a nevládne mezi nimi žádná vnitřní hierarchie. (Švaříček, Šedřová, 2007)

Ve výzkumné technice IPA se výzkumná otázka ptá, jak jednotlivec či skupina prožívají a vnímají určitou situaci, se kterou přijdou do styku, a jaký této prožité situaci přisuzují smysl. Ve výzkumné otázce je obsažený nevyřčený předpoklad o datech, která by nám mohla přinést informace o tom, jaký má člověk vztah ke světu, jak je člověk do světa zapojený a v neposlední řadě jak člověk světu rozumí. IPA se tedy ptá na porozumění osobní zkušenosti a na její význam. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

V této bakalářské práci jsme si pro výzkumné šetření zvolili jednu základní, obecnější otázku a čtyři specifické otázky, které by měly výzkumnému šetření přinést přesnější pohled na zkoumaný jev. Zajímá nás, jak je pro dobrovolníky náročné vykonávat dobrovolnictví v hospici z pohledu psychické i fyzické náročnosti a co tato dobrovolná služba dobrovolníkům přináší, čím je naplňuje, že dobrovolníci nadále zůstávají v hospici a svou přítomností klientům přinášejí neochvějnou duševní podporu. Zajímá nás, co nebo kdo dobrovolníky motivoval a inspiroval k této činnosti. A v neposlední řadě si chceme ve výzkumu odpovědět na otázku, jak dobrovolníci zvládají vykonávat činnost v zařízení, ve kterém umírají lidé. Jsou sami vyrovnáni se svou vlastní smrtí? Berou smrt jako přirozenou součást života? A nebojí se jí? S pohledem na smrt souvisí také otázky eutanázie, tématu, kterým by se mělo více zabývat. I přesto, že v ČR není eutanázie legalizována, stává se, že k ní podle průzkumů dochází, a to zejména na místech, jako je hospic, zařízení, kde lidé trpí jak duševně, tak fyzicky.

Hlavní výzkumnou otázku jsme tedy zformulovali takto: **Jakou zátěž představuje činnost v hospici pro dobrovolníky?**

Dílkami otázkami jsou:

- 1) **Co motivovalo dobrovolníky k výkonu činnosti v hospici?**
- 2) **Jak dobrovolníky jejich činnost v hospici naplňuje? Co dobrovolníkům jejich činnost přináší a naopak bere?**
- 3) **Jak se dobrovolníci vyrovnávají s otázkami vlastní smrti?**
- 4) **Jaký mají dobrovolníci názor na eutanázii?**

5.3 Výzkumný přístup

Pro analýzu získaných dat z rozhovorů s respondenty jsme zvolili kvalitativní výzkumný přístup s názvem *Interpretativní fenomenologická analýza* (zkráceně IPA). IPA poskytuje výzkumníkovi více prostoru pro kreativitu a volnost výzkumného procesu než jiné

kvalitativní výzkumné přístupy. Je založena na porozumění žité zkušenosti člověka. Tento přístup se jeví jako vhodná perspektiva, „z níž můžeme pohlížet na kvalitativní data, jestliže chceme popsat a interpretovat způsob, jakým nositel zkušenosti, která nás zajímá, přisuzuje této zkušenosti význam.“ (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 9) Z tohoto důvodu jsme si pro bakalářskou práci vybrali právě tento výzkumný přístup.

IPA je původně psychologický kvalitativní přístup, který již od 90. let minulého století rozvíjel Jonathan A. Smith. Samotné její počátky byly spojeny s psychologií týkající se zdraví a momentálně je uplatňována také při aplikaci na různá výzkumná témata z oblasti psychoterapie, klinické psychologie aj. Aby však vznikl samotný přístup IPA, bylo zapotřebí fenomenologického přístupu, který „umožní podrobnou exploraci subjektivní zkušenosti a zároveň bude přístupný výzkumníkům, kteří nemají hluboké filozofické znalosti“. (Willig, 2001, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 9)

Přístup IPA má svou teoretickou pozici zakotvenou ve třech zdrojích – **fenomenologii, hermeneutice a idiografickém přístupu**. Význam jednotlivých zdrojů popisují autoři Řiháček, Čermák a Hytych. (2013)

První zdroj, **fenomenologie**, se v IPA přístupu projevuje v hledání žité zkušenosti člověka, která je u každého individuální, a díky tomu jedinečná. Žitá zkušenost je pro tento přístup klíčová. Výzkumník tedy „*fenomenologicky prozkoumává zkušenost konkrétního člověka z jeho perspektivy a zároveň si uvědomuje, že v tomto porozumění hraje ústřední roli také výzkumníkova zkušenost a jeho pohled na svět, stejně jako interakce mezi ním a participantem.*“ (Smith, 2004, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 10)

Podle Fadea (2004, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013) je nezbytné výzkumníkovo osobní přesvědčení, jeho postoje a interpretace k tomu, aby mohl chápat žité zkušenosti jiného člověka. Na rozdíl od ryze fenomenologického přístupu je v IPA důležité, aby výzkumník využil svého intuitivního myšlení, aby byl schopen zformulovat, jaký význam účastník výzkumu své zkušenosti přisuzuje.

Důležitou součástí výzkumného procesu IPA je práce s **hermeneutickým kruhem** a tzv. **dvojitá hermeneutika** – „*respondent se snaží porozumět své zkušenosti s daným fenoménem, zároveň výzkumník se snaží porozumět tomu, jakým způsobem k tomuto porozumění respondent dospívá.*“ (Smith, 2004, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 11)

Způsob, jakým se výzkumník snaží porozumět respondentově zkušenosti, musí být založený na vysvětlování či objasňování, jelikož výzkumník poskytuje respondentovi

kritické a konceptuální komentáře k tomu, jak respondent přisuzuje své zkušenosti smysl. Samotná zjištění z výzkumu jsou pak výsledkem společného úsilí respondenta a výzkumníka. I přesto, že se výzkumník postupně v průběhu analýzy od respondenta vzdaluje a vkládá do analýzy více ze své osobnosti, je tato část výzkumníkovy osobnosti spojena s živou zkušeností respondenta. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

Posledním, třetím zdrojem, je **idiografický přístup**, který se zaměřuje zvláště na ty jedince, kteří ve svém životě zažívají specifickou situaci či událost. Díky němu začne IPA detailně zkoumat pouze jeden případ a zkoumá jej tak dlouho, dokud nedosáhne určitého stupně porozumění nebo interpretačního tvaru. Teprve potom přechází IPA k analýze dalšího případu. Jelikož je každý z nás jedinečný, může také každý člověk nabídnout jedinečnou perspektivu ve vztahu ke zkoumanému fenoménu. Je-li tato perspektiva bohatá, „je zcela na místě zabývat se pouze jí“. (Smith, 2004, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s.12)

5.4 Výzkumný vzorek

IPA se zaměřuje na detailní analýzu zkušeností a z tohoto důvodu je vhodné pracovat s nižším počtem respondentů a plně se na ně zaměřit. Lze se zaměřit také jen na jednoho člověka, pokud bude náležitě reprezentovat fenomén, který výzkumníka zajímá. Výzkumník proto musí pečlivě vybírat respondenty, kteří jsou nositeli zkoumaného jevu. Důležitým pravidlem při výběru respondentů je také **homogenita vzorku**. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

Pro IPA studii je přirozené, že respondenti jsou vybráni pomocí **záměrného výběru**, jelikož výzkumník vybírá takový okruh lidí, pro který je naše výzkumná otázka relevantní, a který bude pro jeho výzkum podstatný. Kritéria pro výběr výzkumného vzorku se odvíjí podle zaměření samotného výzkumu. Pokud je téma výzkumu úzké, může samo o sobě vymezit případné respondenty (např. dobrovolníci v hospici). Pokud je téma výzkumu širší, vybírá výzkumník okruh lidí s podobným demografickým a socioekonomickým statutem. Výsledky sice nebudou zobecnitelné na všechny kultury, ale poskytnou výzkumníkovi dostatek informací o skupině lidí, kterou se zabýval. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

IPA preferuje především „*bohatost dat jednotlivých případů*“, (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 14) než jasně stanovený a přebytečný počet respondentů. Doporučený výzkumný vzorek je složený ze tří až šesti respondentů, který výzkumníkovi umožní

dostatečně detailně analyzovat každý případ, a poskytne mu prostor pro provedení následné mikroanalýzy podobností a rozdílů napříč případy.

V této bakalářské práci představuje výzkumný vzorek 6 žen. Všechny tyto ženy se ve svém volném čase věnují dobrovolnické službě v hospici Citadela ve Valašském Meziříčí. Průměrný věk respondentek je 55 let. Bylo osloveno celkem devět respondentek, z nichž sedm souhlasilo se schůzkou a rozhovorem. K výzkumné práci však bylo použito pouze šest rozhovorů. Všechny respondentky byly nejdříve kontaktovány přes koordinátorku dobrovolníků, která mi posléze předala seznam dobrovolnic ochotných se se mnou setkat a zodpovědět mi otázky k výzkumu. Respondentky jsem po té telefonicky kontaktovala, seznámila je s tématem své bakalářské práce a přiblížila jim otázky do rozhovoru, na které se jich budu ptát. Zároveň jsem je upozornila na skutečnost, že rozhovory budou, čistě pro potřebu výzkumu, nahrávány. Tyto respondentky byly vybrány na základě metody záměrného výběru, tedy účelově. Jejich společným znakem je, že se věnují přímo hospicovým klientům, jelikož hospic Citadela nabízí kromě hospicové péče také odlehčovací služby. Schůzky s respondentkami se většinou konaly přímo v prostředí hospice nebo doma u respondentek, tedy v prostředí, které dobře znaly a kde se cítili příjemně a bezpečně.

5.5 Metoda sběru dat

Výběr metody sběru dat provádíme za účelem seznámení se s realitou světa účastníka výzkumu. Způsob získávání dat, který si výzkumník vybere, by mu měl pomoci objasnit účastníkův příběh, jeho myšlenky a pocity, které jsou spojeny s fenoménem, jež výzkumník zkoumá. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

Jednou z metod získávání dat v kvalitativním výzkumu je **interview**. Vedení kvalitativního rozhovoru vyžaduje určitou míru koncentrace, dovednosti, citlivosti a disciplíny. Než výzkumník započne samotné dotazování, je potřeba, aby se zamyslel nad obsahem otázek, nad jejich formou a pořadím, v jakém bude otázky pokládat. V některých případech může výzkumník učinit tato rozhodnutí až v průběhu samotného interview. Záleží na typu zvoleného rozhovoru. Další pozornost je potřeba věnovat začátku a konci rozhovoru. Začátek rozhovoru poslouží k tomu, aby pomohl respondentovi prolomit jeho psychické bariéry a zároveň aby respondent souhlasil se skutečností, že jeho rozhovor bude nahráván. Konec rozhovoru nám kromě loučení může poskytnout ještě další důležité informace. (Hendl, 2016)

Pro sběr dat k této bakalářské práci jsme zvolili **polostrukturovaný rozhovor**, který respondentovi poskytuje dostatečnou svobodu k vyjádření jeho pocitů, myšlenek či postojů k danému tématu. Výzkumník může zároveň sledovat, jaké informace se v rozhovoru vynořují, co je pro respondenta významné a současně může rozhovor usměrňovat tak, aby se respondent neodchýlil od daného tématu. Respondenta považujeme za experta ve vztahu ke své zkušenosti, kterou výzkumník jako fenomén zkoumá. Z tohoto důvodu je důležité ponechat respondentovi dostatek volnosti, aby mohl v rozhovoru směřovat k tomu, co se podle něj zdá být významné. (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013)

Před zahájením každého rozhovoru byly respondentky ještě jednou obeznámeny s přibližným tématem otázek a se skutečností, že rozhovor bude nahráván. Každý rozhovor započal stejnými úvodními otázkami, které měly respondentkám pomoci k prolomení ostýchavosti a dodat jim odvalu k vedení rozhovoru. Každý rozhovor byl také zakončený stejnou otázkou a následným poděkováním respondentkám za účast na rozhovoru. Ve většině případů byl dodržen stejný sled otázek. V případě nejasností či potřebě upřesnění informací byly použity doplňující otázky. Pokud mi respondentky poskytly informace k otázkám dříve, než jsem jim je položila, na otázky jsem se již neptala a přeskočila k otázkám dalším. Rozhovory byly uskutečněny během týdne v měsíci březnu.

5.6 Tvorba dat

Autoři Smith, Flowers a Larkin (2009, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 15) doporučují výzkumníkům, aby si nejdříve přepsali první rozhovor předtím, než povedou další rozhovor. Přepis prvního rozhovoru může výzkumníkovi pomoci srovnat, na co by se měl nejlépe zeptat po každém výroku respondenta, a na co se ho zeptal ve skutečnosti. Dalším klíčovým bodem při tvorbě dat je doslovný přepis nahrávky rozhovoru. Zásadní částí rozhovoru je obsah. Neverbální doprovod jako je smích či váhání zaznamenáváme pouze v takové míře, aby nás neodklonil od důležitých informací. Přepsaný text je nejlepší vytisknout tak, aby byly okraje široké a vhodné pro psaní poznámek. Je dobré přidat i číslování stran a řádků, jelikož se bude hodit v pozdějších fázích analýzy.

Doporučení výše zmíněných autorů byla více než užitečná, jak jsem zjistila hned po přepsání prvního rozhovoru, a proto jsem se je snažila dodržovat. Hned první rozhovor jsem si doslovně přepsala pomocí počítače do programu Word a vytiskla jej ještě v ten den, kdy jsem jej vedla. Následně jsem si očíslovala strany a jednotlivé řádky. Po levé i pravé straně

textu mi zbylo dosti prostoru pro vypisování poznámek a myšlenek k tématům. Rozhovor jsem tak měla připravený k analýze. Všechny další rozhovory s respondentkami jsem stejným způsobem přepsala, vytiskla a připravila.

5.6.1 Sběr a tvorba dat z pohledu výzkumníka

Respondentky, se kterými jsem vedla rozhovory, jsem do té doby znala pouze od vidění, jelikož v hospici Citadela pracuji jako pečovatelka na dohodu. Z toho důvodu jsme se v zařízení občas míjeli, avšak i přesto jsem nevěděla, které respondentky by byly vhodnými kandidátkami pro můj výzkum. S touto maličností mi vypomohla koordinátorka dobrovolníků v hospici, která byla velmi laskavá a nabídla mi pomoc. Ze seznamu dobrovolníků obvolala výhradně ty dobrovolnice, které docházely za hospicovými klienty. Předala mi seznam s devíti respondentkami, které byly ochotné mi poskytnout rozhovor. Se všemi sedmi respondentkami jsem navázala kontakt prostřednictvím telefonického hovoru, kdy jsem se jim představila a vysvětlila jim, co bych od nich potřebovala. S rozhovorem však nakonec souhlasilo pouze sedm respondentek. S každou jsme se domluvili na osobním setkání. Většina dobrovolnic navrhla setkání přímo v hospici a s ostatními jsem se setkala v jejich domácím prostředí nebo také na veřejném místě (kavárna). Výběr pro setkání jsem nechala především na respondentkách, aby si vybraly takové místo, kde se mohou cítit příjemně, bezpečně a nebudou se bát otevřeně mluvit o svých pocitech.

Každý rozhovor jsem započala tím, že jsem respondentkám sdělila základní informace k mé bakalářské práci, k otázkám, na které se jich budu dotazovat a připomněla jim, že pro potřeby mého výzkumu budou rozhovory nahrávány na můj mobilní telefon. Respondentky byly informovány o tom, že veškeré poskytnuté informace jsou čistě pro mé potřeby. S většinou respondentek jsme si před započítím rozhovoru pouze povídaly, kdy jsme si vyměňovaly osobní informace o nás a ze svého života, abychom se aspoň trochu poznaly. Jelikož jsem ještě nikdy předtím žádné rozhovory nevedla a byla jsem značně nervózní, stávalo se mi, že jsem se respondentek dotazovala na otázky, na které mi už odpověděly, nebo jsem naopak zapomněla na otázky, na které jsem se jich chtěla zeptat. I přesto doufám, že se mi podařilo získat dostatek materiálu pro můj výzkum. Každý rozhovor jsem zakončila poděkováním a následně jsme se rozloučily.

Přepsané rozhovory jsou shodné se zvukovými záznamy a byly doslovně přepsány. Při přepisování jsem se pokoušela neodstraňovat nadbytečný text, jako několikrát po sobě se opakující slova nebo citoslovce, abych si při čtení přepsaného rozhovoru dokázala co

nejpřesněji vybavit situaci a rozpoložení, v jakém se respondentka nacházela – tedy vžít se do jejích pocitů.

5.7 Postup analýzy

Autoři Smith, Flowers a Larkin (2009, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013,) kladou důraz na skutečnost, že není žádný správný ani špatný způsob, jak vést analýzu a tímto prohlášením pobízejí výzkumníky, aby si kvalitativní přístup IPA přizpůsobili svým vlastním potřebám a kreativitě. Přesto však popisují obecný analytický postup, kterého se může výzkumník držet.

Začátku celého procesu analýzy vévodí **reflexe vlastních zkušeností výzkumníka s tématem výzkumu**, jež autoři označují teprve jako **nultou fázi**. Záměrem této fáze je, aby si výzkumník uvědomil, co jej motivovalo k tomu, aby se zabýval daným tématem. Smith, Flowers a Larkin (2009, In Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 17) popisují reflexi vlastní zkušenosti jako *„nástroj uvědomění si interpretativní role ve výzkumném procesu, díky němuž jsme schopni užitečně pracovat s daty a zajistit přitom validitu dat naší analýzy.“*

V tomto případě považujeme nultou fázi v našem výzkumu za splněnou. Jelikož pracuji jako pečovatelka v hospici, mám zcela jasnou představu o tom, jak náročné je být v hospici dobrovolníkem. Mou prací je zajistit lidem základní lidské potřeby jako potrava, hygiena, čisté oblečení a zcela zásadní je zachovat jejich lidskou důstojnost. Na co však po většinu pracovní směny nemáme čas, je volný čas. Volný čas, který právě tito dobrovolníci mají, aby mohli uspokojit psychické potřeby klientů.

Když jsem vedla rozhovory s respondentkami, které mi popisovaly své zkušenosti s dobrovolnictvím v hospici, věděla jsem, skoro přesně, co mají na mysli. Znala jsem ty myšlenky a pocity, protože je zažívám pokaždé, když jsem v práci a starám se o klienty v terminální fázi života. Nejsem sice dobrovolník, ale ne vždy mám v práci tak napilno, abych si nenašla aspoň chvíli volného času a nezašla za někým s klientů. Většina už s vámi nemůže mluvit, stačí jim, když je držíte za ruku a díváte se s nimi na televizi nebo jim povídáte o svém dni. Prostě tam jenom jste. S některými si můžete sednout nad kávou či čajem a dozvědět se úžasné příběhy a zážitky ze života. A o tom to dobrovolnictví je. Být tu pro druhé, pro ty, kteří to potřebují. Takže ano, reflexe výzkumníkových zkušeností s tématem výzkumu je v našem výzkumu téměř jednoznačná.

Jako **první krok analýzy** výše uvedení autoři zmiňují **čtení a opakované čtení**, které by mělo výzkumníka zaujmout a vtáhnout do případu. Cílem tohoto kroku analýzy je, aby se výzkumník dokázal vžít do myšlenek a pocitů respondenta, aby dokázal vnímat svět a realitu stejně, jako respondent sám. Autoři kromě opakovaného čtení přepsaného rozhovoru také doporučují si znovu poslechnout nahrávku rozhovoru, protože respondentův hlas může výzkumníkovi pomoci, aby se dokázal do respondenta vcítit ještě hlouběji.

Opakovaným čtením rozhovorů jsem se dokázala více vcítit do pocitů respondentek, které při rozhovoru zřejmě prožívaly. Opakování zvukových záznamů nebylo nutné, jelikož přepsané rozhovory obsahovaly opakující se slova i citoslovce, díky kterým jsem si dokázala danou větu či frázi živě vybavit, jako by se to odehrávalo přímo před mýma očima.

Druhým krokem analýzy je nejdetailnější část analýzy, a sice **počáteční poznámky a komentáře**. V této fázi analýzy pracuje výzkumník s textem, kdy se snaží zachytit vše, co je v textu zajímavé nebo významné. Každý sebemenší detail. Poznámky a komentáře můžeme psát po stranách textu, tedy vlevo i vpravo. Autoři doporučují psát si tyto poznámky rukou, protože mohou výzkumníkovi poskytnout intimnější provázanost s textem. A v neposlední řadě autoři v této fázi doporučují nepodcenit pravidlo kvalitativní analýzy, a sice číst si text opakovaně.

V textu jsme se snažili zachytit vše, co nám nějakým způsobem přišlo zajímavé a významné. Tyto slova, věty či fráze jsme si zakroužkovali, abychom je zvýraznily a lépe se v nich pak orientovali. Veškeré komentáře či poznámky, které nás napadly, jsme si psali tužkou po pravé straně textu. Komentáře a poznámky po opakovaném čtení jsme psali propiskou po levé straně textu.

Třetím krokem analýzy je **rozvíjení vznikajících témat**. Výzkumník se dostává do té fáze výzkumného procesu, kdy už nepracuje s textem, ale se svými vlastními poznámkami a komentáři. Cílem této fáze je zformovat výzkumníkovy poznámky do trefných témat tak, aby dokázala zachytit kvalitu zkušenosti respondenta. Pro názvy témat můžeme použít přímo citace nebo metafory, které použili sami respondenti při rozhovoru. Jak uvádí Řiháček, Čermák a Hytych (2013, s. 19), „*v předchozích fázích byl v centru zájmu respondent, nyní se jím stává sám výzkumník, protože organizuje data a interpretuje je.*“

Jelikož se ukázalo, že vznikajících témat je poněkud více, vytvořili jsme jednoduchou tabulku, která nám pomohla se v tématech lépe orientovat. Do jednotlivých řádků tabulky jsme zapsali všechna témata, která se nám po druhém kroku analýzy vytvořila. Následně

jsme témata abecedně seřadili, aby se nám v nich lépe hledalo. Jako poslední jsme do pravého sloupku připsali kombinaci čísel, která označuje stranu a řádek, kde se určité téma v přepsaném textu nachází. (viz ukázka – Tab. 1.)

Tabulka 1 Ukázka ze seznamu témat

3	NE eutanázii	3.72
4	Nemoc v rodině	1.10
5	Otevřené srdce	2.29
6	Pomoc druhým lidem	1.16
7	Poskytování duševní podpory	2.37
8	Prostá přítomnost	2.40
9	Příjemné prostředí	1.9
10	Příležitost konat něco pro druhé	1.12
11	Radost a potěcha	2.45
12	Radost, že pomáhám	2.45
13	Tak jsem to zkusila	1.8
14	Trávit čas smysluplně	2.48
15	Udělal jsem, co jsem mohl?	3.60
16	Utrpení člověka	1.23
17	Ve víře je síla	2.53

Čtvrtý krok analýzy se zaměřuje na **hledání souvislostí napříč tématy**. Řiháček, Čermák a Hytych (2013, s. 20) tvrdí, že „některá témata fungují jako „magnet“ – přitáhnou k sobě témata podobná. Není nezbytné použít všechna témata, některá můžeme vyloučit, například proto, že se nevztahují k výzkumné otázce.“ Autoři dále doporučují, aby si výzkumník sepsal témata podle pořadí, v jakém se objevovaly v textu, a u každého tématu si poznačil, na jaké straně a řádce přepsaného textu se téma nachází (viz ukázka – Tab. 1.).

Témata, která jsme si ve třetím kroku analýzy u jednotlivých rozhovorů seskupili do tabulek, jsme vytiskli, nastříhali a začali je skládat dohromady tak, aby na sebe nějakým způsobem navazovaly. Témata, která nesouvisela s našimi výzkumnými otázkami, jsme vyřadili. Začaly se nám vytvářet různé skupiny témat, které si byly podobné. Každé této

skupince jsme přiřadili nadřazený pojem, který by dokázal obsáhnout myšlenku všech témat ve skupince. V některých případech nám přišlo, že těchto témat bylo hodně a nadřazený pojem je nedokázal všechny obsáhnout. Proto jsme přidělili skupince ještě podřazená témata. Nadřazená a jim podřazená témata jsme si nejdříve sepsali na papír a po té předělali do tabulek (viz ukázka – Tab. 2). Stejným způsobem jsme postupovali i u všech dalších případů.

Tabulka 2 Ukázka nadřazených a podřazených témat

Nadřazené téma:	Podřazené téma:	Podřazené téma:
Otázky smrti	<u>Nebojím se smrti</u> Utrpení člověka (1.23) Všichni jednou odejdeme (3.74) Ve víře je síla (2.56)	<u>Zbraň smrti</u> NE eutanázii (3.72) Zbraň, jak vzít život (3.72)

Posledním krokem analýzy je propojení jednotlivých analýz. Výzkumník propojuje jednotlivé analýzy na základě společných vlastností a znaků, které objevil při zkoumání rozhovorů s respondenty. Důležité při tomto propojování analýz je klást si otázky jako: „*Jaká je mezi zkušenostmi našich respondentů souvislost? Jak téma z jednoho případu osvětluje jiný případ? Které z témat napříč analýzami vystupuje jako nejsilnější?*“ (Řiháček, Čermák, Hytych, 2013, s. 21) Autoři pro vhodný výsledek této fáze analýzy doporučují znázornit vztahy mezi jednotlivými tématy pomocí grafického či tabulkového znázornění. Pro náš výzkum jsme si zvolili znázornění pomocí tabulky. (viz ukázka – Tab. 3)

Tabulka 3 Ukázka nadřazených témat u jednotlivých respondentek

Nadřazená témata					
Respondentka ALENA	Proč zrovna hospic?	Otevřené srdce	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti
Respondentka KATEŘINA	Proč zrovna hospic?	Otevřené srdce	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti
Respondentka JITKA	Proč zrovna hospic?	Otevřené srdce	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti
Respondentka JANA	Proč zrovna hospic?	X	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti
Respondentka MARIE	Proč zrovna hospic?	Otevřené srdce	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti
Respondentka EVA	Proč zrovna hospic?	Otevřené srdce	I umírání je dar	I já mohu pomoci	Otázky smrti

6 INTERPRETACE A PREZENTACE VÝSLEDKŮ

Interpretace je základním místem v analytickém procesu IPA. „*Obecně v interpretaci jdeme „za“ to, co se v textu bezprostředně objevuje, za zjevný obsah textu.*“ (Smith, Flowers a Larkin, 2009, In Řiháček, Čermák a Hytych, 2013, s. 21)

Každá interpretace zpracovaná podle IPA je úzce zakotvená v textu a z toho důvodu je autorem vždy výzkumník, ovlivněný svými životními zkušenostmi. V každé interpretaci se odráží předchozí zkušenosti výzkumníka, tedy to, co už zná a co zažil. K věrohodné interpretaci můžeme dojít například po cestě, kterou doporučují Smith, Flowers a Larkin (2009, In Řiháček, Čermák a Hytych, 2013) – analýza bude provedena více než jedním výzkumníkem. K věrohodnosti interpretace se však dá také dojít tím, že ji výzkumník založí na výrazech a citacích, které patří samotnému respondentovi. Důležité však je, aby výzkumník vždy respektoval respondentův příběh.

Aby výzkumník poskytl čtenáři kvalitní a jedinečnou prezentaci výsledků svého výzkumu, doporučují Řiháček, Čermák a Hytych (2013) zprostředkovat čtenáři výsledky ze dvou různých perspektiv: z pohledu výzkumníka a z pohledu jednotlivých respondentů. Kdyby výzkumník poskytl čtenářům pouze samotný seznam vzniklých témat, byly by tyto výsledky nezáživné a nic neříkající o zkušenostech respondentů se zkoumaným tématem. Ideální je tedy zvolit prezentaci výsledků z obou perspektiv, aby byli čtenáři seznámeni jak s tématy vzešlými s analýzy, tak s jedinečnými zkušenostmi každého z respondentů.

Výzkumník při prezentaci výsledků ze svého pohledu může využít komentáře a ty doplnit o přímé citace respondentů, kterými tak podkládá své tvrzení. Důležité je, aby se dalo rozlišit, co řekl sám výzkumník a co respondent. Autoři doporučují, aby výzkumník samotnou prezentaci výsledků započal stručným shrnutím toho, co zjistil, a poskytl tak čtenáři celkový přehled o zkoumaném jevu, než se čtenář dostane k jednotlivým tématům.

Výsledku výzkumu jsou seřazené podle pořadí, v jakém byly rozhovory s jednotlivými respondentkami vedeny, a dále podle nadřazených témat a podtémat. V závěru každé prezentace výsledků s jednotlivou respondentkou se nachází tabulka, ve které jsou shrnuty nadřazená a podřazená témata pro lepší orientaci a pochopení.

Nyní následují jednotlivé prezentace výsledků s respondentkami.

6.1 Rozhovor č. 1 – respondentka Alena

Respondentku Alenu jsem před konáním našeho rozhovoru osobně nepotkala, dokonce ani při mé práci v hospici jsme se nesetkaly. Respondentka mi byla doporučena koordinátorkou dobrovolníků v hospici, která má dobrovolníky na starost. S paní Alenou jsme si po telefonu domluvily osobní schůzku. Jelikož se paní Alena zdála nesvá z mé žádosti, nabídla jsem se, že osobní setkání může proběhnout u ní doma, aby se cítila příjemněji. S touto nabídkou paní Alena souhlasila a já se tedy měla vypravit za ní. Jelikož to měl být můj první rozhovor, byla jsem celkem nervózní, protože jsem nevěděla, co mohu očekávat a jak bude celé setkání probíhat. Věděla jsem, že tento rozhovor se bude konat pouze jednou a pokud ho zkažím, mohu přijít o materiál k mé bakalářské práci. Vše ale nakonec proběhlo v klidném duchu.

Paní Alena byla velmi milá a vstřícná starší paní, která mě u sebe příjemně přivítala a pohostila mě. Před zahájením samotného rozhovoru jsme si přibližně hodinu pouze povídaly u čaje a dezertu, vzájemně se seznamovaly a vyměňovali si zážitky a zkušenosti ze svého života. Přišlo mi, že paní Alena je z nadcházejícího rozhovoru poněkud nervózní a snaží se jej co nejdéle odložit. Nakonec jsem zjistila, že to nebyl přímo rozhovor, co paní Alenu znervózňovalo, ale skutečnost, že rozhovor musí být nahráván, a také se obávala svých vyjadřovacích schopností. Celý rozhovor nakonec trval celkem krátkou dobu, jelikož se mi paní Alenu nepodařilo úplně uklidnit a rozmluvit ji. I přes její nervozitu se však snažila mi na všechny pokládané otázky ochotně a upřímně odpovědět.

Paní Aleně je 80 let a je na důchodě. V současné době žije sama v pěkném bytě v Rožnově pod Radhoštěm. Je babičkou. Před hospicem měla zkušenost s domovem pro seniory, kam docházela, když měla ještě malé děti. Jako dobrovolnice docházela dříve do hospice pouze občas, asi jednou za 14 dní. Teď už dochází do hospice pravidelně každý týden přibližně pátým rokem.

(V přepisu rozhovoru je označení RA – respondentka Alena, V – výzkumník)

6.1.1 Proč zrovna hospic?

Vždy jsem měla vztah k lidem

Respondentka se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem po určité době, co do hospice...*chodila zpočátku jenom občas, a pak jsme měli soustředění na Hostýně pro dobrovolníky*... Soustředění na Svatém Hostýně bylo jednou z motivací k tomu, aby začala

do hospice docházet pravidelně, mohla se klientům více věnovat a vypomáhat při různých aktivitách...*tak jsem si jako dala telefonní kontakt a tak jsem začala chodit už pravidelně...* Na otázku, co respondentku dále motivovalo k možnosti stát se dobrovolníkem, paní Alena odpověděla, že...*vždycky jsem měla vztah...* Vždy měla blízko k lidem celkově a hospic nebyl její první zkušeností s docházením za staršími lidmi. Když měla ještě malé děti, tak...*chodívala do domova důchodců, když tam byli známí...* Hlavním důvodem, proč navštěvovala toto zařízení, bylo, že chtěla...*pomáhat lidem, aby nebyli osamocení, že, aby, aspoň trošku jich potěšit...* Paní Alena chápe, že na rozdíl od klientů v domově pro seniory je v hospici potřeba se lidem více věnovat...*je tam potřeba s těma lidma opravdu jako...* a z tohoto důvodu to byl právě hospic, kam se rozhodla docházet. Rozhodla se lidem v hospici věnovat svůj volný čas a energii.

6.1.2 Otevřené srdce

Nálady a pocity

Respondentka zmiňuje, že dobrovolnictví je náročné na čas a ne vždy si může dovolit chodit pravidelně za klienty do hospice...*taky nemůžu tam třeba chodít někdy, když mám ještě děti malé, vnoučata že, takže to není třeba úplně pravidelně...* Navzdory těmto překážkám se snaží do hospice docházet za klienty každý týden, aby mohla vypomáhat při aktivizacích a být klientům oporou...*jsou tam ty aktivity, že tam pomáháme s tím přivezením těch pacientů a takové různé, pak jsou tam ty procvičování a povídání...* Jedním z nelehkých úkolů dobrovolnictví v hospici je umět odhadnout náladu a pocity klienta, zda má v tu chvíli pomyšlení na přítomnost někoho druhého. Většinou je to však personál, kdo dobrovolníky seznámí s momentálním rozpoložením klienta...*když chodíme za těžkýma pacientama, tak většinou nám řeknou v jakém je rozpoložení, jestli má náladu na popovídání nebo ne...* Paní Alena dodává, že se vždy...*napřed domluvíme někdo, podle toho stavu jejich, jak jsou na tom, že to někdo nepotřebuje, nepožaduje...* S odhadováním pacientovy nálady má však paní Alena předešlé zkušenosti kvůli nemocným rodinným příslušníkům...*tak, ty zkušenosti v rodině už byly, tak je to. My jsme měli náročné zkušenosti...* Podle paní Aleny je zapotřebí více takových dobrovolníků, kteří budou ochotní věnovat své srdce klientům v hospici...*tak já si myslím, že by mohlo být víc takových dobrovolníků, že to opravdu potřebují ti klienti...*

6.1.3 I umírání je dar

Naplňuje mě to

Respondentka vnímá dobrovolnictví v hospici pozitivně. Často ve svých vyjádřeních užívá slovo radost, např. když má...*radost, že můžu s někým udělat, aby nebyl sám, osamocený...*nebo když se jí podaří klienty rozesmát, tak jí to poskytuje...*radost, že můžu někoho jako potěšit...* Dobrovolnictví přináší paní Aleně kromě radosti i jiné pozitivní stránky, jako nové...*zkušenosti, že jak třeba i nás to někdy čeká takové období, někdy horší, někdy lepší...* Klienti také respondentku učí...*aby se člověk nepoddával tím smutkům...*, protože v hospici moc často nenaleznete dobré konce, a to je také důvod, proč respondentka klienty hospice obdivuje a uznává, že...*to tam ti lidé snášejí opravdu, bych řekla, s trpělivostí...* Z negativních stránek si paní Alena v podstatě nic neodnáší, nic jí dobrovolnictví v hospici nevzalo. Vždy mluví jen o přínosech, o dobrých pocitech, že jí dobrovolnictví v hospici...*jenom přináší takové jakoby uspokojení, že udělám někomu radost...*

6.1.4 I já mohu pomoci

Poskytování duševní podpory

Klientům v hospici je zapotřebí poskytnout podporu zejména po psychické stránce a z tohoto důvodu existují právě dobrovolníci. Paní Alena uvádí, že pomoci klientům může svou přítomností...*aspoň chvíli s ním povídat...* Vždy se snaží chodit za klienty, kteří ji nejvíce potřebují, ale většinou všichni ocení přítomnost dobrovolníků...*je na nich vidět, že rádi nás přivítají a vždycky si myslím, že navodíme takové téma, které jich zajímá...* Dobrovolníci vypomáhají především při aktivizacích. S klienty...*hodně dělali takové, jak to jsou ty společné aktivity, to procvičování a povídání...* Paní Alena také klienty doprovázela na...*procházky...*po zahradě, která je součástí hospice, a chodila na...*různé akce s nima...* které se jednou za čas v hospici pro klienty organizují v rámci aktivizace. Nejdůležitější je však podpora psychiky klienta a proto se paní Alena snaží pomoci zejména po této stránce a přemýšlí nad tím...*co jako ten člověk prožívá, jak mu to ulehčit...*

6.1.5 Otázky smrti

1. Nebojím se smrti

Paní Alena je věřící, a jak sama uvedla...*věřící člověk to trošku bere jinak...* Respondentka věří či doufá, že náš život je časově vymezený na určitou dobu...*snad ten život tady je jenom opravdu na chvíli...* Důležitá je v životě věřícího myšlenka na posmrtný život...*že to nekončí tím koncem ten náš život...* Ohledně otázek své vlastní smrti nemá paní Alena pochyby a nebojí se jí. Nepocítuje obavy ani ze skutečnosti, že by zde zanechala svou rodinu...*smířená bych byla aj s tím, že vlastně děti už jsou zaopatřené...* K realitě smrti respondentka přidává fakt, že v dnešní době máme pokročilou medicínu, která dokáže člověku odchod ze života usnadnit...*teď už jsou takové i různé prostředky, utěšující léky, když by člověk byl špatně na tom a trpěl, už by nemusel tolik trpět. Že tam jako je ta medicína, už teď v takovém, že ta pomoc tam je...* Nicméně paní Alena připouští, že kdyby nadešel okamžik, kdy by měla odejít z tohoto světa, nějaké záchvěvy strachu by se mohly objevit. Útěchu však nachází ve své víře...*nebojí se člověk tak jako, snad by bylo to určitě jinak, když bych měla, nějaké už k tomu směřovalo, ale tak myslím si, že ta víra hodně pomáhá...* Stejně tak respondentka přiznává, že pokud by trpěla nějakou nemocí, která by ji trápila, vnímala by smrt opět trochu jinak... *myslím, že je to tak, že když jsem v pohodě a vyrovnaná a tak, tak mě to netrápí tak moc než když bych měla nějaké nemoci, že asi je to jiný rozdíl.*

2. Nikdo nemá právo brát život

Respondentka na otázku o eutanázii zareagovala nespokojeně a bylo na ní poznat, že jí tato věc není příjemná a že by se o ní bavit nechtěla. Reagovala slovy...*Tak to není dobrá tady ta věc...* Respondentka doufá ve skutečnost, že nikdo nebude zneužívat své pravomoci a nebude tento způsob usmrcení používat. Podle jejího názoru si každý...*sice může o tom rozhodnout sám, ale že aby člověk si řekl, že tu nechce být a si poručil, to se mně nelíbí...* Paní Alena je znepokojená skutečností, že něco takového vůbec existuje a byla by raději za možnost, kdyby eutanázie nebyla. Podle jejích slov se dá smrt vždy nějakým způsobem ustát, zejména dnes, když máme rozsáhlou možnost medikace a techniky...*já myslím, že se to dá ustát i jiným způsobem, nějakýma lékama nebo nevím, to není dobrá věc...* Celou otázku eutanázie paní Alena v podstatě shrnula ve třech slovech...*brát někomu život...*

6.1.6 Shrnutí

Paní Alena si zvolila vykonávat dobrovolnictví v hospici zejména proto, že měla vždy blízko k lidem, neboli jak to nazvala ona sama, *vždycky jsem měla vztah*. Její předchozí zkušenosti z docházení do domova pro seniory jí byly pouze přínosem k opodstatnění takového rozhodnutí. Věděla, že je potřeba **pomáhat lidem**, připomenout jim, že nezůstali na světě sami, a to takovým způsobem, že za nimi pravidelně chodila, byla s nimi, mluvila s nimi a nejdůležitější ze všeho, naslouchala jim. Věnovala jim svůj čas, když vypomáhala při aktivizacích, chodila s nimi na procházky a po různých akcích.

To hlavní, co paní Alena z dobrovolnictví získává, je **radost a zkušenosti**. Radost, že může někoho udělat šťastným, potěšit jej, že může někomu pomoci a ví, že její pomoc má smysl. Její činnost v hospici jí přináší uspokojení z dobré věci, protože dělá něco pro ty, co to potřebují. I přes to, že ne vždy mají všichni klienti náladu na setkání se s dobrovolníky, snaží se paní Alena věnovat i těmto klientům, potěšit je a navodit s nimi rozhovor na téma, které je zajímá. Díky klientům také získává určité zkušenosti, zejména posiluje svou psychickou stránku, jelikož musí umět zvládat stav a nálady, ve kterých se klienti nacházejí...*mě to učí taky, aby se člověk nepoddával tým smutkům*. Jediná věc, o kterou ji dobrovolnictví v hospici připravuje, je **volný čas**. Volný čas, který paní Alena má, a který by klientům nevěnovala, kdyby to opravdu nechtěla.

Otázky ohledně smrti mohou být ošemetné, protože tak, jak ji vidíme nyní, ji nemusíme vidět za pár let. Paní Alena je se svou smrtí **smířená a nemá z ní strach**. Připouští však, že v okamžiku, kdy by trpěla nějakým onemocněním, či se přiblížil okamžik odchodu, vnímala by tuto situaci zase trochu jinak. Má povědomí o dnešních technických pokrocích a moderní medicíně, která lidem usnadňuje bolestivý odchod ze života. Velkou roli v jejím smíření se smrtí hraje fakt, že její rodina je zaopatřená a paní Alena ví, že se o sebe dokážou postarat a zvládnout těžkosti života bez ní. Ještě větší vliv na strach ze smrti však má u respondentky její víra, díky které věří, že každý z nás má na tomto světě vyměřený svůj přesný čas a že **smrt není koncem našeho života**, ale že existuje něco dál...*že to nekončí tím koncem ten náš život*.

Na eutanázii paní Alena nahlíží jako na něco **nedobrého a nesprávného**, jako na něco, co by zde **nemělo ani existovat**...*raději ani, aby nebyla*. I přesto, že každý z nás má život ve svých rukou a může si o této skutečnosti rozhodnout sám, paní Alena nesouhlasí s tím, aby si mohl kdokoli takto poroučet a aby byl tímto způsobem vůbec někomu brán život. Vidí

možnost dobré smrti i díky moderní medicíně, která dnes disponuje utěšujícími léky, které dokáží usnadnit člověku nesnadný odchod...*už by nemusel tolik trpět, že tam jako je medicína už v takovém, že ta pomoc tam je.*

Tabulka 4 Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Alenou

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Vždy jsem měla vztah k lidem
Otevřené srdce	Nálady a pocity
I umírání je dar	Naplňuje mě to
I já mohu pomoci	Poskytování duševní podpory
Otázky smrti	Nebojím se smrti
	Nikdo nemá právo brát život

6.2 Rozhovor č. 2 – respondentka Kateřina

Respondentku Kateřinu jsem před konáním našeho rozhovoru také osobně nepotkala. Byla mi, stejně jako respondentka Alena, taktéž doporučena koordinátorkou dobrovolníků v hospici. S paní Kateřinou jsme si domluvily osobní schůzku po telefonu. Respondentka byla velmi ochotná a chtěla mi vyjít vstříc. Překážkou však bylo, že paní Kateřina nežila ve Valašském Meziříčí ani v jeho blízkém okolí a proto jsem se nabídla, že dojedu za ní na potřebné místo. S touto nabídkou paní Kateřina souhlasila a domluvili jsme se, že přijedu za ní do Bílovce. Schůzku jsme si sjednaly na veřejném místě, v příjemné a útulné kavárně na náměstí. I přes to, že se mělo jednat o můj druhý rozhovor, byla jsem stále nervózní, protože šlo o rozhovor s novou respondentkou a na novém místě. Také jsem si nedokázala představit, jak bude probíhat rozhovor v prostředí kavárny, pokud tam bude moc lidí. Obavy však nakonec byly zbytečné. V kavárně jsme s paní Kateřinou byly samy a mohly jsme si v klidu popovídat.

S paní Kateřinou jsme se zapovídaly u kávy a blíže se seznamovaly, než jsme se pustili do rozhovoru. Velice mile mě překvapila upřímnost paní Kateřiny a její odpovědi na mé otázky. Rozhovor opět trval pouze krátkou dobu, protože jsem se do respondentky tak zaposlouchala a podívovala se nad jejími odpověďmi, že jsem se nedokázala soustředit na

rozvíjení rozhovoru a držela jsem se pouze mých připravených otázek. Paní Kateřina se mi při rozhovoru zdála zcela uvolněná a svobodná a díky ní i má počáteční nervozita z rozhovoru zcela zmizela. Rozhovor probíhal v uvolněné atmosféře.

Paní Kateřině je 52 let. Dobrovolníkem je teprve čtyři měsíce. Žije v Bílovci se svým manželem a dětmi. Jelikož pro ni bylo náročné dojíždět do Valašského Meziříčí do hospice Citadela, rozhodla se vykonávat dobrovolnictví v jiném hospici, a sice v Ostravě, kterou nemá tak daleko.

(V přepisu rozhovoru je označení RK – respondentka Kateřina, V – výzkumník)

6.2.1 Proč zrovna hospic?

Je čas se podívat smrti do očí

Z počátku paní Kateřina nemluvila o dobrovolnictví v hospici jako o činnosti, ke které ji něco motivovalo, ale jako o něčem nehmatatelném, co v ní časem přirozeně uzrálo...*to si myslím, že v průběhu života člověku tak nějak jako přijde*. Po krátkém zamýšlení nakonec uznala, že nějaký podíl na inspiraci k dobrovolnictví mohla mít její maminka, která dlouhodobě pracovala v dobrovolnickém centru ADRA v Ostravě...*pracovala pro Adru, v Ostravě, a vlastně možná takových deset let, už je samozřejmě v důchodovém věku*. Maminka zde vykonávala zaměstnání na pozici koordinátorky dobrovolníků. Pracovala s dobrovolníky a přiřazovala je k potřebným lidem do domácností...*sice ne do hospicu, to je jedno, jako do domácnosti, k těm starým lidem*. V nedávné době paní Kateřina začala sama nad dobrovolnictvím uvažovat a zaujal ji hospic...*tak to někde tam ve mně uzrálo a asi ten poslední rok jsem si prostě říkala, že by mě ten hospic zajímal*. Respondentku totiž poháněl velice osobní důvod a sice...*mít možnost setkat se se smrtí*. Paní Kateřina tento moment popisuje jako určitou životní fázi, která mohla nastat z důvodu životních těžkostí nebo uvědomění po dovršení padesáti let...*bylo to prostě nějaké životní jako těžkosti nebo možná i životní fáze po té padesátce...*, a tak se dostala do okamžiku, kdy si uvědomila...*že prostě je čas se podívat smrti do očí*. Další důvody, které respondentku motivovaly k dobrovolnictví, byly, že...*mám poměrně dost volného času a cítila jsem, že je taky třeba něco dělat i pro druhé...* a také proto...*že nemůžu jenom brát, ale je třeba i dávat, jakoby do nějaké rovnováhy*. Když se pak paní Kateřina setkala se sociální pracovnící z hospice Citadela a objevila se příležitost vyzkoušet si dobrovolnictví v hospici na vlastní kůži,

rozhodla se, že do toho půjde...*když potom přišla příležitost, že jsem se teda s Evou setkala, Markovou, a zjistila jsem, že pracuje v hospici, tak jsem si říkala, že to teda jako zkusím.*

6.2.2 Otevřené srdce

Mít prostor pro někoho jiného

Respondentka uvádí, že být dobrovolníkem v hospici obnáší hned několik věcí. Jako první, co jí hned přišlo na mysl, bylo...*otevřené srdce, jako mít prostor pro někoho jiného.* Správný dobrovolník by měl mít vztah k lidem, aby mohl využít veškerý svůj potenciál a poskytnout útěchu potřebným. Jak paní Kateřina poznamenala, dobrovolník by měl mít...*zájem o lidi, mít rád lidi.* Jako další potřebnou věc, kterou by měl každý dobrovolník disponovat, je volný čas...*určitě prostor, jakoby čas, mít volný čas a najít si čas teda.* Bez volného času by se člověk nemohl věnovat v podstatě žádnému dobrovolnictví. Dobrovolník potřebuje mít volný čas, aby se během něj mohl klientovi věnovat a věděl, že tento kousek času může poskytnout komukoli a kdykoli podle toho, jak on si to sám rozhodne a nemusí jej přizpůsobovat jiným povinnostem...*pravda jo, je třeba si jako najít prostor.* Paní Kateřina ještě poukazuje na skutečnost, že v okamžiku, kdy se člověk blíží smrti, se zdá vše ostatní jako banalita. Vyslechla si mnoho klientů a jejich lidských příběhů a zjistila, že je potřeba naučit se nesoudit...*člověk opravdu nesmí hodnotit, nesmí soudit prostě.*

6.2.3 I umírání je dar

Dar trpělivosti

Paní Kateřina si z dobrovolnictví odnáší především dar trpělivosti...*pro mě to bylo třeba v první řadě trpělivost.* Zdůraznila, že dobrovolnictví v hospici ji učilo...*obrovské trpělivosti.* Abych lépe chápala, co měla tímto prohlášením na mysli, uvedla mi příklad přímo z hospice: *to takhle, když my spolu vedem hovor, že jo, jedna věta následuje druhou, a mě opravdu chvíli trvalo, než jsem pochopila, že ne, že by ten člověk nechtěl, ale že to trvá, než zformuluje tu větu vůbec a než ji ze sebe vypraví.* Když zjistila, že ne všichni klienti jsou ve stavu schopném normálně a snadně komunikovat, bylo to pro ni překvapení...*to mě opravdu posadilo na prdel jo, to jako, než mi to vlastně došlo.* Při mnoha rozhovorech s klienty v hospici si vyslechla různé, zajímavé příběhy...*neuvěřitelná spousta lidských příběhů, zajímavých.* I když se všemi ne vždy lidsky souhlasila, věděla, že je nesmí hodnotit a posuzovat...*nechávala jsem to tak, jak to je. Ne se vším třeba bych rezonovala nějak lidsky, ale jaksi toho v okamžiku té blížící se smrti je to vlastně úplně, úplně jedno všechno, ale*

absolutně. Kromě trpělivosti si paní Kateřina odnáší z dobrovolnictví v hospici i pocit radosti. Velmi ji těší, když dokáže nějakého klienta rozesmát...to mě opravdu jako těšilo, že takovou nějakou hloupostí, banalitou, že prostě vykouzlíte člověku úsměv na tváři. Dobrovolnictví v hospici ji ponoukalo k tomu, aby vyzkoušela a poznala svět z jiné stránky...chuť se učit něco nového, poznávat, dívat, jak to mají jinde a jak ty věci jsou.

6.2.4 I já mohu pomoci

Někdy jsme jenom byli

Respondentka věří, že svým dobrovolnictvím může klientům v hospici opravdu pomoci. Věřící, že jim může pomoci, když s nimi stráví aspoň pár chvil a věnuje pouze jim svou plnou pozornost...*no tak já věřím, že aspoň na chvíli je to ta má plná pozornost pro ně. Paní Kateřina se snaží o to, aby se aspoň na tu určitou chvíli klienti cítili zajímaví a chtěni, že se jim někdo věnuje, naslouchá jim a že mohou říci cokoli, co ze sebe potřebují dostat ven...můžou vlastně v tom čase cokoli říct. Občas klientům postačí pouhá přítomnost druhé osoby, ani není třeba slov...vlastně pro mě to bylo mnohdy jenom o tom jenom tam být, ani jsme, někdy jsme mluvili, ale někdy jsme jenom byli. Paní Kateřina vnímá prostou přítomnost druhé osoby jako velmi mocný lék, který je mnohem účinnější než vodopád slov...vím jako ze zkušenosti, že někdy mlčet a jenom být tam v tom, je daleko víc než ta slova. Respondentka se snaží vžít do pocitů klientů, aby jim mohla lépe porozumět a poskytnout jim především tu duševní podporu, kterou potřebují. Hospice a jejich školený personál se vždy snaží o to, aby se klient cítil pohodlně, důstojně a se stejnou důstojností také odešel. O zachování této důstojnosti se snaží i paní Kateřina...takže možná jako to, že někoho zajímají, to že mají ještě určitou důstojnost, mají důstojnost, samozřejmě. Na následující otázku, zda dobrovolnictví v hospici paní Kateřině i něco vzalo, respondentka poukázala na fakt, že dobrovolnictví vykonává pouze čtyři měsíce, což je poměrně krátká doba na to, aby mohla perspektivně odpovědět. Zmínila se pouze o iluzi...*možná nějakou iluzi. Paní Kateřina pravděpodobně očekávala, že realita hospice a klientů v terminální fázi života bude poněkud jiná. I přes to nakonec uvádí, že jí dobrovolnictví nevzalo nic a že byla pouze tím, kdo získával...protože mě to nevzalo nic, mě to dalo. Já opravdu jsem, mě to opravdu jako dalo. Tím obdarovaným jsem já. Tak to jako je.**

6.2.5 Otázky smrti

1. Vím o ní

Respondentka na otázku ohledně vlastní smrti nereagovala nijak překvapeně, naopak se jí zhostila s klidem a přiznala, že téma smrti jí není cizí, ale že ho naopak dobře vnímá a nerozpakuje se o tomto tématu bavit...*je to téma, které vnímám, o kterém se bavíme.* Nad realitou smrti už v určité rovině přemýšlela...*v nějaké rovině rozmyšleno, že třeba vím, že bych chtěla být zpopelněná, ale třeba ještě nemám místo, kde bych jako chtěla být.* Paní Kateřina chápe smrt jako součást života...*je to absolutní součást života...a nedělá jí problém o tomto tématu mluvit se svou rodinou.* Naopak podporuje, aby se o tomto těžkém tématu v rodině mluvilo, a přijde jí to zcela na místě...*mluvíme s tím v rodině, s mužem, s dětma, jo. To si myslím, že jako je, je to v pořádku.* Paní Kateřina od své vlastní smrti mírně odbočila a poukázala na smrt u klientů v hospici. Vzpomněla si na okamžiky, kdy si uvědomila, že klienti v hospici jsou jí naprosto cizími osobami, ale kdyby v zařízení ležel někdo z rodiny nebo někdo, kdo by jí byl blízký, nedokáže si představit, jak by se s tímto vyrovnávala...*jsem si uvědomovala, že ten člověk přece jenom je jakoby cizí. Že kdyby tam ležela nějaká mi blízká osoba, tak kdo ví.* Téma své vlastní smrti však zakončila v dobré náladě a poukázala na fakt, že pro ni smrt neznamená konec...*navíc já si myslím, že to smrtí nekončí jo, takže (smích).*

2. Všichni jednou odejdeme

Respondentka se nad otázkou eutanázie chvíli zamýšlela...*pro mě to je velmi těžká otázka.* I když přiznala, že to není poprvé, co byla na eutanázii dotazována, bylo na ní poznat, že si není zcela jistá, zda souhlasí nebo nesouhlasí. Z prvních reakcí šlo poznat, že s eutanázií nesouhlasí...*já si myslím, že nikdo nemá právo brát život.* Podle paní Kateřiny má vše svůj přirozený řád a stejně tak i smrt má svá vlastní pravidla...*Nikdo nemá brát právo život, že je třeba ho nechat odejít, tak.* Na druhou stranu šla poznat respondentčina nejistota, kdy i sama paní Kateřina chvíli uvažovala nad tím, jak by se zachovala v případě, že by šlo o někoho jí velmi blízkého...*upřímně jako si vlastně nedovedu představit, kdybych před sebou měla někoho, kdo trpí, jako blízkého, jo jako. Já bych lhala jo, tak jako. A věděla bych, že je to nezvratné a on mě prosil.* Po chvíli přemýšlení nad touto situací se paní Kateřina uchýlila k jednoznačné odpovědi...*já říkám ne. Já říkám, že ne, jako bytostně, ale je to těžké, je to opravdu těžké téma.* Věřící však, že se mohou objevit okamžiky a situace, které jejím

rozhodnutím ještě mohou v životě otřást...*věřím, že můžou být v životě okamžiky, kdy bych ještě byla hodně prověřená.*

6.2.6 Shrnutí

Paní Kateřina si zvolila dobrovolnictví v hospici především díky svému **osobnímu problému**, který si potřebovala sama se sebou vyjasnit...*to prioritní, to bylo to moje osobní, postavit se prostě smrti čelem.* V tomto rozhodnutí však hrálo roli i mnoho dalších faktorů, např. inspirace maminkou, která přibližně deset let pracovala jako koordinátor dobrovolníků v dobrovolnickém centru ADRA. Paní Kateřina také viděla příležitost, jak využít smysluplně svůj volný čas a uspokojit svého ducha, který jí našeptával, že je **potřeba dělat něco pro druhé**...*cítala jsem, že je taky třeba něco dělat i pro druhé.*

Důležitou stránkou osobnosti, kterou by měl podle paní Kateřiny disponovat každý dobrovolník v hospici, je mít **kladný vztah k lidem a zájem o druhé lidi**, bez něhož by to nešlo. Respondentka také zmiňuje chuť učit se novým věcem, zkušenostem, poznávat a objevovat nové věci. Dobrovolník by měl také disponovat schopností **nesoudit**, protože nikdy neví, co vše se může o klientovi a jeho životě dozvědět.

Paní Kateřina si z dobrovolnictví odnáší spoustu pozitivních vzpomínek a určité způsoby jednání. Naučila se především veliké **trpělivosti**, se kterou musí ke klientům v hospici přistupovat. Je důležité si totiž uvědomit, že ne všichni klienti se nachází ve stavu jako normální zdravý člověk. Většina z nich nekomunikuje, ani nereaguje nebo mohou být nezdvorní. To vše však pramení z jejich onemocnění, což si paní Kateřina v hospici uvědomila. Dobrovolnictví paní Kateřině přináší také pocit **radosti** a uspokojení z pomoci druhým lidem...*v tom jsem fakt měla radost, že jsem toho klienta dokázala rozesmát.*

Téma smrti paní Kateřinu nijak nerozrušilo. Pověděla mi, že je to téma, které zcela vnímá a mluví o něm i společně se svou rodinou. Některé aspekty, které smrt doprovázejí, má už ve svých představách promyšlené. S tématem smrti se nijak neostýchá a přijde jí naprosto v pořádku o něm mluvit, jelikož považuje smrt za součást života, které se nikdo nevyhne, ale také jako začátek něčeho nového, protože pro paní Kateřinu **život smrtí nekončí**...*jako začátek je konec.*

Její názor na eutanázii však tak jednoznačný nebyl. V prvním okamžiku si paní Kateřina byla jistá, že s eutanázií nesouhlasí, jelikož nikomu nepřisluší brát druhému člověku život. V následující chvíli se sama zamyslela nad určitou situací a její nesouhlas

trochu zakolísal. Paní Kateřina uznává, že eutanázie je velice těžké téma, které se nedá vyřešit z minuty na minutu a v okamžiku, kdy by se musela rozhodovat v otázkách eutanázie ohledně někoho velmi blízkého, sama by si nedokázala představit, jak by se v ten moment rozhodla. Nakonec, po zamyšlení nad touto situací, byla odpověď paní Kateřiny stejná jako na počátku, a tedy, že s eutanázií **nesouhlasí**, protože je třeba nechat člověka odejít a nenarušovat přirozený chod věci.

Tabulka 5 Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Kateřinou

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Je čas se podívat smrti do očí
Otevřené srdce	Mít prostor pro někoho jiného
I umírání je dar	Dar trpělivosti
I já mohu pomoci	Někdy jsme jenom byli
Otázky smrti	Vím o ní
	Všichni jednou odejdeme

6.3 Rozhovor č. 3 – respondentka Jitka

Respondentku Jitku jsem před konáním našeho rozhovoru osobně také neznala a neměla jsem ani to potěšení ji v hospici letmo zahlédnout. Teprve ve chvíli, kdy jsme se setkaly, jsem si uvědomila, že je mi velmi povědomá a že jsem ji viděla na pár fotografiích z akcí hospice. Taktéž respondentka Jitka mi byla doporučena koordinátorkou dobrovolníků. Osobní setkání jsme si domluvili přes telefon. Podle hlasu jsem slečnu Jitku tipovala na velmi milou osůbku. Slečna Jitka mě poprosila, jestli by bylo možné, abychom naše setkání uspořádaly u ní doma, že jí to takto lépe vyhovuje. S její prosbou jsem ráda souhlasila a přijela jsem za ní do Kelče. Počáteční pocity nervozity, které jsem měla při předchozích dvou rozhovorech, už se skoro vůbec neobjevily. Naopak se naskytla jiná nervozita, a to z důvodu, jestli slečnu Jitku v Kelči vůbec najdu, protože má navigace se mnou nehodlala spolupracovat. Nakonec jsme se však zdárně našly. Když mě slečna Jitka přivítala, ulevilo

se mi, že je mladá a bylo mi jasné, že si sedneme a budeme si rozumět. V tu chvíli, kdy jsem ji uviděla, mi také došlo, z jakého důvodu mě poprosila, abych dojela za ní domů.

Rozhovor probíhal v klidném duchu, nicméně jsem nechtěla respondentku moc dlouho zdržovat, protože jsem si všimla, že mají doma návštěvu. Zběžně jsme se seznámily, já jí řekla pár základních informací o mě a své bakalářské práci a pak jsme započaly rozhovor. Slečna Jitka byla velmi sdílná a upřímná a na všechny otázky mi ochotně odpověděla. Rozhovor byl opět kratší, ale podařilo se mi získat informace, které jsem potřebovala. Po ukončení rozhovoru jsem chtěla ještě zapříst rozhovor, jelikož se mi s respondentkou Jitkou dobře povídalo, ale nechtěla jsem ji zdržovat od návštěvy a tak jsme naše setkání ukončily s tím, že se třeba někdy potkáme v hospici.

Slečně Jitce je 26 let a dobrovolnictví v hospici vykonává od roku 2018. Žije v Kelči v rodinném domě se svou rodinou a psy. V dětství jí byla diagnostikována dětská obrna, díky které je omezena ve schopnostech pohybu. Do hospice se snaží docházet pravidelně každý pátek, ale kvůli nemoci jsou její možnosti omezené a musí se vždy spoléhat na někoho z rodiny, kdo by ji dovezl do hospice a po té zpátky domů. Slečna Jitka je nejmladší respondentkou, se kterou jsem vedla rozhovor. Jelikož jsme si rozuměli a jsme si věkově blízko, nabídly jsme si tykání. Z tohoto důvodu se budu nadále o slečně Jitce zmiňovat pouze jako o Jitce.

(V přepisu rozhovoru je označení RJ – respondentka Jitka, V – výzkumník)

6.3.1 Proč zrovna hospic?

Měla jsem takový sen

Jitka se s možností stát se dobrovolníkem seznámila přes řeholní sestřičku, která působila u nich ve farnosti. Mezi Jitkou a řeholní sestřičkou vznikl přátelský vztah...*vzniklo mezi náma takové přátelství.* Řeholní sestřička poznala, že Jitka má potenciál na to, stát se dobrovolníkem...*tak nějak vycítila, že mám nějakou schopnost pomoci lidem...*a nabídla Jitce, aby tuto možnost využila a dobrovolnictví si vyzkoušela. Jitka měla z dobrovolnictví obavy, protože měla nepříjemné zkušenosti s domovem pro seniory, kde byl umístěný její praděda...*jsem měla zkušenost od mého pradědy s domovem, a tam to nebylo moc jako příjemné, to vyloženě, ten strach vůbec, že se tam člověk dostane.* Zpočátku váhala, ale nakonec se rozhodla a nabídku řeholní sestřičky přijala...*já jsem se samozřejmě bála že, ale, tak jsem to zkusila.* Nicméně pomáhání druhým lidem se Jitce zalíbilo...*šla jsem tam a*

tak nějak na mě zapůsobil dobře ten, jakoby, ten prostor... a ztratila tak veškeré obavy, které z dobrovolnictví měla. Postupem času jí bylo nabídnuto, aby se stala dobrovolníkem oficiálně. Tímto dobrovolnictvím si Jitka vyplnila jedno ze svých přání. Už jako malá holka měla takový sen...že vlastně budu pomáhat dětem v kojeneckém ústavu, který se jí nakonec nevyplnil. V návaznosti na tento sen se však začala zajímat i o jinou pomoc...vlastně je tady i jiná pomoc, vlastně starším lidem. Zjistila, že ke starším lidem má také blízko a díky jednomu setkání s nimi navázala kontakt...shodou okolností jsem byla vlastně v roce 2018 na takovém křesťanském setkání, jmenuje se to Antiochie a vlastně už tam, vlastně jsem se začala bavit jakoby víc se staršíma lidma. Se staršími lidmi si rozuměla, a proto jí nic nebránilo v tom, aby si vyzkoušela dobrovolnictví. U pomoci starším lidem proto zatím zůstává...tak nějak vlastně jsem na to v podstatě se napojila a zůstala jsem u toho no, zatím. Dobrovolnictví v hospici si zvolila...kvůli, jakoby, těm těžkým, jakoby, případům. Věděla totiž, že klienti v hospici netrpí ani tak fyzicky, jako spíše psychicky, a to si spousta lidí neuvědomuje...vlastně spousta lidí má jakoby strach kvůli těm obavám, vlastně že ti lidé trpí, fyzicky že. Ale oni většinou trpí teda psychicky.

6.3.2 Otevřené srdce

Udělala jsem, co bylo správné

Správnému dobrovolníkovi by podle Jitky neměla chybět tolerance...*takové tolerance, jak, v podstatě, vlastně s tím kolektivem, tak i s těma samotnýma lidma.* Dobrovolníkovi by neměla chybět ani empatie, protože je potřeba mít tu schopnost vcítit se do klientů, co nejspíš prožívají a jak jim je, odhadnout jejich pocity, aby si byl dobrovolník jistý, jestli s ním chce klient komunikovat a také o čem...*prostě, kolikrát vlastně i přemýšlet za ty lidi. Jo, že už musím vědět co a jak a tak nějak vycítit, že to bude vhodné a nevhodné.* Jitka popisuje, že jsou také určité chvíle, kdy stačí jen málo a už dokáže poznat, že klient komunikovat nechce...*kolikrát prostě člověk se otočí během dvou minut a prostě už ví, že to nepůjde.* Na otázku, co respondentka na dobrovolnictví v hospici hodnotí jako nejvíce náročné na psychiku, Jitka odpovídá, že...*dokázat si to jakoby nebrat na sebe. Odpoutat se od těch lidí, starostí, prostě nechat to tam.* Vzpomíná na chvíle, kdy se vrátila domů a přemýšlela nad tím, jestli vše udělala správně, jak měla, jestli klientovi řekla vše, co mohla. Nakonec prý nejlepší, co může dobrovolník udělat, je nepřemýšlet nad tím a smířit se s myšlenkou...*že udělal to, zrovna to, co měl nejlepšího a už to vlastně nejde změnit.* K náročnosti na fyzickou stránku dobrovolnictví měla Jitka také co říci, jelikož ji v tomto směru ovlivňuje její

nemoc...*tak jako mě by třeba napadlo spoustu věcí, tím, že jsem tělesně postižená. Jitku kolikrát mrzí, že díky své nemoci nemůže klientům v hospici pomoci tak, jak by chtěla, a využít svůj potenciál naplno...musím opravdu já si říct, ty jo, tak na to nemáš prostě, zůstaň tam, kde jsi jo.* Vnímá tento problém zejména v situacích, kdy je potřeba klienty přemístit z postele na vozík a opačně, při přivezu z pokoje do společné místnosti...*kolikrát bych i třeba někoho vytáhla ven, ale nedovolím si to, protože vím, že ten člověk třeba si nemůže nebo nechce sednout na vozík, ale vím, že kdyby šel se mnou, jo, tak třeba může spadnout a tak.* Aby se samotné Jitce ani klientovi nic nestalo, musí Jitka přemýšlet i za samotné klienty, kteří by si riziko nebezpečí nemuseli uvědomit...*takže to už musím zase myslet za toho člověka že.*

6.3.3 I umírání je dar

Má to smysl

Dobrovolnictví pro Jitku představuje určitý druh potěšení...*já bych řekla, že radost a potěchu.* Cítí se dobře, když ví, že dělá něco dobrého pro ostatní...*vlastně udělám pro někoho něco, co je užitečné.* Uvědomuje si, že díky dobrovolnictví užitečně stráví i svůj volný čas...*strávím užitečně prostě čas.* Dobrovolnictví v hospici ji stojí značné úsilí...*i když to kolikrát stojí jako úsilí a tak, ale stojí to za to.* Líbí se jí myšlenka, že jí tuto dovednost a zážitky nemůže nikdo vzít, už navždy jí zůstanou...*prostě to nejde zaplatit, ani jakoby někomu předat. Člověk si to musí trošku prožít no.* Možnost, že by jí dobrovolnictví v hospici něco vzalo, je mizivá. Jitka nad tím přemýšlela...*já bych řekla, že ne.* S touto skutečností si tedy můžeme představit, že dobrovolnictví Jitce přináší jenom samá pozitiva.

6.3.4 I já mohu pomoci

Klid na duši

Respondentka měla v podstatě jasno v tom, co její činnost klientům v hospici přináší...*já bych řekla pokoj. Opravdu pokoj.* Vzpomínala na jeden zážitek z hospice, kdy přišla údajně za jedním klientem, ale nakonec svou pouhou přítomností pomohla i klientovi druhému...*se mi stalo, i když bych si to, člověk si to neuvědomuje v ten okamžik, tak většinou se mi stává, že já přijdu za jedním klientem, ale nakonec jsem vlastně rozdělena pro dva a právě teď si vybavuju jednoho klienta a nepřišla jsem za ním původně. A nakonec vlastně jsem, leda to, že tam člověk byl.* Jitka pomohla nalézt klientovi pokoj na duši jenom tím, že s ním byla v jedné místnosti a nebylo třeba pronášet směrem k němu ani jedno slovo...*tak, vlastně mu*

přineslo ten pokoj, protože já jsem odcházela a ten, právě ten člověk, který neřekl ani slovo, tak prostě mě vzal za ruku a řekl, děkuju. Pro Jitku má tato vzpomínka velký význam. Znamená pro ni mnoho, protože si uvědomila, jak byla tato chvíle výjimečná a jen díky jejímu rozhodnutí pomáhat lidem ulehčila na srdci člověku, který o to možná nestál, ale naopak to potřeboval...myslím si, že to docela jako bylo výstižné, jo, že nebylo třeba víc slov.

6.3.5 Otázky smrti

1. Nebojím se smrti

Pohled Jitky na smrt je velmi ovlivněný její vírou, díky které přiznává, že téma smrt snáší dobře. I přes to, že se stále nachází v přibližně mladém věku, má o smrti jasné představy...*tak já jsem věřící, takže já bych řekla, že dobře, jo, že se nebojím smrti. Smrt považuje za přirozenou součást života...beru prostě tak jak je, že je součástí života. Jitka se snaží vysvětlit, že nemá tyto otázky vyřešené z důvodu, že by se ve svém věku na smrt snad těšila, ale že si nic nechce nalhávat...ne že by se člověk úplně jakoby těšil na samotnou smrt, ale bere to tak, že vlastně to, že se nám dějí různé těžkosti v životě a člověk prostě ty svoje kříže bere, přijímá je. Jitčina víra je pevná...tak se stává součástí, podobný vlastně Ježíši Kristu, který vlastně za nás vzal taky ten obrovský kříž.*

2. Zbraň smrti

Jitka si v otázkách eutanázie pevně stojí za svým rozhodnutím...*ne. Zásadně ne. Eutanázie pro ni představuje složité téma, které je podle ní potřeba řešit více a do hloubky. Podle Jitky může být eutanázie zneužita jako zbraň...byla by to zase zbraň vlastně, jak vzít život úplně vlastně zbytečně. Apeluje na skutečnost, že...ať už se nám to líbí nebo ne, tak prostě smrt a jakoby to, co k ní patří, je součástí života. K lidem, kteří si dokáží sáhnout na svůj život, nemá pochopení, už jen proto, že to nejsou oni sami, kdo jim život dal...život je prostě dar, ať už si to nazvem jako chceme, je to dar.*

6.3.6 Shrnutí

I přes to, že Jitka zmínila jako motivaci úplně jiné důvody, podle mě ji k dobrovolnictví, ač si to možná neuvědomuje, přivedl právě její sen o tom, že **bude pomáhat** dětem v kojeneckém ústavu. Vše ostatní, co se kolem ní dělo, jako řeholní sestřička, která jí prozradila o jejím nadání nebo křesťanské setkání, na kterém navázala kontakt se staršími lidmi, bylo vedlejší a pouze jí k rozhodnutí napomohlo. Zkrátka

potřebovala více důvodů k tomu, aby si řekla, že to zkusí, ale **hlavním pohonem byl její sen**.

Že zvolila Jitka **empatii**, jako hlavní nástroj a výbavu dobrovolníka, mi přišlo více než trefné. Tuto skutečnost mohu totiž posoudit i díky svým vlastním zkušenostem. Každý dobrovolník potřebuje mít v zásobě více než dostatek empatie k tomu, aby dokázal s klienty soucítit, naslouchat jim, utěšit je, poradit jim a mnoho jiného. Výhodou každého dobrovolníka je schopnost odhadnout momentální rozpoložení klienta, díky čemuž se může vyhnout trapné a hlavně nepříjemné situaci.

Radost a potěchu, kterou Jitka z dobrovolnictví získává, je pro ni bonus. Ona v dobrovolnictví vidí víc. Nedělá tuto činnost pro potěchu svého vlastního ducha, ale pro potěchu těch ostatních, aby utěšila duše jiných. Sama se každý den probouzí se skutečností, že je tělesně postižená a její vlastní tělo ji neposlouchá tak, jak by mělo. Z tohoto důvodu je Jitka neocenitelným společníkem, protože se dokáže do klientových pocitů vcítit mnohem lépe než dobrovolník, který je zdravý jako rybička.

Jestli někdo může přinést klientům **pokoj na duši**, pak je to Jitka. Stačilo vidět se s ní těch pár okamžiků a ihned jste to poznali. Jitka ve svém příběhu poukazuje hlavně na skutečnost, že není důležité s člověkem mluvit a chrlit ze sebe vodopády slov, ale mnohem efektivnější je **prostá přítomnost**. Být s tím člověkem, držet jej za ruku a dívat se s ním třeba na televizi dokáže kolikrát pomoci mnohem více, než slova, která mizí ve vzduchoprázdnu ihned po jejich vyslovení.

Díky své neochvějné víře má Jitka nadhled nad smrtí a nesužuje ji strach ani obavy při pomyšlení na ni. Bere **smrt jako součást života** a nic si nenalhá.

Na eutanázii měla Jitka jednoznačný názor, a sice že s ní zásadně nesouhlasí. Vidí v eutanázii jen další zbytečnou **zbraň**, která může být zneužita k tomu, aby brala lidské životy. Jitka si stojí za svým názorem, že smrt je součástí života a proto je třeba ji takto přijímat. Podle ní je život dar, který nám nepřísluší brát.

Tabulka 6 Seznam vzešlých témat z analýzy rozhovoru s respondentkou Jitkou

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Měla jsem takový sen
Otevřené srdce	Udělala jsem, co bylo správné
I umírání je dar	Má to smysl
I já mohu pomoci	Klid na duši
Otázky smrti	Nebojím se smrti
	Zbraň smrti

6.4 Rozhovor č. 4 – respondentka Jana

S respondentkou jsem se do našeho setkání osobně neznala a nepotkala jsem ji ani v hospici při aktivizacích. Dozvěděla jsem se o ní díky koordinátorce dobrovolníků, která mi předala její kontakty, jelikož paní Jana souhlasila, že mi rozhovor poskytne. Respondentku jsem kontaktovala přes telefon a domluvily jsme si osobní setkání. Paní Jana navrhla setkání v hospici a já souhlasila, protože obě dvě toto prostředí dobře známe a cítíme se v něm příjemně. K rozhovoru jsme využily prázdnou místnost vyhrazenou pro stážisty.

Před rozhovorem jsme si spolu moc nepromluvily, ale to vůbec nevadilo, protože paní Jana mi přišla velmi sympatická hned od začátku. Rozhovor s paní Janou byl nejdelší ze všech rozhovorů, které jsem s respondentkami vedla. Paní Jana se rozprávěla, a kdyby věděla, na co všechno se jí chci zeptat, určitě by mi o tom dokázala povědět sama, aniž bych jí pokládala otázky. Před započítím rozhovoru se mě ještě dotázala, zdali mi nevádí, že je věřící a že tomu pravděpodobně přizpůsobí i své odpovědi. Ubezpečila jsem ji, že mi to určitě nevádí a že to pro mě v tomto směru bude zajímavé, protože já věřící nejsem a můžu se dozvědět informace zase z jiného úhlu pohledu. Celý rozhovor pak probíhal v naprosto uvolněné náladě a občas jsem paní Janě přikyvovalo, aby věděla, že ji pozorně poslouchám a že má mé pochopení.

Paní Janě je 53 let. Dobrovolnictví vykonává od roku 2017. Prožila si spoustu bolestných momentů ve svém životě.

(V přepisu rozhovoru je označení RJ – respondentka Jana, V – výzkumník)

6.4.1 Proč zrovna hospic?

Životní zkušenosti

Když se paní Jana zamyslela nad tím, jak se o dobrovolnictví dozvěděla a co ji k němu motivovalo, došla k závěru, že to bylo *křížek po kříčku*. Postupně se k tomu dopracovala...*kdyby mně řekli, někdo by mi řekl před deseti lety, že to budu dělat, tak mu nebudu věřit, protože jsem k tomu nikdy jako tak neměla nebo nemyslela jsem nad tím*. Nakonec paní Jana uznává, že to byly životní situace, co ji k dobrovolnictví motivovalo. Vše začalo tetou paní Jany, která na tom zdravotně nebyla dobře a starala se o ni maminka respondentky. Respondentka se se mnou podělila o svůj příběh: *tenkrát vlastně, ani nevím jak, ale já jsem šla, měla jsem dvě děti, a z ničeho nic prostě jsem vstanula, nevím, co mě k tomu dohnalo, ale prostě jsem šla dolů a šla jsem se podívat na tetu, aniž bych věděla, že maminka není doma. Ona na mě volala ze záchodu a říkala Janičko, prosím tě, ulož mě. Tak jsem ji vzala z toho záchodu, dala jsem ji do postele, zakryla a ona začala vlastně umírat. Začala chroptět a začala umírat, takže si mě zavolala, abych ji uložila*. Tento příběh byl prvním impulsem Paní Jany k dobrovolnictví, ale tenkrát si to ještě neuvědomovala. Tímto smutným zážitkem to však neskončilo: *potom se stalo, že mně onemocněl vážně bratr, který měl pár roků, měl něco po padesátce*. Respondentka měla o svého bratra strach z pohledu víry. Obávala se, že by její bratr kvůli svým hříchům nemusel dojít pokoje...*my věřící věříme v to, že prostě, když umře v těžkém hříchu, že prostě nedojde k spasení, že nedojde prostě do nebe, že končí někde v pekle a nebude mu už pomoci, protože odtamtud není návratu*. Ve svém zoufalství poprosila o pomoc kněze. Poprosila jej, aby za jejím bratrem došel domů. Kněz přece jen souhlasil a vše se obrátilo k lepšímu...*a on říká ten kněz, představte si, že on přijal všechny svátosti, on se celoživotně vyzpovídal a litoval všeho co, čeho to, přijal svaté přijímání a svátost pomazání*. Když paní Jana svého bratra na druhý den navštívila, byl to vyměněný člověk, nepoznávala ho. Promluvili si spolu a vzpomínali na své dětství. V tu chvíli vyjádřil bratr paní Jany své obavy: *viš, Jani, akorát mě mrzí, že nebudu moct poprosit svoji rodinu o odpuštění. A já říkám neboj se, Bůh se o to postará. A na druhý den umřel*. Paní Jana se rozhodla, že svému bratrovi pomůže splnit jeho přání. Na jeho pohřbu poprosila rodinu jménem jejího bratra...*aby mu odpustili všechno čím se tohle, to, že kdyby měl možnost, tak by to udělal sám*. Bratrova smrt a to, že ke svému konci nalezl štěstí, dalo paní Janě další impuls k tomu...*že prostě něco bych měla dělat*. Poslední smutnou zkušenost zažila respondentka se svou maminkou, která onemocněla a musela být převezena do nemocnice...*protože měla těžký zápal plic*. Bohužel v tu samou chvíli onemocněla i paní

Jana a nemohla tak svou maminku v nemocnici navštívit. Jedné noci měla velmi živý a děsivý sen: *živý úplně sen, že jsem ju držela za ruku a že kolem nás lítali zlí duchové. To bylo strašné, to strach, úplně šel děs a já jsem se začla modlit otčenáš, a když jsem skončila, když jsem řekla amen, tak ti zlí duchové odešli, my jsme se uklidnily a já se vzbudila.* Hned po té, co se paní Jana vzbudila, měla hovor z nemocnice a pan primář jí oznámil, že maminka umřela. Všechno tyto zkušenosti se smrtí svých blízkých respondentku velmi zasáhly a přiměly ji k tomu, aby se začala věnovat druhým lidem a pomáhat jim. Doslechla se o dobrovolnictví z rádia...*potom jsem aji slyšela v Proglasu o tom dobrovolnictví, a to mě tak oslovilo, že jsem řekla, to chci dělat. Tak jsem začla chodit do hospice, a byla jsem za to ráda.*

6.4.2 I umírání je dar

Naplňuje mě to

Paní Janu dobrovolnictví v hospici naplňuje...*v podstatě, mě to naplňuje.* Cítí se potřebná a ví, že dělá správnou věc, když pomáhá druhým lidem, ať už svou vlastní přítomností, slovy nebo modlitbou...*prostě mohu pomoci aspoň tou modlitbou a tím, tou přítomností s tím člověkem, který právě umírá.* Uvědomuje si, že to, co dělá, má svůj smysl...*prostě to nedělám zbytečně.* Dobrovolnictví ji osobně velmi posiluje a dodává jí odvalu. Čerpá z okamžiku s klienty energií...*když vykouzím ten úsměv na tom člověku, i když trpí a umírá, tak to mě, mě osobně to posiluje, dodává odvalu.*

6.4.3 I já mohu pomoci

Ve víře je síla

Paní Jana věří, že skrze svou víru může pomoci i jiným lidem...*já věřím v to, že prostě lidé především potřebují dojít k tomu odpuštění, to je nejdůležitější.* Podle respondentky klienty ani tak netrápí samotná nemoc, jako spíše to, že se potřebují...*smířit s rodinou, sami se sebou a odejít smíření z této země.* Za klienty do hospice chodí moc ráda, povídá si s nimi, a vždy, když věděla, že už se blíží jejich odchod, pomodlila se za ně...*my věřící máme takovou vzácnou modlitbu Korunku božího milosrdenství. Tam je příslib, že když se pomodlíme u umírajícího, i kdyby těžce zhřešil, tak Bůh mu dá milost odpuštění, když toho lituje. Musí toho samozřejmě litovat.* Paní Jana vzpomíná, že když se kvůli klientům tuto korunku pomodlila...*tak opravdu ukápaly slzy lidem, že byli takoví smíření a odevzdání.* Dobrovolnictví by prý sama bez pomoci Boha nezvládla...*no, musím říct, že s boží pomocí*

bych to nezvládla sama. Pokaždé, když jde navštívit klienty do hospice, pomodlí se, aby jí dal Bůh sílu a...vkládal slova do úst, protože já jsem obyčejný člověk, a prostě bez té pomoci boží to nejde.

6.4.4 Otázky smrti

1. Dojít před smrtí ke smíření

Respondentka nepocituje žádný strach ze smrti...*já nemám strach, ne.* V tomto ohledu jí velmi pomáhá její pevná víra. Paní Jana považuje za důležité, aby měl člověk před smrtí...*pořádek se svým životem, jestli někomu ublížil.* Může k tomu dojít, když poprosí Boha, aby mu odpustil jeho hříchy, smíří se sám se sebou a s lidmi, kterým ve svém životě ublížil...*je třeba prostě poprosit o odpuštění, smířit se s těma lidma.* Základem pokojné smrti je, aby žil člověk dobrý život, konal dobré skutky a pomáhal jiným lidem...*prostě žít pro druhé. To je důležité.*

2. V podstatě je to sebevražda

Vzhledem k pevné víře paní Jany mi bylo okamžitě jasné, že s eutanázií souhlasit nebude...*nesouhlasím, určitě nesouhlasím.* Z pohledu křesťanství to byl totiž Bůh, kdo nám dal dar života, a proto nám nepřísluší rozhodovat o jeho ukončení...*pán Bůh nám dal vlastně život, dar života a my nemáme právo si ho brát.* Podle respondentky žádají o ukončení života lidé, kterým chybí víra a také láska, která by...*je přesvědčila o tom, že je čeká něco lepšího.* Na eutanázii se dívá jako na spáchání sebevraždy, protože je to sám člověk, který o eutanázii žádá...*spáchat sebevraždu, v podstatě je to sebevražda, to nám nepřísluší, abychom šáhli si na život.* Chápe, že utrpení je hrozné, ale zároveň poukazuje na dnešní možnosti medicíny, které dokážou lidem poskytnout potřebnou úlevu. Nicméně paní Jana v této záležitosti odkazuje na víru...*často lidé, kteří prostě jsou smíření životem, tak umírají opravdu s nadějí. A pak jsou lidi, kteří žili špatný život, Boha odmítají, a umírají opravdu se strachem v očích.* Uvádí, že se již mockrát setkala s člověkem, který odmítl pomoc boží a nakonec umřel sám a v zoufalství.

6.4.5 Shrnutí

Většina odpovědí paní Jany byla velmi ovlivněna její vírou. K dobrovolnictví ji dostaly těžké **životní zkušenosti**, které si zažila díky smrti svých blízkých. Jejich smrt byla impulsem k tomu, aby si paní Jana uvědomila, že chce dělat i něco pro druhé, že chce

pomáhat lidem. Když pak poslouchala rádio Proglas, ve kterém se zmiňovali o dobrovolnictví, řekla si, že to je přesně to, co by chtěla dělat. Vybrala si hospic, jelikož ze zkušeností, které měla, se smrti nebála a chtěla pomáhat klientům k poklidnému odchodu pomocí své víry.

Z dobrovolnictví respondentka čerpá především pocity **naplnění** a **odvahy**, protože může pomáhat lidem prostřednictvím své víry a vnímá, že to, co dělá, nedělá zbytečně.

Respondentka věří, že klientům v hospici pomáhá zejména prostřednictvím své **víry**. Věřící, že je pro klienty důležité, aby došli odpuštění, smířili se sami se sebou, se svou rodinou a mohli tak v poklidu odejít. Aby klientům ulevila a pomohla jim zbavit se jejich trápení, často se s nimi modlí.

Ze své smrti paní Jana strach nemá, protože věří, že pokud bude žít dobrý život, bude pomáhat druhým lidem, poprosí o odpuštění a smíří se s lidmi, kterým během života ublížila, **smíří se tak sama se svým životem** a vše bude dobré.

Respondentka na eutanázii pohlíží skrze svou víru a nesouhlasí s ní, protože jsme to nebyli my, ale Bůh, kdo nám dal dar života, a proto nám nenáleží právo si jej brát. Vnímá eutanázii také jako **sebevraždu**. Paní Jana má myšlenky, že kdyby člověk umíral smířený, tak umírá s nadějí, a v případě, že by vedl špatný život a odmítl Boha, umírá osamocený a v zoufalství. Navíc poukazuje na dnešní vyspělost medicíny, která člověku může ulevit natolik od jeho bolestí, aby nepřistupoval k možnostem eutanázie.

Tabulka 7 Seznam vzešlých témat z analýzy rozhovoru s respondentkou Janou

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Životní zkušenosti
Otevřené srdce	X
I umírání je dar	Naplňuje mě to
I já mohu pomoci	Ve víře je síla
Otázky smrti	Dojít před smrtí ke smíření
	V podstatě je to sebevražda

6.5 Rozhovor č. 5 – respondentka Marie

Respondentka Marie byla prvním člověkem u mých rozhovorů, kterého jsem z hospice znala od vidění. Během svých směn jsem se jí již několikrát letmo zmínila o své bakalářské práci a o potřebě provést rozhovory s pár dobrovolníky a pokaždé mi odkývla svou účast. I přes to mi ji doporučila koordinátorka dobrovolníků, která paní Marii zařadila do seznamu dobrovolníků ochotných se se mnou setkat a dala mi na ni kontakt. Respondentku jsem tedy kontaktovala přes telefon, abychom si domluvili osobní setkání. Paní Marie navrhla schůzku přímo v hospici, v den, kdy měla stejně přijít do hospice kvůli plánovaným aktivizacím. S návrhem paní Marie jsem neměla problém a dostavila jsem se do hospice na domluvený čas. Bohužel se ukázalo, že nemáme dostatek času pro rozhovor před tím, než započne aktivizace. Jelikož jsem měla po celý den volno, rozhodla jsem se, že při aktivizaci také vypomohu a s respondentkou udělám rozhovor později.

Když se aktivizace trochu rozvolnila, dovolila mi aktivizační pracovnice, abych si paní Marii na chvíli vypůjčila a mohla s ní udělat rozhovor. Zavřely jsme se do kanceláře aktivizační pracovnice, která je prostorná, útulná, a kterou jsme obě dobře znaly. Měly jsme pro sebe celou kancelář a nikdo nás nerušil. Moc jsme se nezdržovaly s vyměňováním osobních informací, protože paní Marie se potřebovala co nejdříve vrátit zpět k aktivizaci. Seznámila jsem ji tedy znovu se stručnými informacemi o mé bakalářce, mém rozhovoru a jaké otázky jí budou pokládány. Poprosila jsem ji, aby se pokusila být upřímná a svých odpovědí se nebála, protože budou sloužit pouze této práci.

Paní Marii je 64 let. Dobrovolnictví se věnuje celkem sedm let. Nejdříve docházela pomáhat do bývalého kláštera v Choryni. Později se rozhodla, že by ráda dojížděla vypomáhat ještě jinam a byla jí nabídnuta buď diakonie nebo hospic. Paní Marie se rozhodla pro hospic a nyní jsou to už dva roky, co sem dochází.

(V přepisu rozhovoru je označení RM – respondentka Marie, V – výzkumník)

6.5.1 Proč zrovna hospic?

Prostředí, kde se cítím dobře

Paní Marie se o možnosti stát se dobrovolníkem dozvěděla díky své sestřenici, která vypomáhala na místě bývalého kláštera...*moje sestřenka pracovala v Choryni, kde je vlastně bývalý klášter, tak tam pracovala jako sestřička pomocná u těch vlastně, u těch starých lidí.* Paní Marie se rozhodla, že by to ráda také zkusila a šla si tedy vyřídit vše potřebné do

dobrovolnického centra ADRA...*takže, tam jsem začala jezdit, jako jsem si to vyřídila v Adře, a začala jsem tam jezdit.* Velmi si zde oblíbila jednu paní, která měla 86 let a pocházela z Hranic na Moravě. Jmenovala se stejně jako respondentka a velmi si spolu rozuměly...*paní Marušku jsem brávala vždycky, ta ještě mohla chodit, jsem ji brávala na zahradu. Tam je velká rozlehlá zahrada, tak jsme vlastně vždycky chodily na procházku.* Klientka Maruška sdílela svůj pokoj ještě s jednou paní, která měla už 96 let. Respondentka za nimi začala pravidelně dojíždět jednou týdně...*a tak jsem za nima vlastně začínala jezdit jednou týdně.* Ráda chodívala s klientkou Maruškou po zahradě na procházky, zvláště když bylo venku příjemné počasí. Vždy, když ji přijela navštívit, nezapomněla sebou vzít něco dobrého...*když byla nějaké ovoce třeba a jela jsem k ní, tak jsem jí vzala třeba hrozno nebo, nebo jabka nebo nějakou čokoládku.* Ráda poslouchala klientčino vyprávění ze života...*tak mně vykládala, že třeba pracovala dřív, mám dojem, že dělala v účetnictví, a byla velice dobrá v matematice, že mívala dycky samé jedničky.* Paní Marii se velmi zalíbilo, že může tímto způsobem vypomáhat starým lidem a rozhodla se proto svůj čas a energii využít i někde jinde...*potom vlastně jsem se ještě paní Šimové, se Adry zeptala, jestli ještě bych mohla vlastně jezdit někde třeba tady do Meziříčí, a řekla vlastně, že může být buď diakonie, anebo že může být vlastně tady Citadela.* Respondentka se rozhodla pro Citadelu...*můžu říct, že jak jsem se tady byla podívat, tak udělalo to na mě takový, dá se říct, takovou srdeční, takové, srdeční takovou pohodu, že jsem se tu cítila velice dobře...* a od té chvíle do současné doby uběhly už dva roky, co v hospici vypomáhá. Citadelu si velmi oblíbila, protože se zde cítí dobře...*protože jednak je to prostředí, kde se cítím velice dobře, klienti jsou tady takoví, můžu říct, dobrosrdeční.* Paní Marie velmi obdivuje i práci zdejšího personálu, který se o klienty náležitě stará...*co se týká sestřiček, tak milé, takové jako obětavé, že vlastně jako se snaží těm klientům dát co nejvíce té pozornosti.*

6.5.2 Otevřené srdce

Laskavý přístup

Respondentka považuje za důležité, aby se dobrovolník ke klientům dokázal chovat laskavě...*takový přístup, přístup, dobrý laskavý přístup k těm, co jsou tady vlastně ti klienti, kteří jsou tu třeba na měsíc nebo na dva měsíce.* Také se zmiňuje o schopnosti umět si s klienty povídat a zajímat se o ně...*umět si s nima popovídat, být prostě takový v pohodě, laskavý, zajímat se, co oni by rádi slyšeli.* Paní Marie se také ráda zúčastňuje aktivizací, které mají klientům pomoci, aby byli soběstační a neztráceli sociální kontakt. Má dobrý pocit

z toho, když vidí, že aktivizace, kterou pro klienty připravili, je úspěšná a klientům se líbí...*takové jak tu bývají různé takové aktivizace, tak dělá mi dobře jako na srdci, když jsou spokojeni a líbí se jim třeba, když je tu nějaké vystoupení nebo my pro ně uděláme nějaké prostě povídání.* Někdy je dobrovolnictví náročné na psychiku, zvláště když paní Marie vidí klienta, který díky své nemoci přišel o nohy nebo je kvůli svému stavu zcela upoutaný na lůžko a závislý na pomoci ostatních lidí...*někdy je to náročné, když vidím člověka, který je třeba nechtě třeba připravený dejme tomu o nohy, jo, který vlastně se může pohybovat jenom na vozíku nebo který se vlastně se nemůže pohybovat vůbec a je na posteli upoutaný.* V takových chvílích se paní Marii za klienta svírá srdíčko...*je to pro srdce takové těžké, nějak to přijmout a snažit se udělat aspoň toho člověka, povídat si s ním, co by ho takhle rozptýlilo, co ho zajímá.* Někdy je náročné klienta rozmluvit a rozptýlit, pokud nechce s nikým mluvit...*jestli vůbec jako třeba ještě má myšlenky si takhle s někým takhle komunikovat.* Z hlediska fyzické náročnosti to paní Marie tak bledě nevidí. Jedinou fyzickou námahu v dobrovolnictví představuje pomoc klientovi při přesunu z postele na vozík a zpátky. Při manipulaci s klientem si musí dát paní Marie akorát pozor, aby mu neublížila, zvláště pokud má nějaká zranění...*fyzicky náročné třeba, když je nějaký klient, který vlastně musíme opatrně dávat třeba na, na, na vozík, který třeba měl třeba nějaký úraz nebo něco, tak dávat pozor, abychom mu neublížili a opatrně jako takhle dávat na ten vozík.*

6.5.3 I umírání je dar

Dodává mi to energii

Dobrovolnictví přináší paní Marii především pocity radosti a štěstí...*radost a pohodu.* Má dobrý pocit z toho, že pomáhá druhým lidem a dokáže jim zpříjemnit volný čas, dokáže je rozesmát a připomenout jim, jaké to je, cítit se dobře...*dobry pocit, že jsem udělala někoho spokojeným a šťastným.* Pomoc druhým lidem respondentce dodává také spoustu energie...*dává mi energii.* Paní Marie apeluje na pozitivní stránky dobrovolnictví a říká, že jí tato činnost vůbec nic nevzala, naopak jí jenom přináší...*spíš mi to dává energii, pohodu a dobrý pocit, že pro někoho můžu něco udělat.*

6.5.4 I já mohu pomoci

Život ještě může být krásný

Paní Marie se zamyslela nad otázkou, co její dobrovolnická činnost přináší klientům v hospici. Nakonec se dobrala k jednoznačné odpovědi...*myslím si, že by to byla*

spokojenost, radost. Také si myslí, že díky její přítomnosti, aktivizacím a času, který klientům věnuje, si mohou klienti uvědomit, že ještě není vše ztraceno a i přes všechny své neduhy mohou ještě prožít příjemně strávený den po boku někoho, komu na nich záleží...mohlo by to být ještě pohled třeba, že den, když třeba s něma trávím, může být jiný, plně příjemný, i pro mě, příjemně strávený.

6.5.5 Otázky smrti

1. Ještě jsem nad ní nepřemýšlela

Paní Marii jsem s otázkou na její vlastní smrt očividně zaskočila. I přesto, že byla před rozhovorem informována o povaze rozhovoru a otázkách, které jí budou pokládány, překvapilo ji to. Jeden z důvodů jejího zaskočení byla zřejmě skutečnost, že sama nemá otázku smrti vyřešenou...*No, můžu říct, vlastní? No, tak nad tím jsem teda ještě nepřemýšlela, tohle to jako.* Respondentka byla mou otázkou znepokojena a určitě by ji dále rozvíjet nechtěla. Nicméně jsem ji však poprosila, aby to zkusila. Nabídla jsem jí myšlenku, že vykonává dobrovolnictví v zařízení, ve kterém umírají lidé, a zeptala se jí, jaké pocity má alespoň z této skutečnosti...*no, u těch starých, starších lidech bych řekla, že je to vlastně vzité jako vlastně otázka let, kolik mají let. Jestli jsou už starší, jestli jsou spokojeni nebo jestli jsou moc nemocní.* Po těchto myšlenkách se opět vrátila k otázkám o své vlastní smrti a vyjádřila se stejně nejistě, jako poprvé...*takže tady v tomhle směru jsem ještě vlastně takhle nedořešené takové eště.*

2. Eutanázie se zneužívá

K tématu eutanázie se paní Marie dokázala vyjádřit lépe, jelikož v nedávné době se zúčastnila semináře, který pořádala lékařka hospice...*paní doktorka na semináři, jak jsme měli v Bystřici pod Hostýnem, takže vlastně je to dost náročné.* Respondentka vidí eutanázii jako náročné téma, které není zcela vyřešené a mělo by se jím nadále a více zabývat...*tohle to by mělo více se zabývat, aby více se to mělo vyřešit.* Podle ní si lidé, kteří jsou v bolestech a žádají o eutanázii, neuvědomují, o co opravdu prosí, a když už by mohli nebo chtěli své rozhodnutí vzít zpět, je pozdě...*kdy si ti staří lidé vlastně někdy neuvědomí, co vlastně někdy v bolesti říkají a potom vlastně by to chtěli vzít zpět.* Respondentka také poukazuje na skutečnost, že eutanázie je v současné době zneužívána...*jsou takové vlastně případy, že je to zneužíváno vlastně.* I když u nás v ČR a v mnohých zemích není eutanázie legalizována, přesto k ní dochází, nepozorovaně, udržuje se v tajnosti. Podle paní Marie by se měla

eutanázie vyřešit do takové míry...*aby ti staří lidé mohli opravdu se stoprocentní jistotou říci, ano, souhlasím s tím.*

6.5.6 Shrnutí

Inspirací k dobrovolnictví jako takovému byla paní Marii **sestřenice**, která pracovala jako pomocná sestra u starých lidí v bývalém klášteře. Respondentka se rozhodla, že zde bude vykonávat dobrovolnou službu a zařídila si vše potřebné v dobrovolnickém centru ADRA. Do hospice šla dělat dobrovolnici proto, že zjistila, že ji tato práce baví a chtěla by svou světlou stránku zúročit i někde jinde. Ze dvou možností, které jí byly nabídnuty, si vybrala právě hospic, který jí učaroval **příjemným prostředím, milými klienty a personálem**.

Dobrovolník v hospici by měl mít především **laskavý přístup** k lidem, bez kterého se při této práci neobejde. Laskavý přístup dobrovolníkovi umožní, aby mohl lidem naslouchat, povídat si s nimi a dát klientům najevo, že ho zajímají. Po psychické stránce by měl být dobrovolník odolný vůči **trápením klientů**, aby ho skutečnost, že je někdo nemocný nebo se nachází ve špatném zdravotním stavu, nepotopila ke dnu. Po fyzické stránce stačí, když je dobrovolník **opatrný**, aby ve chvíli, kdy pomáhá klientovi z postele na vozík (a obráceně), klientovi neublížil a uvědomil si jeho zdravotní stav.

Štěstí a radost, kterou paní Marii dobrovolnictví přináší, bychom mohli přirovnat k vitamínům, které člověku napomáhají k lepšímu zdraví. Respondentka z dobrovolnictví čerpá energii, pohodu a dobrý pocit z toho, že může pro někoho něco udělat. Stejně tak má pocit, že z těchto pozitivních stránek dobrovolnictví čerpají i sami klienti: **radost a spokojenost**.

Paní Marii jsem s otázkou na její vlastní smrt očividně zaskočila. I přesto, že byla před rozhovorem informována o povaze rozhovoru a o případných otázkách o smrti, nebyla na toto téma připravená. Jak sama přiznala, nad svou smrtí **ještě nepřemýšlela**. Z jejího pojetí smrti, kdy záleží na tom, zda je člověk starý, spokojený nebo je moc nemocný, můžeme usuzovat, že respondentka nad smrtí nepřemýšlela, jelikož nedosahuje ještě tak vysokého věku a je zdravá. V případě, že by měla více let a byla by jí diagnostikována nějaká nemoc, začala by se nad otázkami své smrti zamýšlet.

Na eutanázii respondentka nevyslovila jednoznačný nesouhlas, nicméně můžeme říct, že tam mírný náznak byl, jelikož považuje eutanázii za nástroj, jehož je **zneužíváno**.

Eutanázii považuje za velmi těžké téma, které se málo řeší a mělo by se jím více zabývat, aby se konečně došlo k nějakému výsledku.

Tabulka 8 Seznam vzešlých témat z analýzy rozhovoru s respondentkou Marií

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Prostředí, kde se cítím dobře
Otevřené srdce	Laskavý přístup
I umírání je dar	Dodává mi to energii
I já mohu pomoci	Život ještě může být krásný
Otázky smrti	Ještě jsem nad ní nepřemýšlela
	Eutanázie se zneužívá

6.6 Rozhovor č. 6 – respondentka Eva

Respondentku Evu jsem před konáním našeho rozhovoru opět osobně neznala a nezahlédla jsem ji ani při svých směnách v hospici. Byla mi doporučena koordinátorkou dobrovolníků, která mi na paní Evu předala potřebné kontakty. Respondentku jsem telefonicky kontaktovala a poprosila ji o osobní setkání. Respondentka souhlasila a navrhla, že bychom se mohly sejít v hospici ve středu před začátkem mše. S návrhem jsem souhlasila a dostavila se v určitý den a čas na příslušné místo. Na paní Evu jsem čekala na denním pobytu (jak tomuto místu říkáme u nás hospici). Když paní Eva dorazila, chystaly se zrovna pečovatelky na provedení odpolední hygieny a tak jsem paní Evu poprosila, jestli by jí nevadilo, kdybychom se přesunuli jinam.

Uchýlili jsme se na sesternu, která slouží pečovatelkám a zdravotním sestřám jako jejich zázemí a místo pro příležitostný odpočinek. Toto privilegium bychom si samozřejmě nemohly dovolit, kdybych v hospici nepracovala. Byly jsme na sesterně samy a měly tak klid a dostatek času na rozpraudění konverzace. Konverzaci se mi však moc rozpraudit nepodařilo a přešla jsem proto raději k samotnému rozhovoru. Rozhovor byl velmi krátký, protože se mi paní Evu nepodařilo moc rozmluvit. Z postoje paní Evy mi přišlo, že se necítí úplně příjemně a raději by byla někde jinde. Jelikož mi tyto myšlenky nebyly moc příjemné,

snažila jsem se paní Evu moc nezdržovat a ukončila rozhovor co nejrychleji. Její odpovědi byly velmi stručné a po většinou krátké, ale i přesto upřímné.

Paní Evě je 55 let. Dobrovolnictví se věnuje přibližně půl roku.

(V přepisu rozhovoru je označení RE – respondentka Eva, V – výzkumník)

6.6.1 Proč zrovna hospic?

Dokud to půjde, budu dobrovolník

Paní Eva se o hospici dozvěděla díky tomu, že v něm měla...*přijmout místo nemocničního kaplana. Z toho však nakonec sešlo. I přesto, že na místo nemocničního kaplana nenastoupila, má velmi blízko ke starým lidem a proto se rozhodla zůstat v hospici alespoň jako dobrovolník...tak jsem zůstala tady, vždycky jednou týdně chodím jako dobrovolník.* Paní Eva viděla, že dobrovolnictví v hospici...*že je to důležité, potřebné.* Dochází do hospice tedy každý týden, ve středu, když se konají mše a je potřeba klienty přesunout na vozík nebo s celou postelí...*je tady zrovna pro mě třeba ten čas v tu středu že, tak jsem tu zůstala.* Paní Eva má v plánu dělat dobrovolníka v hospici tak dlouho, jak to jen půjde...*dokud to půjde, tak budu chodit.*

6.6.2 Otevřené srdce

Stáří má smysl

Respondentka popsala dobrovolníka jako člověka, který by určitě měl mít...*vztah k nemocným a ke starým lidem. Jedná se o to...že nemůže mu být starý člověk úplně jedno, jo, že když se setká se stárím.* Paní Eva připomíná, že stáří sebou přináší různé problémy, zejména zdravotní, také nemoci nebo sníženou soběstačnost a k tomuto je zapotřebí mít vztah právě k těm starým lidem, aby dobrovolník dokázal chápat jejich situaci...*prostě stáří sebou přináší problémy, nemoci, nemohoucnost že a člověku to nemůže být jedno z hlediska těch starých lidí no, musí je mít rád.* Dobrovolník musí jednoduše chápat...*že stáří má smysl a že je opravdu důležité.* Paní Eva neshledává na dobrovolnictví v hospici nic náročného z hlediska psychického, protože se starými lidmi pracuje v podstatě od dětství...*se starýma lidma pracuju v podstatě od dětství, takže není, ne. Ne, neřekla bych, že je to nějak psychicky náročné.* Jedna nesnáze se však může u dobrovolníka objevit...*když vidím, že ten člověk nenachází v ničem žádnou útěchu nebo ten jejich pesimismus jenom no, tak to je takové když člověk je bezradný v tom jim jakkoliv pomoci.* Tyto chvíle mohou být pro dobrovolníka

těžké, stejně jako pro paní Evu...*určitě člověk vidí jiné a nové bolesti těch lidí, nebo utrpení nebo spíš někdy ta bezmoc jejich, to je takové i pro mě těžké.* Z hlediska fyzické náročnosti paní Eva tvrdí, že ona není tím, kdo se nadře, ale spíš ošetřující personál...*tak já nedělám tady tu nejtěžší práci, tady odvádí sestřičky že, tu, takové to umejvání a ta hygiena a těch nemocných, to si myslím, že je opravdu fyzicky velice náročná práce.* Uznává, že pro někoho může být fyzicky náročné přenášet klienta z postele na vozík nebo svázat lůžko, avšak apeluje na skutečnost, že...*tu nejtěžší práci tady odvádí opravdu ten zdravotní personál.*

6.6.3 I umírání je dar

Není to zbytečné

Dobrovolnictví přináší paní Evě potvrzení, že to, co pro klienty v hospici dělá, má skutečně smysl...*mi určitě, určitě to, že to není zbytečné.* Je ráda, že i ona sama ještě má co klientům v hospici nabídnout a že jim může také pomoci k tomu, aby se cítili lépe...*i já můžu eště těm lidem něco dát nebo nějak jim pomoci.* Tuto pomoc paní Eva vidí například, když se snaží klienta...*potěšit slovem nebo, nebo úsměvem, malou službou, čímkoliv.*

6.6.4 I já mohu pomoci

Je důležité nebýt sám

Činnost paní Evy, jako dobrovolníka v hospici, spočívá zejména v tom, že pomáhá klienty svézt na bohoslužbu a zase zpátky do jejich pokojů. Touto činností vypomáhá ošetřujícímu personálu, který se tak o převoz klientů nemusí starat, a také tím pomáhá klientům, jelikož se jim věnuje, a to je pro ně velmi důležité...*pomůžu je svézt na bohoslužbu a zpátky, ale určitě prohodíme slovo, řekneme si něco.* Paní Eva má za to, že její přítomnost je pro klienty hospice důležitá...*myslím si, že pro ty nemocné je to důležité, už jenom to setkání s jiným člověkem, jakékoliv slovo, jakákoli věta, je to v tom jejich stereotypu takové obohacení no.*

6.6.5 Otázky smrti

1. Přijde si pro každého

Paní Evu téma smrti nijak nerozrušuje. Naopak vnímá, že smrt je součástí života a jednou si pro každého z nás přijde...*tak je to realita života, která čeká každého z nás.* Poukazuje na klienty v hospici, na kterých můžeme vidět, jaký člověk je, když má blízko smrti. Také si v ten moment můžeme uvědomit...*i spoustu důležitějších věcí, které jsou pro ten okamžik*

smrti pro nás směřodatné a důležité. Respondentka si myslí, že myšlenkou na smrt bysme se měl zabývat každý, ať už mladý nebo starý, a že by si měl...*uvědomovat, že jednou ten okamžik přijde.* Nikdo z nás totiž nemůže vědět kdy, ani jak zemře, jestli ho postihne nějaká nemoc nebo jestli odejde v jednom okamžiku...*ale víme, že to jednou přijde.* I paní Eva si dobře uvědomuje tuto realitu života a má za to, že je dobré prožít stáří smysluplně, protože nás pomalu přibližuje ke smrti.

2. Nikdo nemá právo brát život

Respondentka s eutanázií nesouhlasí, protože...*život jsme si nedali, nemáme právo si ho vzít.* Stejně tak nemá nikdo z nás právo jej nikomu zkracovat, protože...*my nevíme smysl posledních okamžiků života, nevíme.* Už jenom pokud člověk skutečně věří ve věčnost, o to víc by bylo pomyšlení na uměle vyvolanou smrt horší, protože bychom mu tím mohli nabourat jeho víru a přesvědčení. Nikdy nevíme, co přesně...*se odehrává v mysli toho nemocného člověka, byť trpí nebo byť je na tom špatně, ale z hlediska věčnosti je to naprosto nemožné, nemorální, opravdu.* Respondentka je zcela proti tomu, aby se člověku zkracovaly nějaké okamžiky tady na zemi, protože my sami ani neznáme smysl toho, proč tu jsme.

6.6.6 Shrnutí

Paní Evu k dobrovolnictví motivoval především její **vztah ke starým lidem**. I když se jí nepoštěstilo a místo nemocničního kaplana jí v hospici nevyšlo, rozhodla se přesto kvůli těmto lidem zůstat, protože k nim měla již od dětství velmi blízko a také si uvědomovala, že této pomoci je zapotřebí.

Stejně jako ji samotnou k dobrovolnictví motivoval vztah ke starým lidem, měli by i ostatní dobrovolníci tímto **vztahem ke starým lidem disponovat**. Dobrovolník by si měl uvědomit, že stáří sebou přináší své neduhy a této skutečnosti by měl přizpůsobit svou pomoc klientům.

Z dobrovolnictví si paní Eva odnáší především pocit, že nic není **zbytečné** a její pomoc klientům **má smysl**. Snaží se jim poskytnout zejména duševní podporu v podobě konverzace a své přítomnosti. Ve chvíli, kdy se nachází v hospici, věnuje dobrovolníkům svou plnou pozornost.

V představách o smrti má paní Eva jasnou hlavu. Smrt vidí jako **nevyhnutelnou realitu života**, se kterou se jednou potká. Myslí si, že je důležité, aby se člověk nebál o tom mluvit a nebál se nad smrtí občas i popřemýšlet.

Paní Eva věří, že nikdo nemá právo brát život někomu jinému a nemá ani právo mu jej jakýmkoli způsobem zkrátit. Nikdo totiž nemá tušení, proč tu jsme, jaký je smysl života, a stejně tak se můžeme jen domnívat, jaké myšlenky se honí hlavou člověku, který prosí, abychom zkrátili jeho utrpení. Respondentka se tedy s myšlenkou eutanázie neztotožňuje.

Tabulka 9 Seznam vzešlých témat z analýzy rozhovoru s respondentkou Evou

Nadřazená témata	Podtémata
Proč zrovna hospic?	Dokud to půjde, budu dobrovolník
Otevřené srdce	Stáří má smysl
I umírání je dar	Není to zbytečné
I já mohu pomoci	Je důležité nebýt sám
Otázky smrti	Přijde si pro každého
	Nikdo nemá právo brát život

6.7 Společná témata

Cílem této podkapitoly je pomocí jednotlivých analýz rozhovorů najít společné rysy, které jsou charakteristické pro zkoumaný fenomén. Pokusíme se jednotlivé příběhy respondentek propojit. Témata, která nám vznikla po analýzách rozhovorů, jsou si velice podobná. Každá z respondentek měla na tyto témata svůj jedinečný a originální pohled, což ovšem neznamená, že se ve většině neshodovaly.

Ted' se pokusíme shrnout všechna společná témata, která nám vzešla z výzkumného šetření, a zaměříme se na hledání odpovědi na naši hlavní výzkumnou otázku a její dílčí otázky: **Jakou zátěž představuje činnost v hospici pro dobrovolníky?**

- 5) **Co motivovalo dobrovolníky k výkonu činnosti v hospici?**
- 6) **Jak dobrovolníky jejich činnost v hospici naplňuje? Co dobrovolníkům jejich činnost přináší a naopak bere?**
- 7) **Jak se dobrovolníci vyrovnávají s otázkami vlastní smrti?**
- 8) **Jaký mají dobrovolníci názor na eutanázii?**

1. Proč zrovna hospic?

Téma motivace k dobrovolnictví v hospici, a tím i odpovědi na první dílčí výzkumnou otázku, bylo ze všech témat asi nejrozmanitější, protože každou dobrovolnici přimělo pomáhat lidem něco jiného. Byly to důvody jako **vztah k lidem, potkat se se smrtí, sen o pomoci, životní zkušenosti, rodina** a uvědomění, že je to **potřeba**.

Paní Alenu přivedl k dobrovolnictví **vztah k lidem**. Ještě před započítím dobrovolnické služby v hospici navštěvovala domov pro seniory, kam chodila navštěvovat zejména své blízké. Věděla, že je potřeba pomáhat lidem, a jelikož si uvědomovala, že zejména **v hospici je tato potřeba velká**, rozhodla se pro něj.

Respondentku Kateřinu přivedl k dobrovolnictví zcela jiný důvod, velmi osobní. Dostala se do určité životní fáze, ke které ji dohnaly životní těžkosti a uvědomění, že již dosáhla padesáti let. Tato fáze pro ni představovala určitý zlomový okamžik, ve kterém si řekla, že je na čase, aby se **setkala se smrtí**.

Jitka měla už od malička **sen, že bude pomáhat** dětem v kojeneckém ústavu. Díky jejímu postižení se jí sen nevyplnil, avšak na křesťanském setkání zjistila, že si dobře rozumí i se starými lidmi. Na návrh dělat dobrovolnici ji však přivedla až řeholní sestřička, která dokázala vycítit Jitčin potenciál pomáhat lidem. A tak si Jitka prostřednictvím hospice mohla alespoň zčásti splnit svůj sen, že bude pomáhat druhým.

Paní Janu motivovaly k dobrovolnictví **životní zkušenosti**, když zažila smrt svých členů rodiny: tety, bratra a matky. Každá smrt rodinného příslušníka jí byla jakýmsi impulsem k tomu, aby začala něco dělat. Když pak slyšela o dobrovolnictví v rádiu, oslovilo ji to natolik, že se rozhodla, že dobrovolnictví je přesně to, co by chtěla dělat.

Respondentka Marie se seznámila s dobrovolnictvím díky své **sestřenici**, která pracovala jako pomocná sestřička v bývalém klášteře. Začala tedy svou pomoc lidem nejdříve poskytovat na stejném místě jako sestřenice, teprve později se rozhodla, že by chtěla vypomáhat i jinde. Ze dvou nabídnutých zařízení se rozhodla pro hospic, který ji přesvědčil svým příjemným prostředím a dobrosrdečnými klienty.

Pro paní Evu bylo dobrovolnictví v hospici přirozená věc. Původně v něm měla přijmout místo nemocničního kaplana, které nakonec nevyšlo. Viděla však, že pomoc lidem v hospici je **potřebná a důležitá**, a to ji motivovalo k tomu, aby se zde rozhodla zůstat jako dobrovolník.

2. Otevřené srdce

Další téma se zabývalo otázkou, co vše obnáší být dobrovolníkem v hospici, tedy odpověďmi na druhou dílčí otázku. Toto téma už natolik rozmanité nebylo, jelikož odpovědi respondentek se vesměs shodovaly: **vztah k lidem, laskavý přístup, empatie, volný čas**. Do tématu jsme zahrnuli také psychickou a fyzickou náročnost dobrovolnictví a, pokud je respondentky zmínily, také způsoby, jak se na tuto náročnost připravit.

Paní Alena spatřuje sílu dobrovolníka v jeho **empatii**, díky které je dobrovolník schopný odhadnout nálady a pocity klientů. Aby mohl dobrovolník klientům v hospici poskytovat podporu, musí si nejdříve najít dostatek **volného času**, který může věnovat pouze jim. O psychické a fyzické náročnosti dobrovolnictví se respondentka nezmiňuje.

V otázce **volného času** paní Kateřina souhlasí s respondentkou Alenou. Podle ní by se měl dobrovolník také vyznačovat **vztahem k lidem**, prostorem pro někoho dalšího, aby mohl mít rád lidi a zajímal se o ně, v tomto případě o klienty. Ani paní Kateřina se ve svém příběhu nezmiňuje o psychické či fyzické náročnosti dobrovolnictví v hospici.

Jitka pro změnu souhlasí s paní Alenou ohledně **empatie**. Souhlasí, že je potřeba být empatický a přemýšlet za klienty, vycítit, jestli je v určitý okamžik vhodné či nevhodné za klientem jít, mluvit s ním a být s ním. Jitka se zmiňuje také o psychické náročnosti, kdy pokládá za nejtěžší nebrat si vše na sebe a nepochybovat o sobě, zda člověk udělal vše správně nebo mohl udělat víc. Vzhledem ke své nemoci se v jejím dobrovolnictví objevuje i určitá fyzická náročnost, která se projevuje například tehdy, když je potřeba přesunout klienty na vozík či z vozíku na postel.

U paní Jany téma Otevřené srdce chybí, jelikož k němu respondentka neposkytla informace a pochopila otázku jinak.

Respondentka Marie se u dobrovolníka zaměřila na **laskavý přístup**. Laskavost dobrovolníka spatřuje ve schopnosti umět si s klienty povídat, zajímat se o ně, doprovázet je na aktivizace a také se pokusit se o to, aby byli spokojení. Psychickou náročnost spatřuje například v momentech, kdy vidí klienty, kteří díky své nemoci přišli o nohy nebo jsou zcela upoutáni na lůžko. Takový pohled je pro člověka těžký přijmout. Fyzickou náročnost vnímá pouze tehdy, když přesunuje klienta z postele na vozík (či opačně) a musí být opatrná, aby mu nějakým způsobem neublížila.

Paní Eva se zmínila o potřebě dobrovolníka jako o **vztahu k nemocným a starým lidem**. Je jen rozumné, aby dobrovolník disponoval touto stránkou osobnosti, aby dokázal pochopit, že stáří sebou nese určité problémy, nemoci a nemohoucnost a dokázal tak pochopit samotné klienty. Respondentka dala přímo důraz na slova, že dobrovolník **musí mít** tyto lidi **rád** a musí vědět, že stáří má svůj smysl a je důležitou součástí života. Za psychicky náročné označila dobrovolníka v situaci, když vidí klienta, který je pesimistický a nenachází v ničem útěchu. Takový dobrovolník se cítí bezradně v tom mu jakkoliv pomoci.

3. I umírání je dar

Jelikož měla druhá dílčí výzkumná otázka několik podotázek, nalezneme zde odpovědi na další – co přináší činnost dobrovolníkovi. Téma se zabývalo dary, které respondentky díky dobrovolnictví v hospici získávaly, ať už se jednalo o pocity či něco jiného. Většina respondentek se v odpovědích opět shodovala: **radost, zkušenosti, trpělivost, potvrzení, pocit naplnění, odvaha, energie, pohoda, dobrý pocit**.

Paní Aleně dobrovolnictví přináší pocit **radosti**, protože ví, že díky ní mohou klienti také cítit radost a nemusí se cítit osamoceně. Dále získává určité **zkušenosti**, například když vidí, co ji samotnou může čekat v takovém období a to ji také **učí**, aby se nepoddávala smutkům.

Respondentku Kateřinu dobrovolnictví naučilo velké **trpělivosti**. Dříve si neuvědomovala, v jakém stavu se může člověk nacházet, když je velmi nemocný. Když sama zjistila, že některým klientům dělá problémy samotná komunikace, musela se respondentka naučit být trpělivá. Díky různým příběhům klientů také získala **potvrzení**, že není správné hodnotit a soudit druhé, ale je lepší si je pouze vyslechnout a nechat to tak, jak to je. Stejně jako paní Alena čerpá z dobrovolnictví i pocit **radosti**.

Jitka získává z dobrovolnictví **radost**, protože dělá něco, co je užitečné, stráví svůj volný čas užitečně a tato zkušenost je pouze její, protože jí ji nikdo nemůže vzít.

Paní Janu pomoc v hospici **naplňuje**, protože může klientům pomoci svou vírou prostřednictvím modliteb a protože její činnost není zbytečná. Také jí dodává **energii** a **odvahu**.

Respondentka Marie z dobrovolnictví čerpá **energii, radost, pohodu** a **dobrý pocit**, že může udělat klienty spokojenými a šťastnými.

Paní Eva ví, že její výpomoc v hospici není **zbytečná**, že i ona ještě může něco lidem nabídnout, například tou pomocí, potěšit je slovem, úsměvem, malou službou nebo čímkoliv jiným, co by si přáli.

4. I já mohu pomoci

Tato oblast tématu se také vztahuje k druhé dílčí otázce. Tímto tématem jsme se pokusili zahrnout způsoby, jakými mohou respondentky klientům pomáhat a také v čem si myslí, že klientům v hospici pomáhají. Odpovědi respondentek si byly opět velmi blízko, i přesto, že při vyjádření k tématu užili jiná slova.

Paní Alena vypomáhá v hospici zejména při aktivizacích a procvičování, kdy je potřeba klienty přemístit na vozík nebo s celou postelí do společných prostor. Účastní se také různých akcí pořádaných hospicem, kde klienty doprovází. Často si s nimi **povídá** a vždy se snaží navodit **téma, které je zajímavé**.

Podle respondentky Kateřiny dobrovolník pomáhá už jen tím, že v určitý okamžik věnuje **plnou pozornost** pouze klientovi. Tuto pozornost projeví třeba tím, že si bude s klientem povídat nebo bude respektovat ticho a poskytovat jako útěchu pouze svou přítomnost. Jedním z důležitých úkolů dobrovolníka je pomoci klientovi zachovat jeho důstojnost.

Jitka říká, že dobrovolnictví v hospici přináší lidem **pokoj**. Pokoj na duši, který může dobrovolník poskytnout opět pouze svou přítomností nebo konverzací s klientem.

Respondentka Jana doufá, že klientům pomáhá prostřednictvím své **víry**. Snaží se pomáhat lidem pomocí modliteb, aby lidé mohli dojít odpuštění, smířili se se svou rodinou a sami se sebou a odešli z tohoto světa v pokoji. Ke své pomoci občas používá vzácnou modlitbu Korunku božího milosrdenství, kterou už nejednou klienty štěstím rozplakala a poskytla jim pocity smíření a odevzdanosti.

Podle paní Marie dobrovolnictví v hospici přináší klientům pocit **spokojenosti a radosti** nebo také nový **pohled** na den, který může být díky přítomnosti dobrovolníka příjemně strávený.

Činnost paní Evy v hospici spočívá ve **svážení klientů** na bohoslužbu a zpět, přičemž s nimi zahajuje konverzaci a povídá si s nimi. Podle ní je pro klienty důležitý už jen samotný kontakt s jiným člověkem a to, že si může s někým pohovořit. Výpomoc dobrovolníka představuje pro klienty v jejich stereotypním plánu dne jisté obohacení.

5. Otázky smrti

Třetí a čtvrtá dílčí výzkumná otázka otevřela téma, které je pro mnoho lidí tabu. Téma, ve kterém se zaměřujeme na respondentky, jejich smíření s vlastní smrtí a jejich názory na eutanázii. Ačkoliv je téma smrti pro některé velmi obtížné řešit, respondentky jej zvládly skvěle. Téměř všechny se s představami o své smrti vypořádávají stejně a v otázkách na eutanázii se všechny shodly na jediném verdiktu.

Paní Alena vnímá svou smrt jako nový začátek konce, jelikož je věřící. Věří, že náš život zde je nám propůjčen pouze na vymezenou dobu, ale že **smrtí to nekončí**. Neděsí ji představy na utrpení a bolesti, jelikož je srozuměná s dnešními vyspělostmi medicíny, které mohou člověku od fyzické bolesti ulevit. S eutanázií **zásadně nesouhlasí**. I přesto, že každý z nás je pánem svého života, neměli bychom mít až takovou pravomoc a **rozhodovat si sami o jeho ukončení**. I zde vidí paní Alena možnost výpomoci ze strany utěšujících léků.

Paní Kateřina vnímá smrt jako **součást života** a neostýchá se o ní mluvit ani se svou rodinou. Představy o své smrti má do určité míry promyšlené, například ví, že by chtěla být zpopelněna, ale místo si ještě nevybrala. Stejně jako respondentka Alena věří, že život **smrtí nekončí**. S eutanázií také **nesouhlasí**. I když si nedokáže představit, jak bych se zachovala v okamžiku, kdy by se jednalo o někoho jí velmi blízkého, stojí si za názorem, že nikdo nemá právo brát život a každého je potřeba **nechat jednou odejít**.

Jitka je také věřícím člověkem a jako věřící člověk věří, že smrt je **součástí života** a proto z ní **nemá strach**. Stejně jako předchozí dvě respondentky ani Jitka s eutanázií **nesouhlasí**. Pomýšlí na ni jako na další **zbraň**, která naprosto zbytečně bere lidské životy. Nabádá k tomu, aby člověk přijal, že smrt a vše co k ní patří, je součástí života, ať už se nám to líbí, či ne. Život je dar, kterým bychom neměli mrhat.

Respondentka Jana se své smrti taktéž **nebojí**. Základem poklidné smrti je pro paní Janu **správně uspořádaný život**. Pokud člověk za svůj život někomu ublížil, je zapotřebí, aby poprosil o odpuštění, smířil se s těmi lidmi a jednoduše žil dobrý život s dobrými skutky a pomocí druhým lidem. S eutanázií paní Jana **určitě nesouhlasí**, jelikož z pohledu její víry to byl Bůh, kdo nám dal dar života a nám nepřísluší si jej brát. Eutanázii označila dokonce za **sebevraždu**. Po eutanázii prý sahají lidé, kterým chybí víra a láska, která by je přesvědčila o tom, že je čeká něco lepšího.

Respondentka Marie byla jediná, která **neměla** otázky své smrti **vyřešené**. Posuzovala smrt z hlediska věku a nemoci u klientů hospice, ale svou smrt ještě nemá dořešenou. Ani na

eutanázii neměla paní Marie jednoznačný názor. Nicméně můžeme z jejího vyjádření usoudit, že s ní taktéž **nesouhlasí**, protože poukazuje na skutečnost, že eutanázie je v současné době **zneužívána**. Podle ní si většina starých lidí neuvědomuje, o co vlastně žádá a co mohou díky bolestí zakalen mysli říci. Proto respondentka doporučuje, aby se téma eutanázie mnohem více řešilo a dopátralo se k nějakému výsledku.

Poslední respondentka, paní Eva, pohlíží na smrt jako na **realitu života**, která čeká každého z nás. Díky starým lidem si můžeme uvědomit spoustu důležitých věcí, které jsou pro okamžik smrti směřodátne a důležité. Stáří je určitý úsek života, který nás k smrti více přibližuje. Myšlenka na smrt by podle paní Evy měla být u každého z nás nehledě na věk, protože všechny nás jednou čeká. S eutanázií respondentka **jednoznačně nesouhlasí**, protože život jsme si nedali a nepřísluší nám právo si ho vzít, ani jej jakýmkoliv způsobem zkracovat. Jsme ochuzeni o vědomí pravého smyslu života a stejně tak netušíme, co se odehrává v mysli nemocného člověka. Z hlediska víry **ve věčnost** je eutanázie naprosto nemožným a nemorálním způsobem odchodu.

K hlavní výzkumné otázce, *Jakou zátěž představuje činnost v hospici pro dobrovolníka*, můžeme konstatovat, že všechny respondentky se dokázaly velmi dobře vyrovnat s faktorem smrti a nalézt v umírání velká pozitiva. Práce v hospici pro ně tak není zátěží, ale obrovským obohacením.

6.8 Doporučení pro praxi

Výsledky výzkumu ukazují, že i když je hospic zařízením náročným na výkon dobrovolnictví, všechny respondentky si s touto skutečností počínají velmi dobře a dokáží v něm nalézt i pozitivní stránky. Díky jejich ochotě a laskavému srdci čerpají z dobrovolnictví i samotní klienti, především podporu pro svůj psychický stav. Náročnost dobrovolnictví z hlediska psychické náročnosti vychází zejména z připravenosti a odhadu pacientova rozpoložení a jeho přání na komunikaci a přítomnost druhé osoby. I s uvědoměním respondentek, že vykonávat dobrovolnictví v hospici bude náročné, se stalo, že je osudy pacientů, kteří byli připraveni o nohy, samostatnost či z důvodu svého zdravotního stavu upoutáni na lůžko, mnohdy zasáhly. To je samozřejmě pochopitelné, protože každý člověk či dobrovolník, který se vyznačuje schopností soucítit s lidmi a mít k nim vztah, nedokáže nad člověkem v takovémto stavu zavřít oči a jít dál, aniž by se mu ho

zželelo. I takovéto nelehké situace však respondentky žádným způsobem neodradily od dobrovolnictví v hospici, jelikož věděly, že jejich přítomnost a milých slov je zde zapotřebí.

Jedním z cílů výzkumu je možnost využití jeho výsledků v praxi. Tyto výsledky by mohly posloužit všem dobrovolníkům a dobrovolnicím, kteří vykonávají dobrovolnou službu v hospici či podobných zařízeních starajících se o nemocné či umírající. Mohou čerpat z pozitivního vyjádření respondentek a obohatit se určitými přístupy ke klientům. Také jim to může přinést uvědomění, že dobrovolnictví v tak náročných zařízeních nevykonávají sami a že třeba nejsou jediní, kdo o sobě občas také zapochybují, zda udělali vše, co bylo v jejich lidských silách.

Další skupinou, pro kterou mohou být tyto výsledky přínosem, jsou lidé, kteří by se rádi zúčastnili dobrovolnictví, ale nejsou si jistí, na kterou cílovou skupinu se zaměřit. Dokáží si představit, že mnozí se právě zařízením, jako je hospic, obloukem vyhýbají, protože si nedokáží představit, jak by to zvládli. Díky našim respondentkám, jejich příběhům a pozitivnímu vnímání si však mohou uvědomit, že aby člověk dokázal vykonávat dobrovolnictví v hospici, nemusí být nijak mimořádný. I naše respondentky jsou pouhými lidmi, dcerami, matkami a babičkami, a této úlohy se zhostily na výbornou. Je důležité si uvědomit, že klienti nehodnotí, jakým způsobem s nimi budete komunikovat, jak s ním budete trávit čas nebo jakým způsobem mu nalijete čaj, pokud vás o to poprosí, ale že záleží na tom, že tam pro toho klienta jste, a to i on sám nejvíce ocení.

Poslední skupinou, pro kterou bych viděla tento výzkum přínosný, by byla naše společnost celkově. Vytvořit tuto práci na webové stránky či připíchnout ji na nástěнку, aby se hospic dostal do podvědomí všem lidem. Většina občanů na hospic stále pohlíží jako na něco zlého. Když před někým vyslovím, že pracuji jako pečovatelka v hospici, dívají se na mě s nepochopením, jak vůbec mohu v takovém zařízení pracovat. Je potřeba, aby si lidé uvědomili, že není důvod se hospice bát, ale naopak přijmout jeho myšlenku a důvody, proč vůbec existuje. Že je tu od toho, aby pomohl klientům se základními potřebami, se zachováním důstojností a se zvládáním bolesti. Je zapotřebí, aby si společnost uvědomila jeho pravé poslání.

ZÁVĚR

Když s někým začnete mluvit o hospici, většinou jej v první chvíli napadnou myšlenky na bolest, umírání a smrt. Tyto myšlenky v něm mohou vyvolávat různé reakce, protože každý se k této skutečnosti stavíme jinak. Je však potřeba si uvědomit, že nás všechny tato skutečnost jednoho dne potká, a i když se nám na ni podaří alespoň na chvíli zapomenout, stejně do nás jednoho dne zasekne své drápy. Ne každý je tedy s touto skutečností ve svém životě vyrovnaný, a proto, i když se dobrovolníkem může stát v podstatě kdokoli, ne každý se může stát dobrovolníkem v hospici.

Dobrovolníci jsou důležitou a nedílnou součástí hospicové péče. To nejcennější, co může každý dobrovolník v hospici klientům nabídnout a věnovat, je čas. V tomto náročném čase je pro nemocného důležité, aby jej někdo doprovázel, poskytoval mu podporu a zprostředkoval spojení s vnějším světem. Dobrovolník může klientům nabídnout svou společnost, konverzaci, ochotu naslouchat jim, a když je potřeba, tak i mlčení. Může klientům číst knihy, hrát s nimi hry, doprovázet je na procházky, vypomáhat jim s drobnými nákupy, nebo jen poslouchat životní příběh, když klienti rádi vzpomínají. Bez dobrovolníků by prostě "hospic nebyl hospicem".

Bakalářská práce je zaměřená na náročnost výkonu dobrovolnické služby v hospici. Cílem této práce bylo zjistit, jakou zátěž dobrovolnictví v hospici pro dobrovolníky představuje. Na základě realizovaného kvalitativního výzkumu bylo pomocí metody interpretativní fenomenologické analýzy u jednotlivých respondentů zjištěno, že náročnost dobrovolnictví nemusí být zdaleka tak zatěžující, jak se zdá.

Bakalářská práce byla členěna do dvou základních částí, teoretické a praktické. Teoretická část se zabývala rozбором odborné literatury vztahující se k danému tématu a praktická část samotným výzkumem. Ze získaných dat bylo zjištěno, že i když se respondentky v hospici setkávají s pacienty v terminální fázi života a jsou obklopeny atmosférou naplněnou nadcházející smrtí, dokáží tuto skutečnost obrátit v něco pozitivního a z této positivity čerpat jak pro sebe, tak i pro klienty. Jako psychickou zátěž respondentky uváděly pouze pocity bezradnosti, když se občas dostanou do situací, ve kterých není klientovi pomoci, protože sám klient si ani pomoci nenechá. Podobně bolestnou situaci respondentky uváděly v podobných případech, kdy se však nejednalo o psychický stav klientů, ale fyzický stav, který byl poznamenán následky nemoci. Z hlediska fyzické zátěže pouze pár respondentek poznamenalo, že při přesunu klienta je zapotřebí dávat si pozor, aby

mu nějakým způsobem neublížily či případně ještě nezhoršily zranění již dříve způsobené úrazem. Jedinou výjimku představovala respondentka Jitka, které v dětství diagnostikovali dětskou obrnu a díky ní má omezené schopnosti pohybu. Ta, jako jediná uvedla, že z důvodu své nemoci pro ni dobrovolnictví v hospici představuje i určitou fyzickou zátěž, protože si nemůže dovolit sama s klientem manipulovat, aniž by klienta či sama sebe neohrozila. Motivaci k dobrovolnictví měla každá respondentka odlišnou. I když je k hospici dovedly různé důvody a inspirace z jiných směrů, všechny byly založené na skutečnosti, že respondentky mají vztah k ostatním lidem a že jim osudy jiných lidí nejsou lhostejné.

Důvodem k výběru tohoto tématu pro bakalářskou práci byla moje osobní zkušenost s hospicem. Od minulého roku totiž pracuji v hospici jako pečovatelka na dohodu. I já měla svůj důvod a motivaci k tomu, proč jsem se rozhodla tuto práci vyzkoušet. Určitě to nevzniklo tím, že jsem se jednou vzbudila, a řekla jsem si tak, teď půjdu pracovat do hospice, ne. Tento impuls vznikl minulý rok v březnu, když byla moje babička v láních po operaci kolene a měla být propuštěna domů. Ovšem nikdo z nás nevěděl, jak babičce po jejím návratu pomoci zařídit pravidelně docházet do nemocnice na rehabilitace. Nabídla jsem se, že kdykoli budu mít možnost, přijedu pro ni a odvezu ji tam. Tato situace však nakonec ani nenastala, jelikož hned potom, co si babičku z lání vyzvedla její dcera, babička tu noc zemřela ve spánku. Ten fakt, že jsem neměla možnost se s ní rozloučit a neměla jsem možnost jí poskytnout tu péči, kterou potřebovala, byl pro mě neskutečně těžký. A tak se stalo, že když jsem šla v létě do hospice poprosit o práci na místo uklízečky, ale bylo mi nabídnuto i pečovatelsví, přijala jsem ho. Mohla jsem tak všechnu tu lásku a péči, kterou jsem babičce nestihla věnovat, zúročit zde, pro klienty. Zprvu jsem se bála, ale nikoli proto, že bych se měla setkat se smrtí, ale z důvodu, abych těm klientům neublížila v jejich stavu ještě více.

V hospici tedy pracuji od minulého července, což bude za chvíli skoro rok. Víím, jak je tato práce pro mnohé náročná, avšak já si vždy uvědomovala realitu smrti a z tohoto pohledu pro mě práce v hospici nepředstavovala žádný problém. Každou směnu jsem vídala dobrovolníky, kteří se sami rozhodli docházet do hospice a pomáhat jeho klientům. Zajímalo mě, jak tuto realitu smrti a prostředí hospice vnímají a přijímají dobrovolníci, a to byl důvod ke vzniku této práce.

Můj výzkum mi mnohé přinesl. Zjistila jsem, že když chcete obětovat ten čas a energii někomu jinému, tak si tu příležitost vždy najdete. Zjistila jsem, že nejsem ta jediná divná, které nedělá problém rozmluvit se o tématu smrti a představách o své vlastní smrti. Potěšilo

mne, když mi respondentky s úsměvem na tváři vyprávěly, co vše jim dobrovolnictví dalo a co vše díky dobrovolnictví ony dávají klientům. Uvědomují si, že to dobrovolnictví v hospici je opravdu zapotřebí. A já bych byla ráda, kdyby bylo více takových lidí, kteří by si uvědomili, že hospic není místem, kterého by se měli bát, ale místem, kde mohou klientům pomoci s poklidem odejít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] FADE, 2004 In ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 192 s. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [2] FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010, 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
- [3] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 1. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-158-2.
- [4] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Thanatologie: nauka o smrti a umírání*. 2., přeprac. vyd. Praha: Galén, 2007, 244 s. ISBN 978-80-7262-471-3.
- [5] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., prep. a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, 437 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [6] HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999, 277 s. ISBN 80-246-0030-7.
- [7] KALA, Miroslav a Zlatica DORKOVÁ. *Paliativní a hospicová péče: studijní opora pro nelékařské zdravotní pracovníky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2017, 1 online zdroj (68 stran). ISBN 978-80-7454-668-6.
- [8] KISVETROVÁ, Helena. *Péče v závěru života*. Praha: Maxdorf, 2018, 149 s. ISBN 978-80-7345-496-8.
- [9] LOUČKA, Martin, Štěpán ŠPINKA a Martina ŠPINKOVÁ. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?* 2., přeprac. vyd. Praha: Cesta domů, 2015, 51 s. ISBN 978-80-88126-08-9.
- [10] MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- [11] PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Grada Publishing, 2012, 256 s. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. ISBN 978-80-247-4659-3.

- [12] RINPOČHE, Sogjal, GAFFNEY, Patrick a Andrew HARVEY, ed. *Tibetská kniha o životě a smrti*. Vydání čtvrté, v Argu třetí. Praha: Argo, 2017, 482 s. ISBN 978-80-257-1545-1.
- [13] ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a Roman HYTYCH. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 192 s. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [14] SHINEBOURNE, 2011 In ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 192 s. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [15] SMITH, 2004 In ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 192 s. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [16] SMITH, FLOWERS a LARKIN, 2009 In ŘIHÁČEK, Tomáš, ČERMÁK, Ivo a Roman HYTYCH, 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 192 s. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [17] STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody a zakotvené teorie*. Boskovice: Sdružení Podané ruce, 1999, 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- [18] SVATOŠOVÁ, Marie. *Hospice a umění doprovázet*. 6., dopl. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-307-4.
- [19] ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *O posledních věcech člověka: vybrané kapitoly z thanatologie*. Praha: Galén, 2014, 315 s. ISBN 978-80-7492-138-4.
- [20] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [21] TOMEŠ, Igor, Eva DRAGOMIRECKÁ, Katarina SEDLÁROVÁ a Daniela VODÁČKOVÁ. *Rozvoj hospicové péče a její bariéry*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015, 166 s. ISBN 978-80-246-2941-4.
- [22] TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002, 149 s. ISBN 80-7178-514-8.

- [23] ULRICHOVÁ, Monika. *Různé tváře smrti: vybrané kapitoly z thanatologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, 143 s. ISBN 978-80-7041-743-0.
- [24] VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019, 112 s. ISBN 978-80-271-2575-3.
- [25] *Výroční zpráva 2018*. HOSPIC CITADELA. Valašské Meziříčí: Diakonie ČCE – hospic CITADELA, 2019, 24 s.
- [26] ZAMAROVSKÝ, Vojtěch. *Bohové a hrdinové antických bájí*. 5., upr. vyd. v nakl. Brána 2. Praha: Brána, 2000. ISBN 80-7243-097-1.

Internetové zdroje

- [1] ADRA. © 2014 [online]. *Dobrovolnictví*. [2020-03-09]. Dostupné z: <<https://adra.cz/dobrovolnictvi>>.
- [2] APHPP (Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče). © 2010 [online]. *Dobrovolníci v hospicové péči*. [2020-03-16]. Dostupné z: <<https://www.asociacehospicu.cz/dobrovolnici-v-hospicove-a-paliativni-peci>>.
- [3] APHPP (Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče). © 2010 [online]. *Formy hospicové péče*. [2020-03-03]. Dostupné z: <<https://www.asociacehospicu.cz/formy-hospicove-peci/>>.
- [4] CESTA DOMŮ. *Advokacie*. [2020-03-9]. Dostupné z: <<https://www.cestadomu.cz/advokacie>>.
- [5] DOBROVOLNIK.CZ. *O dobrovolnictví*. [2020-03-09]. Dostupné z: <<https://www.dobrovolnik.cz/o-dobrovolnictvi>>.
- [6] DOBROVOLNIK.CZ. *Vedení dobrovolníků*. [2020-03-16]. Dostupné z: <<https://www.dobrovolnik.cz/vedeni-dobrovolniku>>.
- [7] IKEM (Institut klinické a experimentální medicíny). © 2015 – 2020 [online]. *Charta práv umírajících*. [2020-03-05]. Dostupné z: <<https://www.ikem.cz/cs/charta-prav-umirajicich/a-830/>>.
- [8] PÉČE.CZ. © 2019 [online]. *V čem se liší hospic a paliativní péče?* [2020-03-03]. Dostupné z: <<https://pece.cz/novinka/v-cem-se-lisi-hospic-a-paliativni-peci/>>.

Zákony

- [1] Zákon č. 198/2002 Sb., *O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)*. Dostupný na: < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

APHPP Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče

ČR Česká republika

IPA Interpretativní fenomenologická analýza

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1</i>	<i>Ukázka ze seznamu témat</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 2</i>	<i>Ukázka nadřazených a podřazených témat</i>	<i>44</i>
<i>Tabulka 3</i>	<i>Ukázka nadřazených témat u jednotlivých respondentek</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 4</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Alenou</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka 5</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Kateřinou</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka 6</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Jitkou</i>	<i>64</i>
<i>Tabulka 7</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Janou</i>	<i>68</i>
<i>Tabulka 8</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Marií</i>	<i>74</i>
<i>Tabulka 9</i>	<i>Seznam témat vzešlých z analýzy rozhovoru s respondentkou Evou</i>	<i>78</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Seznam připravených otázek k rozhovoru

Příloha P II: Rozhovor č. 1 s respondentkou Alenou

Příloha P III: Rozhovor č. 2 s respondentkou Kateřinou

Příloha P IV: Rozhovor č. 3 s respondentkou Jitkou

Příloha P V: Rozhovor č. 4 s respondentkou Janou

Příloha P VI: Rozhovor č. 5 s respondentkou Marií

Příloha P VII: Rozhovor č. 6 s respondentkou Evou

PŘÍLOHA P I: SEZNAM PŘIPRAVENÝCH OTÁZEK K ROZHovorŮM

1. Kolik je Vám let?
2. Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?
3. Jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?
4. Co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?
5. Z jakého důvodu jste si vybrala dobrovolnictví v hospici?
6. Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?
7. Dokázala byste mi popsat, co přináší Vaše dobrovolnická činnost klientům v hospici?
8. Co Vám přináší dobrovolnictví v hospici?
9. Co Vám vzalo dobrovolnictví v hospici?
10. Jak se smířujete s otázkami ohledně vlastní smrti?
11. Jaký je Váš názor na eutanázii?

Doplňující otázky sloužící k upřesnění informací:

1. Co byste na dobrovolnictví v hospici zhodnotila jako nejvíce náročné po psychické stránce?
2. Co byste na dobrovolnictví v hospici zhodnotila jako nejvíce náročné po fyzické stránce?
3. Jak se vypořádáváte s faktem, že vykonáváte dobrovolnickou činnost v zařízení, ve kterém umírají lidé?

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 1 S RESPONDENTKOU ALENOU

V: Kolik je Vám let?

RA: Tak 79, brzy 80.

V: Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?

RA: Tak je to, že to bylo napřed jenom některé dny, co čtrnáct dnů. Teď už chodím pravidelně každý týden, tak je to asi už pátý rok.

V: Jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?

RA: Tak, když jsem tam chodila zpočátku jenom občas, a pak jsme měli soustředění na Hostýně pro dobrovolníky, tak jsem si jako dala telefonní kontakt a tak jsem začala chodit už pravidelně.

V: Co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?

RA: Tak, vždycky jsem měla vztah. I tady jsem ještě, když jsem měla malé děti, chodívala do domova důchodců, když tam byli známí a, tak, pomáhat lidem, aby nebyli osamocení že, aby aspoň trošku jich potěšit.

V: Z jakého důvodu jste si vybrala dobrovolnictví v hospici?

RA: To právě bylo to, že jsem tam chodila napřed občas, a když už jsem začala pravidelně chodit, tak jako (smích), jak bych to řekla. Už jsem tam začala pravidelně, tak je to, není už diakonií, ale v hospici, že je tam potřeba s těma lidma opravdu jako...nevím, jak bych to řekla. Napřed jsme měli, hodně dělali, takové jak to jsou ty společné aktivity, to procvičování a povídání a na procházky a různé akce s nima, tak že...(smích) Nevím.

V: Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem?

RA: Tak pro mě je to i taková jako radost, že můžu s někým udělat, aby nebyl sám, osamocení, tak aspoň chvíli s ním popovídat a pro mě je to jako radost a jinak...Nevím, jestli...Jak bych to řekla, co to obnáší. Tak, nějak. Taky nemůžu tam třeba chodívat někdy, když mám ještě děti malé, vnoučata že, takže není to třeba úplně pravidelně, ale snažíme se chodit, když víme, že je tam, jsou tam ty aktivity, že tam pomáháme s tím přivezením těch pacientů a takové různé pak jsou tam ty procvičování a povídání a jinak, co to obnáší, to znamená (smích), dává mě to jako takové radost, že můžu někoho jako potěšit no.

V: Dokázala byste mi popsát, co přináší Vaše dobrovolnická činnost klientům v hospici?

RA: Tak já si myslím, že by mohlo být ještě víc takových dobrovolníků, že to opravdu potřebují ti pacienti. Jistě, že se napřed domluvíme někdo, podle toho stavu jejich, jak jsou na tom, že to někdo nepotřebuje, nepožaduje, ale je na nich vidět, že rádi nás přivítají a vždycky, si myslím, že navodíme takové téma, které jich zajímá že, hlavně a...(smích).

V: *Co přináší Vám dobrovolnictví v hospici?*

RA: No tak jsou to takové zkušenosti že, jak třeba i nás to někdy čeká takové období, někdy horší, někdy lepší a že to tam ti lidé snášejí opravdu, bych řekla, s trpělivostí a že mě to učí taky, aby se člověk nepoddával tím smutkům, nevím, jestli...

V: *Co Vám vzalo dobrovolnictví v hospici?*

RA: Tak já nevím, ale, časově jako, teď když jsem na důchodě, tak je docela na to čas a, myslím si, že nevzalo nic, co by to...Nevím, že to jenom přináší takové jakoby uspokojení, že udělám někomu radost a že rádi si popovídají a...

V: *Jak se smiřujete s otázkami ohledně vlastní smrti?*

RA: Tak, nevím, ale věřící člověk to trošku bere jinak, že jsme tady na chvíli, a že snad ten život tady je jenom opravdu na chvíli a že to nekončí tím koncem ta, ten náš život. A smířená bych byla aj s tím, že vlastně děti už jsou zaopatřené a teď už jsou takové i různé prostředky, utěšující léky, když by člověk byl špatně na tom a trpěl, už by nemusel tolik trpět, že tam jako je ta medicína už teď v takovém, že ta pomoc tam je. Nebojí se člověk tak jako, snad by bylo to určitě jinak, když bych měla nějaké, už k tomu se to směřovalo, ale tak myslím si, že ta víra hodně pomáhá.

V: *Jak se vypořádáváte s faktem, že vykonáváte dobrovolnickou činnost v zařízení, kde umírají lidé?*

RA: Tak, ty zkušenosti v rodině už byly, tak je to...My jsme měli náročné zkušenosti, ale tam v tom hospici my tam tak děláme hodně ty aktivity, a když chodíme za těžkýma pacientama, tak většinou nám řeknou v jakém jako je rozpoložení, jestli má náladu na popovídání nebo ne, takže, nevím přesně, jak zněla ta otázka, co se..

V: *Jak se s tím vypořádáváte.*

RA: Taky to na mě působí, že to se mně přemítá potom ještě dva dny v hlavě, co jako ten člověk taky prožívá a jak mu to ulehčit, je to už na těch lidech okolo že, nevím. Já...

V: *Je to vše, co byste chtěla k této otázce říci?*

RA: Tak, myslím, že je to tak, že když jsem v pohodě a vyrovnaná a tak, tak mě to netrápí tak moc než když bych měla nějaké nemoci, že asi je to jiný rozdíl.

V: *Poslední otázka. Jaký je Váš názor na eutanázii?*

RA: Tak to není dobrá tady ta věc. Já myslím, že to už snad nebude se používat, protože každý si sice může o tom rozhodnout sám že, ale že aby člověk si řekl, že tu nechce být a si poručil, to se mně nelíbí, že by jako byla ta možnost, raději ani, aby nebyla, to ne. To je, brát

někomu život, já myslím, že se to dá ustát i jiným způsobem, nějakýma lékama nebo nevím, to není dobrá věc.

V: Tak jo. To je ode mě všechno a já Vám děkuji za rozhovor.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 2 S RESPONDENTKOU KATEŘINOU

V: Kolik je Vám let?

RK: Je mi 52 let.

V: Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?

RK: 4 měsíce.

V: Jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?

RK: Je tak, to asi vyplynulo tak nějak jako přirozeně, jako že konkrétně určitě (smích). No to si myslím, že v průběhu života člověku tak nějak jako přijde, ale vlastně možná mě, možná mě inspirovala v nějaké rovině prostě maminka, která dlouhodobě pracovala pro Adu, v Ostravě, a vlastně možná takových deset let, už je samozřejmě v důchodovém věku a dělala koordinátorku těch dobrovolníků. Sice ne v hospici, to je jedno, jako do domácnosti, k těm starým lidem, takže vlastně nějak dlouhodobě se o tom, jakoby, mluvilo, no a tak to někde tam ve mně uzrálo a asi ten poslední rok jsem prostě si říkala, že by mě ten hospic zajímal a vlastně když potom přišla příležitost, že jsem se teda s Evou setkala, Markovou, a zjistila jsem, že pracuje v hospici, tak jsem si říkala, že to teda jako zkusím.

V: Co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?

RK: No tak, úplně prioritně, opravdu to první co bylo, tak to bylo to můj osobní, prostě v nějaké té životní fázi bylo setkání se, mít možnost setkat se se smrtí. Úplně jako blíž to nevydefinuju, ale bylo to prostě nějaké životní jako těžkosti nebo možná i životní fáze po té padesátce a tak jsem se dostala prostě do okamžiku, v té druhé polovině loňského roku, že prostě je čas se podívat smrti do očí. Tím to teda nějak celé vzniklo, samozřejmě to dále bylo, že mám poměrně dost volného času a cítila jsem, že je taky třeba něco dělat i pro druhé, že nemůžeme jenom brát, ale je třeba i dávat, jakoby do nějaké rovnováhy, ale úplně to prvotní, to prioritní to bylo to moje osobní, postavit se prostě smrti čelem no.

V: Z jakého důvodu jste si vybrala dobrovolnictví v hospici?

RK: Tak tím asi odpovím teda, myslím si, že jsem v podstatě odpověděla tou předešlou otázkou jo, že to bylo téma té smrti, a která se teda samozřejmě, s tou se můžu potkat v tom hospici no.

V: Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?

RK: Tak toho bude asi určitě víc, takových těch pragmatičtějších věcí. Určitě prostor, jakoby čas, mít volný čas a najít si čas teda, ale asi u mě to bude otevřené srdce. Asi když jste to řekla, tu otázku, jako první, tak mě tam přišlo jakoby otevřené srdce, jako mít prostor, pro

někoho jiného a s tím časem, to už jsem tomu trošku jako utekla. To už jako, jako, že jo, ten mozek tam jako samozřejmě to posílá a je to pravda jo, je třeba si jako najít prostor a, ale, zájem o lidi, mít rád lidi. Mít rád lidi, zájem a, protože pro mě to bylo neuvěřitelná spousta lidských příběhů, zajímavých, chuť se učit něco nového, poznávat, dívat se, jak to mají jinde a jak ty věci jsou.

V: Dokázala byste mi popsat, co přináší Vaše dobrovolnická činnost klientům v hospici?

RK: No tak já věřím že, aspoň na chvíli, je to ta má plná pozornost pro ně. To znamená, že cítí, že tam je někdo, koho aspoň pro ten čas jako jsou zajímaví. To jsem špatně vyjádřila. To, že můžou vlastně v tom čase cokoli říct a vlastně pro mě to bylo mnohdy jenom o tom jenom tam být, ani jsme, někdy jsme mluvili, ale někdy jsme jenom byli a to ne, že mám pocit, ale to vím jako, nebo vím jako ze zkušenosti, že někdy mlčet a jenom být v tom, je daleko více než ta slova. No takže možná jako to, že někoho zajímají, to že mají ještě určitou důstojnost, mají důstojnost, samozřejmě jo, no.

V: Co Vám přináší dobrovolnictví v hospici?

RK: To je snazší pro mě, taky k tomu hodně řeknu (smích). No, spoustu věcí. Pro mě to bylo třeba v prvé řadě trpělivost. Já jsem se tam učila obrovské trpělivosti. To, takhle když my spolu vedem hovor že jo, jedna věta následuje druhou, a mě opravdu chvíli trvalo, než jsem pochopila, že ne že by ten člověk nechtěl, ale že to trvá, než zformuluje tu větu vůbec a než ji ze sebe vypraví a to mě opravdu posadilo na prdel jo, to jako, než mi to vlastně došlo, co to jako dělám, takže, trpělivosti. Obrovské trpělivosti a potvrzení, ne že by od toho, že člověk opravdu nesmí hodnotit, nesmí soudit prostě, protože jsem vyslechla různé, opravdu různé ty příběhy a nechávala jsem to tak, jak to je. Ne se vším třeba bych rezonovala nějak lidsky, ale jaksi toho v okamžiku té blížící se smrti je to vlastně úplně, úplně jedno všechno, ale absolutně. Jestli byl někdo komunista, nebo že různě jsem si tam vyslechla některé věci se mnou jakoby, že když se spolu budem jako nějak vnitřně, ale tam to bylo úplně jedno. Tam to bylo opravdu, opravdu jedno a no, je to já jsem tam fakt měla tu trpělivost, ale i radost. A radost, protože my jsme se, kolikrát se mi podařilo, a v tom jsem fakt měla radost, že jsem toho klienta dokázala rozesmát. To mě opravdu jako těšilo, že takovou nějakou hloupostí, banalitou, že prostě vykouzíte člověku úsměv na tváři, tak.

V: Co Vám vzalo dobrovolnictví v hospici?

RK: Vzalo? No ono to byly čtyři měsíce, takže to fakt byla poměrně krátká doba a, hm, možná nějakou iluzi, ale já teď úplně jako nevím jako jako jako čeho, jako protože mě to

nevzalo nic, mě to dalo. Já opravdu jsem, mě to opravdu jako dalo. Tím obdarovaným jsem já. Tak to to jako je.

V: Jak se smiřujete s otázkami ohledně vlastní smrti?

RK: Tak určitě je to téma, které vnímám, o kterém se bavíme, téma, které mám třeba v daném okamžiku jakoby v nějaké rovině rozmyšleno, že třeba vím, že bych chtěla být zpopelněna, ale třeba ještě nemám místo, kde bych jako chtěla být a jo, je to tak. Jako začátek je konec, je to absolutní součást života, mluvíme s tím v rodině, s mužem, s dětma, jo. To si myslím, že jako je, je to v pořádku. Tam byla otázka mojí smrti nebo obecně, protože co tam ještě bylo zajímavé, co vlastně mi přišlo, on ten hospic jako byl jako úplně v pohodě, ale byli tam okamžiky, kdy jsem si uvědomovala, že ten člověk přece jenom je jakoby cizí. Že kdyby tam ležela jako nějaká mi blízká osoba, tak kdo ví, jak bych se s tím vyrovnávala jo, ale pokud jste se ptala na tu moji, na tu vlastní smrt, tak to...Navíc já si myslím, že to smrtí nekončí jo, takže (smích).

V: Poslední otázka. Jaký je Váš názor na eutanazii?

RK: Pro mě to je velmi těžká otázka, několikrát jsem na ni byla jako dotazovaná. Já si myslím, že nikdo nemá právo brát život. Nikdo nemá brát právo život, že je třeba ho nechat odejít a tak. Ale zcela upřímně jako si vlastně nedovedu představit, kdybych před sebou měla někoho, kdo trpí, jako blízkého, jo jako. Já bych lhala jo, tak jako. A věděla bych, že je to nezvratné a on mě prosil. Já říkám ne. Já říkám, že ne, jako bytostně, ale je to těžké, je to opravdu těžké téma. Nemůžu říct jako že ne a bouchnout a nebyla bych v tom upřímná, jo. Určitě říkám ne, nedovolila bych si, případem někde, kdybych byla takhle v hospici něco, ale věřím, že můžou být v životě okamžiky, kdy bych ještě byla hodně prověřená.

V: Tak to je ode mě vše. Já Vám děkuju za rozhovor.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 3 S RESPONDENTKOU JITKOU

V: *Kolik je Vám let?*

RJ: 26.

V: *Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?*

RJ: Od 2018.

V: *Jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?*

RJ: Přes řeholní sestřičku, která u nás ve farnosti působila, a vlastně vzniklo mezi náma takové přátelství a tak nějak vycítila, že mám nějakou schopnost pomoci lidem, no a tak mi říkala vlastně, jestli bych to nechtěla zkusit. Já jsem se samozřejmě bála že, ale, tak jsem to zkusila, šla jsem tam a tak nějak na mě zapůsobil dobře ten, jakoby, ten prostor a vlastně, tím pádem jsem ztratila takové ty obavy, protože jsem měla zkušenost od mého pradědy s domovem, a tam to nebylo moc jako příjemné, to vyloženě, ten strach vůbec, že se tam člověk dostane. A, postupem času, prostě mi bylo nabídnuto, jestli bych se nestala oficiálně dobrovolníkem.

V: *Já tady mám další otázku, co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem. Můžu to chápat tak, že to byla teda ta řeholní sestřička, že ona Vás k tomu teda dovedla nebo je tam ještě nějaký...*

RJ: V podstatě já jsem už od malička měla takový sen, že vlastně budu pomáhat dětem v kojeneckém ústavu a právě, ono to má i takovou jako návaznost, že vlastně je tady jiná pomoc, vlastně starším lidem. A shodou okolností jsem byla vlastně v roce 2018 na takovém křesťanském setkání, jmenuje se to Antiochie a vlastně už tam, vlastně jsem se začala bavit jakoby víc se staršíma lidma a tak, a tak nějak vlastně jsem na to v podstatě se napojila a zůstala jsem u toho no, zatím.

V: *Z jakého důvodu jste si vybrala dobrovolnictví v hospici?*

RJ: Možná, právě kvůli, jakoby, těm těžkým, jakoby, případům. Ne protože bych se na to dívala jako, na tu, na to utrpení samotné, ale právě že, vlastně spousta lidí má jakoby strach kvůli těm obavám, vlastně že ti lidé trpí, fyzicky že. Ale oni většinou trpí teda psychicky.

V: *Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?*

RJ: Spousta věcí. To je moc obsáhlá otázka.

V: *Tak co Vás napadne.*

RJ: Takové tolerance, jak, v podstatě, vlastně s tím kolektivem, tak i s těma samotnýma lidma. Člověk musí být empatický. Prostě, kolikrát vlastně i přemýšlet za ty lidi. Jo, že už

musím vědět co a jak a tak nějak vycítit, že to bude vhodné a nevhodné. Kolikrát prostě člověk se otočí během dvou minut a prostě už ví, že to nepůjde.

V: Dokázala byste mi popsat, co přináší Vaše dobrovolnická činnost klientům v hospici?

RJ: Já bych řekla pokoj. Opravdu pokoj, protože se mi stalo, i když bych si to, člověk si to neuvědomuje v ten okamžik, tak většinou se mi stává že, já přijdu za jedním klientem, ale nakonec jsem vlastně rozdělena pro dva a právě teď si vybavuju jednoho klienta a nepřišla jsem za ním původně. A nakonec vlastně jsem, leda to, že tam člověk byl. Tak, vlastně mu přineslo ten pokoj, protože já jsem odcházela a ten, právě ten člověk, který neřekl ani slovo, tak prostě mě vzal za ruku a řekl, děkuju. A myslím si, že to docela jako bylo výstižné, jo, že nebylo třeba víc slov.

V: Co přináší dobrovolnictví v hospici Vám?

RJ: Já bych řekla radost a potěchu, že vlastně udělám pro někoho něco, co je užitečné a strávím užitečně prostě čas, i když to kolikrát stojí jako úsilí a tak, ale stojí to za to. Prostě to nejde zaplatit, ani jakoby někomu předat. Člověk si to musí trochu prožít no.

V: Je naopak něco, co Vám dobrovolnictví v hospici vzalo?

RJ: Já bych řekla, že ne.

V: Ještě to chcete nějak rozvést nebo můžu, můžu dál?

RJ: Můžete pokračovat.

V: Jak se smířujete s otázkami ohledně vlastní smrti?

RJ: Tak já jsem věřící, takže já bych řekla, že dobře, jo, že nebojím se smrti, беру prostě tak jak je, že je součástí života a vlastně, ne že by se člověk úplně jakoby těšil na samotnou smrt, ale bere to tak, že vlastně to, že se nám dějí různé těžkosti v životě a člověk prostě ty svoje kříže bere, přijímá je, tak se stává součástí, podobný vlastně Ježíši Kristu, který vlastně za nás vzal taky ten obrovský kříž, a tak asi.

V: Jestli se můžu zeptat, co byste zhodnotila na tom dobrovolnictví jako nejvíc náročné na psychiku nebo na fyziku?

RJ: Na psychiku, vlastně, dokázat si to jakoby nebrat na sebe. Odpoutat se od těch lidí, starostí, prostě nechat to tam, že kolikrát člověk, že jo, přijde a má myšlenky, jo, udělal jsem to správně, řekl jsem to, neřekl jsem to, ale většinou teda člověk potom dojde k tomu, že udělal to, zrovna to, co měl nejlepšího a už to vlastně nejde změnit.

V: A něco po fyzické stránce by Vás napadlo?

Tak, jako mě by třeba napadlo spoustu věcí, tím že jsem tělesně postižená, tak kolikrát jako mě je vlastně líto, že těm lidem nemůžu pomoci tak, jak bych chtěla jo, že musím opravdu

já si říct, ty jo, tak na to nemáš prostě, zůstaň tam, kde jsi jo, takže kolikrát bych i třeba někoho vytáhla ven, ale nedovolím si to, protože vím, že ten člověk třeba si nemůže nebo nechce sednout na vozík, ale vím, že kdyby šel se mnou, jo, tak třeba může spadnout a tak. Takže to už musím zase myslet za toho člověka že.

V: A ještě Vás poprosím, poslední otázka, jaký je Váš názor na eutanázii?

RJ: Ne. Zásadně ne. Myslím si, že je to tak složité, a byla by to zase zbraň vlastně, jak vzít život úplně vlastně zbytečně, protože ať už se nám to líbí nebo ne, tak prostě smrt a jakoby to, co k ní patří, je součástí života a život je prostě dar, ať už si to nazveme jak chceme, je to dar.

V: V tom s Vámi souhlasím. To je ode mě teda všechno, já Vám děkuju za spolupráci a za rozhovor.

RJ: Není zač. Rádo se stalo.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR Č. 4 S RESPONDENTKOU JANOU

V: *Kolik je Vám let?*

RJ: No, padesát tři.

V: *Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?*

RJ: Od roku 2017.

V: *Jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?*

RJ: To bylo takové, dalo by se říct, krůček po krůčku, protože jsem se k tomu vlastně dopracovala. Kdyby mně řekli, někdo by mi řekl před deseti lety, že to budu dělat, tak mu nebudu věřit, protože jsem k tomu nikdy jako tak neměla, nebo nemyslela jsem nad tím, ale mě spíš k tomu dostalo, dostaly životní situace. A to začalo vlastně mojí tetou, o kterou se starala moje maminka. Tenkrát, tenkrát vlastně, ani nevím jak, ale já jsem šila, měla jsem dvě děti a z ničeho nic prostě jsem vstanula, nevím, co mě k tomu dohnalo, ale prostě jsem šla dolů a šla jsem se podívat na tetu, aniž bych věděla, že maminka není doma. Ona na mě volala ze záchodu a říkala, Janičko, prosím tě, ulož mě. Tak jsem ji vzala z toho záchodu, dala jsem ji do postele, zakryla a ona začala vlastně umírat. Začala chroptět a začala umírat, takže si mě zavolala, abych ji uložila. To byl takový prvopočátek, ale nikdy nebrala jsem to tak nějak jako, že jsem si to nějak neuvědomovala tenkrát ještě. Potom se stalo, že mně onemocněl vážně bratr, který měl pár roků, měl něco po padesátce. Ted' jsem za ním chodila do té nemocnice a on byl, byl prostě zedník. A jako zedníci bývají sprostí. A já jako věřící jsem měla strach o to, že prostě, my věřící věříme v to, že prostě když umře v těžkém hříchu, že prostě nedojde k spasení, že nedojde prostě do nebe, že končí někde v pekle a nebude mu už pomoci, protože odtamtud není návratu, no a tak jsem prostě volala jednomu knězi a prosila jsem ho o pomoc, a on říkal, co si zoufáte, pěkně se zaň ho modlete, já za něho odsloužím mši svatou, uvidíte, co se bude dít. Tak jsme to tak udělali, a ono se fakt dělo. Já jsem potom volala otci jinému, jestli by za ním zašel, jestli by prostě mu neudělil svátosti, ale že nechce kněze. A on říkal, víte, paní Bajgarová, já nerada chodím, nerad chodím k někomu, kdo nechce. Ideální by bylo, kdyby chtěl, a já jsem tenkrát, nevím, jak mi to vypadlo z pusy, prostě mi to tak vypadlo, jsem mu řekla, víte, otče, ale život není ideální. A on říkal, máte pravdu, já tam zajdu. A on tam tenkrát zašel a pak mi volal a říkal, paní Bajgarová, stal se zázrak. A já říkám, díky bohu, já jsem ještě nevěděla, co se stalo, ale on se, s ním se totiž předtím nedalo vůbec mluvit. On neměl srozumitelnou větu, furt jenom nadával, nebylo, neměl pěkné ty. A on říká ten kněz, představte si, že on přijal všechny svátosti, on se celoživotně vyzpovídal a litoval všeho co, čeho to, přijal svaté přijímání a

svatost pomazání a něco úžasného. A já jsem říkala, díky bohu za to. Já jsem na ten druhý den přišla za ním, to byl vyměněný člověk. Z něho všechno spadlo. Prostě, já jsem ho nepoznávala. My jsme si zavzpomínali na dětství, my jsme si zaplakali, a on tenkrát mi řekl, viš, Jani, akorát mě mrzí, že nebudu moct poprosit svoji rodinu o odpuštění. A já říkám neboj se, Bůh se o to postará. A on na druhý den umřel.

V: Potřeboval to ze sebe vlastně dostat, s někým si promluvit, že.

RJ: On byl šťastný. Já jsem byla šťastná za něho taky, já jsem mě to taky tak strašně naplnilo, já jsem byla prostě z toho úplně hotová. A pak jsem v srdci prostě věděla, že prostě musím něco udělat, a když bylo vlastně pohřeb, tak jsem poprosila kněze, jestli by tam něco nepřčetl, a on říkal, ne paní Bajgarová. To je osobní věc, to budete muset vy. A já říkám, otče, ale já jsem v životě nestála před lidma, to dopadne špatně. A on říkal, nebojte, duch svatý se o to postará. A tak já jsem tam přišla před ten mikrofon, jak mi, si mě zavolal. Mě se rozklepaly ruce, nohy, pusa, já jsem nebyla schopná říct slova. Pak jsem se podívala na toho otce, on se na mě usmál a on říká do toho. A tak to najednou ze mě spadlo a já jsem prostě tam řekla a poprosila tu rodinu jménem jako bratra, aby mu odpustili všechno, čím se tohle, to, že kdyby měl možnost, tak by to udělal sám. A takže, to jsem prostě tenkrát tam řekla, řekla jsem tam, že máme odpouštět, a nesoudit, protože nevíme, jak kdo se cítil, jak byl kdo zraněný a jedno s druhým a já jsem tam tu rodinu rozbrečela. A já jsem říkala, kéž by prostě mu odpustili no. A tohle, tohle když jsem viděla, jak ten bratr opravdu byl šťastný, tak mě zase dalo takový, jakoby, impuls další k tomu, že, že prostě něco bych měla dělat. No a potom jsem měla zkušenost s maminkou. Maminka onemocněla, odvezli jsme ji do nemocnice, protože měla těžký zápal plic a já jsem tenkrát onemocněla taky, takže jsem za ní nemohla pořádně jít. No a tak jsem prostě jenom tam na chvíli utekla za ní, ale jenom ve dveřích jsem ji pozdravila a říká, maminka mi tenkrát řekla, Janičko, aspoň ty se mně uzdrav. No a na druhý den vlastně jsem se nad ránem vzbudila, teda, jsem, jsem v noci prostě měla sen, nad ránem, hodně živý, to se jako fakt málokdy stává, že živý úplně sen, že jsem ju držela za ruku a že kolem nás lítali zlí duchové. To bylo strašné, to strach, úplně šel děs a já jsem se začla modlit otčenáš, a když jsem skončila, když jsem řekla amen, tak ti zlí duchové odešli, my jsme se uklidnily a já se vzbudila. A najednou zazvonil telefon a primář mi oznámil, že maminka umřela. Takže, to jsou takové zkušenosti, které jsem, opravdu mě zasáhly a mě přiměly k tomu, že prostě bych chtěla pomáhat druhým. Já věřím v to, že prostě lidé především potřebují dojít k tomu odpuštění, to je nejdůležitější, že oni jsou sice nemocní jedno s druhým, ale jediné co jim chybí prostě se smířit s rodinou, sami se sebou a odejít

smíření z této zem. A když jsem dělala, potom začala, vlastně potom jsem aji slyšela v Proglasu o tom dobrovolnictví, a to mě tak oslovilo, že jsem řekla, to chci dělat. Tak jsem začla chodit do hospice, a byla jsem za to ráda, protože už jsem se setkala s mnohými, s kterými jsme si povykládali a často když už umírali, tak jsem se pomodlila. My věřící máme takovou vzácnou modlitbu Korunku božího milosrdenství. Tam je příslib, že když se pomodlíme u umírajícího, i kdyby těžce zhřešil, tak Bůh mu dá milost odpuštění, když toho lituje. Musí toho samozřejmě litovat. A stalo se mi, že když jsem se tuhle korunku pomodlila, tak opravdu ukápaly slzy lidem, že byli takoví smíření a odevzdání.

V: Mohu pokračovat? Já mám jako další otázku, z jakého důvodu jste si vybrala to dobrovolnictví v hospici. Je to teda v rámci těch zkušeností, co jste zažila ohledně té smrti a tak? Můžu to tak brát?

RJ: Ano.

V: Takže přeskočím dál. Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?

RJ: No, obnáší. Ono to, v podstatě, mě to naplňuje, tím, že prostě mohu pomoci aspoň tou modlitbou a tím, tou přítomností s tím člověkem, který právě umírá, tak tam je, prostě, dodává tu sílu, že prostě to nedělám zbytečně, že když vykouzlím ten úsměv na tom člověku, i když trpí a umírá, tak to mě, mě osobně to posiluje, dodává odvalu.

V: Takže Vám to přináší vlastně nějaké uspokojení z toho, že pomáháte druhým. A je něco, co Vám to dobrovolnictví vzalo? V tom hospici?

RJ: Ne.

V: Jak se smířujete s otázkami ohledně vlastní smrti?

RJ: Já nemám strach, ne. Jako, tady, jak říkám, je důležité, aby člověk měl pořádek se svým životem, jestli někomu ublížil, tak je třeba prostě poprosit o odpuštění, smířit se s těma lidma a opravdu žít dobrý život, dobré skutky druhým, prostě žít pro druhé. To je důležité.

V: Co Vám přijde psychicky nejnáročnější na dobrovolnické činnosti?

RJ: No, musím říct, že s boží pomocí bych to nezvládla sama, že já pokaždé, když idu do hospice a idu k někomu, tak se vždycky jako modlím, aby mi Bůh dal tu sílu, aby mi vkládal slova do úst, protože já jsem obyčejný člověk, a prostě bez té pomoci boží to nejde.

V: A je tady i nějaká fyzická náročnost v tom dobrovolnictví?

RJ: Ani ne.

V: Poslední otázka na Vás. Jaký je Váš názor na eutanázii?

RJ: Nesouhlasím, určitě nesouhlasím, protože z křesťanského hlediska aj pán Bůh nám dal vlastně život, dar života a my nemáme právo si ho brát. A tito lidé, kteří se o to chtějí, teda

žádají, si myslím, že, že nemají, že nemají ten tu víru prostě, že jim chybí ta láska, která, která by je přesvědčila o tom, že je čeká něco lepšího, ale spáchat sebevraždu, v podstatě to je sebevražda, to nám nepřísluší, abychom šáhli si na život. Ano, utrpení je hrozné, ale dneska jsou takové možnosti, že, že prostě je úleva, a když jsem všimla, že často lidé, kteří prostě jsou smíření životem, tak umírají opravdu s nadějí. A pak jsou lidi, kteří žili špatný život, Boha odmítají, a umírají opravdu se strachem v očích. To je, no, velké, jako. Já jsem se s tím setkala hodněkrát a ten kdo odmítá pomoc boží, tak vlastně umírá osamocen a v zoufalství.

V: Je to vše k této otázce tedy?

RJ: Já myslím, že jo. Jestli ještě nemáte vy něco (smích).

V: Nemám. U mě je to teda všechno. A já Vám teda děkuju za spolupráci a za ten rozhovor.

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR Č. 5 S RESPONDENTKOU MARIÍ

V: Kolik je Vám let?

RM: Takže, já jsem padesátý šestý ročník.

V: Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?

RM: Dobrovolnickou vykonávám sedm, sedm let.

V: A jak jste se dozvěděla o možnosti stát se dobrovolníkem?

RM: Moje sestřenka pracovala v Choryni, kde je vlastně bývalý klášter, tak tam pracovala jako sestřička pomocná u těch vlastně, u těch starých lidí. Takže, tam jsem začala jezdit, jako jsem si to vyřídila v Adře, a začala jsem tam jezdit a moc jsem si oblíbila vlastně jednu babičku, která měla 86 let, byla z Hranic, jmenovala se taky Maruška a ještě bydlela s jednou, s jednou spolubydlící, ta měla dokonce 96 let a tak jsem za nima vlastně začínala jezdit jednou týdně. Paní Marušku jsem brávala vždycky, ta ještě mohla chodit, jsem ji brávala na zahradu. Tam je velká rozlehlá zahrada, tak jsme vlastně vždycky chodívaly na procházku a měla ráda, ona vlastně už je teď kom rok, tři čtvrtě roku po smrti, a hrozně měla ráda teplo. Takže když jsme šli ven, na procházku, říkám, Maruš, je tam dobře, je tam sluníčko, tak dycky co nejtlustší svetr, ne, já, já mám ráda teplo. Tak jsme si povykládaly venku, jsme si sedly na lavičku. Když byla nějaké ovoce třeba a jela jsem k ní, tak jsem jí vzala třeba hrozno nebo, nebo jabka nebo nějakou čokoládku, tak byla jako ráda, tak mně vykládala, že třeba pracovala dřív, mám dojem, že dělala v účetnictví, a byla velice dobrá v matematice, že mívala dycky samé jedničky, no. A potom vlastně jsem se ještě paní Šimové, se Adry zeptala, jestli ještě bych mohla vlastně jezdit někde třeba tady do Mezříčí a řekla vlastně, že může být buď Diakonie, anebo že může být vlastně tady Citadela. Tak jsem vlastně si zkusila tu Citadelu, a jsem tady 2 roky a taky jsem si to oblíbila, protože jednak je to prostředí, kde se cítím velice dobře, klienti jsou tady takoví, můžu říct, že dobrosrdeční. Co se týká sestřiček, tak milé, takové jako obětavé, že vlastně jako se snaží těm klientům dát co nejvíce té pozornosti.

V: A z jakého důvodu jste si vybrala hospic?

RM: A můžu říct, že jak jsem se tady byla podívat, tak udělalo to na mě takový, dá se říct, takovou srdeční, takové, srdeční takovou pohodu, že jsem se tu cítila velice dobře.

V: Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?

RM: No můžu říct, že takový přístup, přístup, dobrý laskavý přístup k těm, co jsou tady vlastně ti klienti, kteří jsou tu třeba na měsíc nebo na dva měsíce, umět si s nima popovídat, být prostě takový v pohodě, laskavý, zajímat se, co oni by rádi slyšeli, a i různé takové jak

tu bývají různé takové aktivizace, tak dělá mi dobře jako na srdci, když jsou spokojení a líbí se jim třeba, když je tu nějaké vystoupení nebo my pro ně uděláme nějaké prostě povídání.

V: *Dokázala byste mi popsat, co Vaše dobrovolnická činnost přináší klientům?*

RM: Myslím si, že by to byla spokojenost, radost a pak ještě mohlo by to být ještě pohled třeba, že den, když třeba s něma trávím, může být jiný, plně příjemný i pro mě, příjemně strávený.

V: *Takže, když se zeptám, co to přináší Vám?*

RM: Radost, pohodu a dobrý pocit, že jsem udělala někoho spokojeným a šťastným.

V: *Je naopak něco, co Vám to dobrovolnictví tady vzalo?*

RM: Dává mi energii.

V: *Takže Vám to nebere v podstatě nic, spíš dává.*

RM: Ne, nic. Spíš mi to dává energii, pohodu a dobrý pocit, že pro někoho můžu něco udělat.

V: *Jak se smířujete s otázkami ohledně vlastní smrti?*

RM: No, můžu říct, vlastní? No, tak nad tím jsem teda ještě nepřemýšlela, tohle to jako...

V: *Má to vlastně co dělat, že pracujete v zařízení, kde umírají lidé. Jak to vlastně berete?*

RM: No, u těch starých, starších lidech bych řekla že je to vlastně vzité jako vlastně otázka let, kolik mají let. Jestli jsou už starší, jestli jsou spokojení nebo jestli jsou moc nemocní, takže tady v tomhle směru jsem ještě vlastně takhle nedořešené takové ještě.

V: *Co Vám na té dobrovolnické činnosti připadá nejvíce psychicky náročné?*

RM: Někdy je to náročné, když vidím člověka, který je třeba nechtě třeba připravený dejme tomu o nohy, jo, který vlastně se může pohybovat jenom na vozíku, nebo který vlastně se nemůže pohybovat vůbec a je na posteli upoutaný, to je pro srdce takové těžké, nějak to přijmout a snažit se udělat aspoň toho člověka, povídat si s ním, co by ho takhle rozptýlilo, co ho zajímá, jestli vůbec jako třeba ještě má myšlenky si takhle s někým takhle komunikovat.

V: *A připadá Vám tady i něco fyzicky náročné? Pokud ano, tak dokázala byste mi něco říct?*

RM: No, tak to by možná jenom někdy, když, fyzicky náročné třeba, když je nějaký klient, který vlastně musíme opatrně dávat třeba na, na, na vozík, který třeba měl třeba nějaký úraz nebo něco, tak dávat pozor, abysme mu neublížili a opatrně jako takhle dávat na ten vozík.

V: *A tedy poslední otázka. Jaký je Váš názor na eutanázii?*

RM: Myslím si, že tohle to je téma velice, velice těžké, kdy si ti staří lidé vlastně někdy neuvědomí, co vlastně někdy v bolesti řeknou a potom vlastně by to chtěli vzít zpět, ale jsou takové vlastně případy, že je to zneužívané vlastně, že vlastně paní doktorka na semináři, jak

jsme měli, v Bystřici pod Hostýnem, takže vlastně je to dost náročné, že tohle to by mělo více se zabývat, aby více by se to mělo vyřešit, aby ti staří lidé mohli si opravdu se stoprocentní jistotou říci, ano, souhlasím s tím. Takže, je to dost, dost těžké, tady tohle to.

V: Dobře. To je ode mě tedy všechno. Já Vám děkuji za spolupráci a za rozhovor.

RM: Jo, jo. Já jsem ráda, že nám to vyšlo.

PŘÍLOHA P VII: ROZHOVOR Č. 6 S RESPONDENTKOU EVOU

V: *Kolik je Vám let?*

RE: Pět a padesát.

V: *Jak dlouho vykonáváte dobrovolnickou činnost?*

RE: Zhruba půl roku.

V: *A co Vás vedlo k tomu stát se dobrovolníkem?*

RE: Tak já jsem nejdřív měla přijmout místo nemocničního kaplana tady, ale z toho nakonec sešlo, tak jsem zůstala tady, vždycky jednou týdně chodím jako dobrovolník.

V: *Z jakého důvodu jste si vybrala dobrovolnictví zrovna tady v hospici a ne někde jinde?*

RE: Tak nejdřív ta služba mi byla nabídnuta tady, no, a protože, i když teda sešlo z toho kaplanování, tak ke starým lidem mám blízko, no a tady jsem viděla, že je to důležité, potřebné a je tady zrovna pro mě třeba ten čas v tu středu že, tak jsem tu zůstala, dokud to půjde, tak budu chodit.

V: *Co podle Vás obnáší být dobrovolníkem v hospici?*

RE: Jako obnáší z hlediska profese nebo?...

V: *Co by podle Vás ten dobrovolník měl mít, aby mohl vykonávat dobrovolnictví tady, v hospici.*

RE: Tady v hospici. Tak určitě vztah k nemocným a ke starým lidem. Nějaký vztah, že nemůže mu být starý člověk úplně jedno, jo, že když se setká člověk se stárím, tak automaticky přináší to jakési, že člověk se...Nevím, jak bych to řekla. Prostě stárí sebou přináší problémy, nemoci, nemohoucnost že a člověku to nemůže být jedno z hlediska těch starých lidí no, musí je mít rád. Musí vědět, že to má, že stárí má smysl a že je opravdu důležité.

V: *Dokázala byste mi popsat, co přináší Vaše dobrovolnická činnost klientům tady?*

RE: Tak, moje činnost, ta vlastně spočívá v tom, že já pomůžu je svézt na bohoslužbu a zpátky, ale určitě prohodíme slovo, řekneme si něco. Myslím si, že pro ty nemocné je to důležité, už jenom to setkání s jiným člověkem, jakékoliv slovo, jakákoli věta, je to v tom jejich stereotypu takové obohacení no.

V: *Co přináší dobrovolnictví v hospici Vám?*

RE: Mi určitě, určitě to, že to není zbytečné, že i já můžu eště těm lidem něco dát nebo nějak jim pomoci nebo třeba jenom potěšit slovem nebo, nebo úsměvem, malou službou, čímkoliv.

V: *Je naopak něco, co Vám dobrovolnictví v hospici vzalo? Pokud ano, tak co?*

RE: Jako vzalo něco? Že bych skončila s tím?

V: *No jestli Vám to něco, něco jak Vám to dává, tak jestli Vám to i něco třeba vzalo.*

RE: Myslím si, že ne. Naopak.

V: *Jak se smiřujete s otázkami ohledně vlastní smrti?*

RE: Tak je to realita života, která čeká každého z nás, akorát že třeba na těch starejch lidech vidíme, jaký je člověk třeba blízko té smrti nebo že si uvědomujeme i spoustu důležitějších věcí, které jsou pro ten okamžik smrti pro nás směřodratné a důležité. Takže já si myslím, že taková ta myšlenka na smrt, by měla, nebo, by měla být u každého, mladého, starého, že by si měl uvědomovat, že jednou ten okamžik přijde. Nikdo neví kdy, ani jak, jaká nemoc ho postihne nebo, nebo jestli odejde v jednom okamžiku, to nevíme že. Ale víme, že to jednou přijde, takže já to přijímám jako fakt, realitu a hlavně si myslím že, nebo jsem přesvědčená že, i stáří je úsek života, který směřuje, je blíž k té smrti. Takže, nevím, co bych k tomu ještě řekla víc.

V: *Když se ještě vrátím k tomu dobrovolnictví, kterou část hodnotíte jako psychicky nejnáročnější?*

RE: Psychicky pro mě, jo? Nevím.

V: *Napadlo by Vás cokoli, co je nějak psychicky náročné tady v tom dobrovolnictví? Vlastně když vykonáváte tu činnost s lidmi, kteří jsou na tom tak špatně, vlastně s umírajícími, jestli to pro Vás není nějak náročné?*

RE: Ne, protože já se starýma lidma opravdu pracuju v podstatě od dětství, takže není, ne. Ne, neřekla bych, že je to nějak psychicky náročné. Určitě, určitě člověk vidí jiné a nové bolesti těch lidí, nebo utrpení nebo spíš někdy ta bezmoc jejich, to je takové i pro mě těžké, když vidím, že ten člověk nenachází v ničem žádnou útěchu nebo ten jejich pesimismus jenom no, tak to je takové když člověk je bezradný v tom jim jakkoliv pomoci nebo, nevím, jinak...

V: *Zhodnotila byste nějakou část jako třeba fyzicky náročnou?*

RE: Tak já nedělám tady tu nejtěžší práci, tady odvádí sestřičky že tu, takové to umejvání a ta hygiena a těch nemocných, to si myslím, že je opravdu fyzicky velice náročná práce a tu nedělám já. Takovou pomoc jenom na ten vozík nebo svezení toho, toho lůžka, to není fyzicky náročné, možná pro někoho, ale jinak bych řekla, že tu nejtěžší práci tady odvádí opravdu ten zdravotní personál.

V: *A poslední otázka ode mě. Jaký je Váš názor na eutanázii?*

RE: Na eutanázii jednoznačný no, určitě ne.

V: Mohla byste to nějak rozvést?

RE: Tak já bych akorát zmínila, že prostě život jsme si nedali, nemáme právo si ho vzít, ani ho nikomu jakkoliv zkracovat, protože my nevíme smysl posledních okamžiků života, nevíme. Pokud člověk věří skutečně ve věčnost, tak nemáme právo nikomu zkracovat nějaké okamžiky tady na zemi, protože my neznáme smysl a nevíme, co se odehrává v mysli toho nemocného člověka, byť trpí nebo byť je na tom špatně, ale z hlediska věčnosti je to naprosto nemožné, nemorální, opravdu.

V: Dobře. Takže to je ode mě všechno a já Vám děkuju za spolupráci a za rozhovor.